

SHDM สถาบันพอดี
FOUNDATION SHDM Foundation

วารสาร

สถาบันพอดี

INSTITUTE OF SUFFICIENCY JOURNAL (IS-J)

ปีที่ 1 ฉบับที่ 9 กันยายน 2567
VOL 1, NO.9 SEPTEMBER 2024
ISSN 3027-8023 (Online)

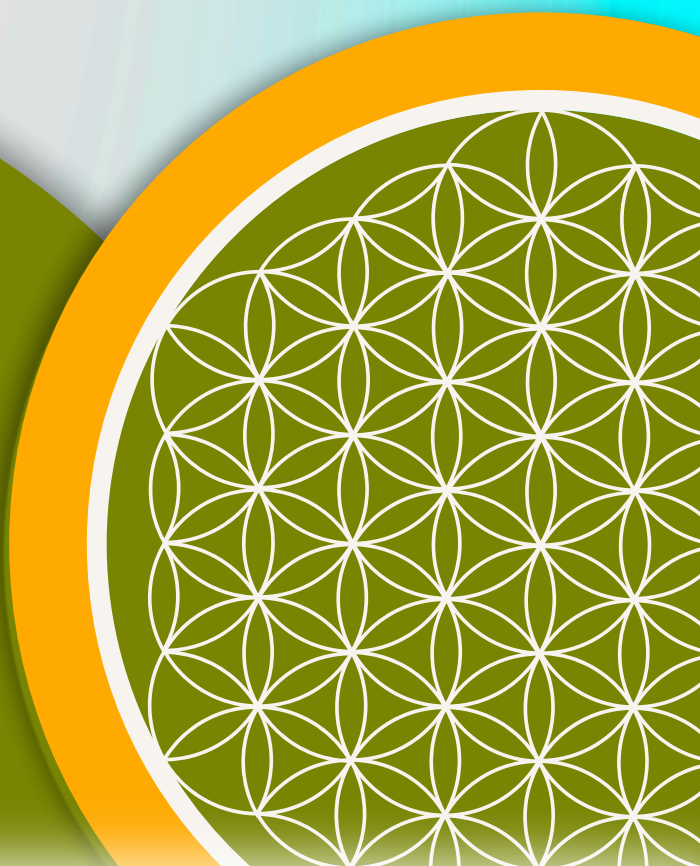
shdm.journal@gmail.com

วารสารสถาบันพอดี

081 745 4336

สถาบันพอดี
SHDM Foundation

วารสารสถาบันพอดี

Institute of Sufficiency Journal

ปีที่ 1 ฉบับที่ 9 กันยายน 2567

Vol. 1 No. 9 September 2024

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นวารสารตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความหนังสือ และบทความวิชาการประเภทอื่น ๆ
2. เพื่อเป็นสื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการของนักวิจัยและนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษาศาสตร์
3. เพื่อเป็นวารสารเสนอองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ในด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษาศาสตร์
4. เพื่อพัฒนาวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลงานการวิจัยและบทความทางวิชาการด้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านศาสนศึกษา ด้านปรัชญา ด้านจริยศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมศาสตร์ และสหวิทยาการด้านการศึกษาศาสตร์ ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI

เจ้าของ

มูลนิธิสหธรรมิกชน (Sahadhammikchon Foundation) 429/129 ถนนสรองประภา แขวง
ดอนเมือง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ : 091-778-1032, 089-983-9333
อีเมล : shdm.foundation@gmail.com

พิมพ์ที่

จี คลาส (G CLASS) เลขที่ 26/19 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม 73170
โทร 028892223 โทรสาร 028893204 อีเมลล์ g_class@hotmail.com

ต้นฉบับที่ตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้ ได้รับการตรวจสอบมาตรฐานทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะสาขาวิชา การตีพิมพ์จำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

คณะที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์กิริติ บุญเจือ
รองศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ พงษ์วาท
พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม (รศ.ดร.)
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชญา สุขสมจิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภัทร แก้วรัตนภัทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎา พองธนกิจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิชัย ธรรมเสนห์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธงไชย สุรินทร์วรานุกร
พลเอก ดร.สมคิด ทับทิม
ดร.ดนุวัศ สุวรรณวงศ์
ดร.กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์
ดร.ลัดดา ไทยปรีชา
ดร.อาริยา ภูระหงษ์
ดร.พลอยทราย โอฮาม่า
ดร.กาญจนา โพธิวิษยานนท์
ดร.สมเกียรติ มาลาภรณ์
ดร.จันทรา มาศ สุริเย

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงสมร รุ่งสวรรค์โพธิ์
รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลตำรวจโท ดร.ณรงค์ กุลนิเทศ
รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.ศรีปริญญา ฐูปกระจำง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ รัตนติลก ณ ภูเก็ต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุปราณี วัฒนสิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา วรารัตน์ไชย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) พลโท ดร.ทวี แจ่มจำรัสพลโท
พันเอก ดร.ปราโมทย์ หม่อมศิลา
ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม
ดร.กัณฑ์สินี สมิตพันธ์
ดร.สิริกร อมฤตวาริน
ดร.ศาสวัต มูลฐาน
ดร.รวิช ตาแก้ว
ดร.ใจกลั่น นาวาบุญนิยม
ดร.วราภรณ์ พงศ์ธรพิสุทธิ์
ดร.สิรินทร์ กัญยาวิริยะ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธา ทริมเทพาธิป

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล มณีสว่าง
รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิต พุทธพงษ์ศิริพร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริเวท วรธณโกวิท
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุณี เวชประสิทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.เอนก สุวรรณบัณฑิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร พินยารัก
คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
มหาวิทยาลัยนวมินทราชินราช
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครราชสีมา

ดร.มนัสวี ศรีนนท์	สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.ตรี บุญเจือ	สำนักงาน กสทช.
ดร.ยุทธภรณ์ พิณิจ	คริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน
นายแพทย์ ดร.ศุภชัย ศรีศิริรุ่ง	โรงพยาบาลพญาไท สาขาศรีราชา
พันเอกหญิง ดร.สุดารัตน์ น้อยแรม	ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษา ความมั่นคงภายในราชอาณาจักร
ดร.ประเสริฐ สุขศาสน์กวิน	คณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
พันตำรวจโทหญิง ดร. ปิยะนุช ศรีสรานุกรม	คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

นางพรรณนิภา หริมเทพาธิป
นางเพ็ญพักต์ สว่าง

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ประจำวารสาร

พระศรีสังฆญาณมุนี (ผศ.ดร.)	วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม (รศ.ดร.)	คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตตโม (ผศ.ดร.)	สาขาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหานรินทร์ สุรปลโย (ผศ.ดร.)	วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาอุดร มากดี (ผศ.ดร.)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
พระมหาวิโรจน์ ญาณวิโร (ดร.)	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระจาดุรงค์ ชูศรี (ดร.)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาภาณุวิชญ์ ภาณุวิชโย (ดร.)	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัฒน์ แสงแก้ว	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติรี ชุมแสน	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อานนท์ เมธีวรฉัตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนวยการ มีราคา	วิทยาลัยพิษณุบัณชิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดารัตน์ พิมลรัตนกานต์	วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วิทยาลัยเขตนครปฐม
ดร.มนูญ สอนโพนงาม	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ดร.กฤตสุขชิน พลเสนา	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ดร.สมเจต หลวงกัน	วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.วรรณมา พ่วงพร้อม	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ดร.สุคติณีย์ ทองจันทร์	นักวิชาการ สถาบันมะเร็งแห่งชาติ
ดร.ณทิพรดา ไชยศิลป์	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.ศรุตานนท์ ชอบประดิษฐ์	คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์วิทยาลัยทองสุข
ดร.จักรพงษ์ ทิพสูงเนิน	สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ เขต ๑๔
ดร.พูนศักดิ์ กมล	วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.วุฒิพงษ์ รอดบำรุง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.ศุภิสรา บัวงาม	นักวิชาการ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา
ดร.เอกลักษณ์ เฟื่องพรหม	ศูนย์พอเพียงศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทบรรณาธิการ

บทความวิจัยและบทความวิชาการในวารสารสถาบันพอดี ปีที่ 1 ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน 2567 มีบทความวิจัยและบทความวิชาการที่ส่งมาอย่างต่อเนื่องจากฉบับที่แล้ว เนื่องจากผู้เขียนบทความหลายท่านให้ความนิยมในการนำผลงานทั้งในส่วนของบทความวิจัยและบทความวิชาการมาตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารสถาบันพอดี นอกจากนี้ยังได้รับความเมตตาจากคณาจารย์หลากหลายมหาวิทยาลัย ตลอดจนนักวิชาการอิสระ ยินดีเป็นทั้งที่ปรึกษา กองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ ซึ่งแต่ละท่านล้วนมีความเชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาของตนเป็นอย่างดี

บทความในวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 3 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ ปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง, คุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง, การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องมารยาทของศาสนิกชนที่ดี โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based-Learning) สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา จังหวัดตาก และบทความวิชาการ ได้แก่ ศิลปกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท รวมไปถึงบทความวิชาการเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักการทรงงาน ซึ่งเป็นงานเขียนที่มีความต่อเนื่องมาจากฉบับก่อน ๆ คือเริ่มตั้งแต่การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 1 จนมาถึงฉบับนี้จะเป็นการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 9 : ทำให้ง่าย

บทความเหล่านี้ ได้ผ่านการพิจารณาถ้อยแถลงโดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินคุณภาพ ตลอดทั้งกองบรรณาธิการให้ความสำคัญกับบทความที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวารสารเป็นหลัก กองบรรณาธิการได้คัดเลือกคุณภาพเป็นการเบื้องต้นก่อนแล้วจึงทำการตอบรับเพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านพิจารณาตรวจประเมินถ้อยแถลงตามระบบต่อไป ทั้งนี้ บทความที่ได้รับการคัดเลือกจึงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal citation index Centre (TCI)

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางการศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาและประเทศชาติต่อไป โดยบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือประจำฉบับนี้มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

บทความวิจัยเรื่อง “ปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง” โดย พจนา มาโนช บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิเคราะห์เอกสาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ประกอบด้วย 1) การปรับปรุงแนวทางการเรียนรู้ โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสภาพแวดล้อม 2) การสร้างเครื่องมือเพื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ 3) การบูรณาการวิธีการเรียนรู้เพื่อความยั่งยืน 4) การพัฒนาสมรรถนะเพื่อการอยู่ร่วมในสังคมที่ซับซ้อน 5) การพัฒนาความเป็นผู้นำเชิงปัญญาและการตัดสินใจที่มีเหตุผล

บทความวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง” โดย ชิสากันยาวิริยะ และ สิริจันทร์ กันยาวิริยะ บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง จากนั้นได้สังเคราะห์ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ รูปแบบคุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ประกอบด้วยรูปแบบคุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องมารยาทของศาสนิกชนที่ดี โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based-Learning) สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา จังหวัดตาก” โดย ศักดิ์ชัย วนาเจือธรรม, พระมหานพพร อภิพนโธ (ศรีวิฒนสกุลชัย), พระสุรพล อภรณ์ (ไกรรอด) และ พระมหาคณาวุฒิ อคคปญโญ บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เรื่องมารยาทของศาสนิกชนที่ดี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา จังหวัดตาก ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา จังหวัดตาก ผลการวิจัย พบว่า 1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เรื่องมารยาทของศาสนิกชนที่ดี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา จังหวัดตาก ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ซึ่งมีความสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ 2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เรื่องมารยาทของศาสนิกชนที่ดี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา จังหวัดตาก ก่อนเรียนมีค่าคะแนน ($x = 11.71$, S.D. = 4.31) และหลังเรียนมีค่าคะแนน ($x = 16.05$, S.D. = 4.14) ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าคะแนนหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้

บทความวิชาการเรื่อง “ศิลปกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท” โดย สิริจันทร์ กันยาวิริยะ และ ชิสากันยาวิริยะ บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเชิงวิเคราะห์ศิลปกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท ผลการศึกษาพบว่า ศิลปกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท ผลการศึกษาพบว่า ศิลปกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท หมายถึง “คุณธรรมของศีล” หรือ “บารมีของศีล” ซึ่งเป็นหนึ่งในทศบารมีที่สำคัญในการพัฒนาจิตใจและการบรรลุเป้าหมายสูงสุดทางจิตวิญญาณ ศิลปะในพุทธปรัชญาเถรวาทกำหนดขึ้นตามหลักเหตุผลของกฎธรรมชาติซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริง เป็นหลักธรรมของความบริสุทธิ์และเป็นแบบอย่างของความดีงาม องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือ “MEW Model เพื่อการบำเพ็ญศิลปกรรม” อธิบายได้ว่าการบำเพ็ญศิลปกรรมทั้งในขั้นต้น ขั้นกลาง และขั้นสูง ล้วนต้องอาศัยความความมุ่งมั่นตั้งใจ ซึ่งแทนด้วยตัวอักษร M = Mindfulness คือ การมีสติ มีความตั้งมั่นแห่งจิต, E = Effort คือ ความเพียรพยายาม, W = Wisdom คือ ปัญญา หรือปัญญาบารมี

บทความวิชาการเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 9 : ทำให้ง่าย” โดย ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์ บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 9 ทำให้เกิดการสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับเทคนิคในการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 9 ซึ่งได้ออกมาเป็น 5 องค์ประกอบสู่

การทำให้ง่าย ประกอบด้วย 1) ใช้ปัญญาเชิงระบบ (Using Systemic Wisdom) 2) เชื่อมโยงกับธรรมชาติ (Connecting with Nature) 3) ผสานความรู้ท้องถิ่น (Integrating Local Knowledge) 4) สื่อสารให้ชัดเจนและเข้าใจง่าย (Communicating Clearly and Simply) 5) พึ่งพาตนเองได้ และบริหารทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Practicing Self-Reliance and Optimizing Resource Management) สรุปได้ว่า หลักการทรงงานข้อที่ 9 “ทำให้ง่าย” นี้ ชี้ให้เห็นว่าการแก้ปัญหาควรเริ่มจากการทำความเข้าใจปัญหาที่แท้จริงก่อน ไม่ควรเน้นไปที่วิธีการซับซ้อนหรือใช้เทคโนโลยีที่ไม่จำเป็น แต่ให้เน้นที่การแก้ปัญหอย่างตรงจุด โดยไม่ต้องเพิ่มความซับซ้อนโดยไม่จำเป็น ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการทำสิ่งต่าง ๆ อย่างเรียบง่าย แต่ยังคงใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในเชิงระบบ การนำความรู้ท้องถิ่นและการใช้ธรรมชาติมาเป็นแนวทางในการพัฒนา ทำให้สามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธา หริมเทพาธิป

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
1 ปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง The Philosophy of Education According to the Moderate Postmodern Philosophy พจนนา มาโนช	1
2 คุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง The Qualities of A Good Leader According to Moderate Postmodern Philosophy ชิสา กัญยาวิริยะ และ สิริินทร์ กัญยาวิริยะ	15
3 การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องมารยาทของศาสนิกชนที่ดี โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based- Learning) สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวง วิทยา จังหวัดตาก The Development of Learning Achievement on the Topic of Good Religious Etiquette through Activity-Based Learning for Grade 4 Students at Ban Mae Salit Luang Wittaya School, Tak Province ศักดิ์ชัย วนาเจือธรรม, พระมหานพพร อภิพนโธ (ศรีวัฒน์สกุลชัย), พระสุรพล อภรณ์ (ไกรรอด) และ พระมหาคณาวุฒิ อคคปณโณ	28
4 ศิลปะการมีในพุทธปรัชญาเถรวาท The Perfection of Morality in Theravada Buddhist Philosophy สิริินทร์ กัญยาวิริยะ และ ชิสา กัญยาวิริยะ	40
5 การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 9 : ทำให้ง่าย The Application of King Bhumibol's 9th Working Principle : Simplicity ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์	54
จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ	69
หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์	71

ปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

The Philosophy of Education According to the Moderate Postmodern Philosophy

พจนมา มาโนช

Phortchana Manoch

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Email: phortchana.ma@ssru.ac.th

Received: September 8, 2024; Revised: September 22, 2024; Accepted: September 24, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ผลการวิจัยพบว่า ปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุค เน้นการทำทลายกรอบความคิดแบบเดิม ๆ และเปิดกว้างต่อการตีความที่หลากหลาย โดยปฏิเสธความเป็นจริงที่แน่นอนหรือนิยามเดียวที่ครอบคลุมทุกสถานการณ์ ในบริบทของการศึกษา ปรัชญานี้มุ่งเน้นการสนับสนุนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เปิดรับความแตกต่างทางความคิด และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกระบวนการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ลักษณะสำคัญของปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุค ได้แก่ 1) การปฏิเสธความจริงสัมบูรณ์ 2) การตีความอย่างมีวิจารณญาณ 3) ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่าง 4) การเรียนรู้แบบองค์รวม 5) การเสวนาและสุนทรียสนทนา 6) การย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ลดอะไรเลย และ 7) เป้าหมายการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนและผู้สอน องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ประกอบด้วย 1) การปรับปรุงแนวทางการเรียนรู้โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสภาพแวดล้อม 2) การสร้างเครื่องมือเพื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ 3) การบูรณาการวิธีการเรียนรู้เพื่อความยั่งยืน 4) การพัฒนาสมรรถนะเพื่อการอยู่ร่วมในสังคมที่ซับซ้อน 5) การพัฒนาความเป็นผู้นำเชิงปัญญาและการตัดสินใจที่มีเหตุผล

คำสำคัญ: ปรัชญาการศึกษา, หลังนวยุค, หลังนวยุคสายกลาง, ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

Abstract

This research article is a qualitative study utilizing document analysis. Its objective is to analyze the philosophy of education according to the moderate postmodern philosophy. The findings reveal that postmodern educational philosophy emphasizes challenging traditional frameworks and embraces diverse interpretations, rejecting absolute reality or a single definition that applies universally. In the context of education, this philosophy focuses on promoting flexible learning, openness to diverse perspectives, and encouraging equal participation of learners in the educational process. The key characteristics of educational philosophy according to postmodern principles include: 1) rejection of absolute truth, 2) critical interpretation, 3) diversity and acceptance of differences, 4) holistic learning, 5) dialogue and aesthetic discussion, 6) re-reading without diminishing any aspect, and 7) the aim of education to enhance the quality of life for both learners and educators. The new knowledge gained from this research includes that the philosophy of education according to the moderate postmodern philosophy consists of 1) Improving learning approaches by focusing on the relationship between learners and their environment. 2) Creating learning tools that promote creativity. 3) Integrating learning methods for sustainability. 4) Developing competencies for coexisting in a complex society. 5) Developing intellectual leadership and rational decision-making skills.

Keywords : Philosophy of Education, Postmodern, Moderate Postmodern, Moderate Postmodern Philosophy

บทนำ

ปรัชญา คือ วิชาว่าด้วยปัญญา เป็นเรื่องของการไตร่ตรองอย่างลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับโลก จักรวาล ธรรมชาติ มนุษย์ สรรพสิ่ง ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นจริง (Reality) ความจริง (Truth) หรือเกณฑ์ตัดสินความจริง (Criterion of Truth) เป็นการศึกษาถึงคุณค่าและความหมาย ตลอดถึงหลักการพื้นฐานของโลกและชีวิต โดยมีเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจถึงความเป็นจริงและเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต ซึ่งประกอบด้วย 2 สาขาหลัก คือ สาขาปรัชญาบริสุทธิ์ ได้แก่ อภิปรัชญา และญาณปรัชญา สาขาปรัชญาประยุกต์ ได้แก่ ปรัชญาในศาสตร์ต่าง ๆ เช่น ปรัชญาจริยะ ปรัชญาจิต ปรัชญาการเมือง นิติปรัชญา เป็นต้น

การศึกษา คือ กระบวนการในการเรียนรู้และพัฒนาความรู้ ทักษะ ทศนคติ และค่านิยม ซึ่งเกิดขึ้นทั้งในระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการและในชีวิตประจำวัน การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการพัฒนาตนเองและสังคม ผ่านการฝึกฝนความคิด การวิเคราะห์ และการสะสมประสบการณ์ การศึกษามีหลายรูปแบบ ได้แก่ 1) การศึกษาในระบบ (Formal Education)

เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษา ซึ่งมีหลักสูตรและการประเมินผลอย่างเป็นทางการ 2) การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) เป็นการเรียนรู้ที่จัดขึ้นนอกระบบการศึกษา เช่น การฝึกอบรม วิชาชีพ หรือโครงการพัฒนาทักษะเฉพาะ 3) การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันผ่านประสบการณ์ การสังเกต การทดลอง และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จุดมุ่งหมายของการศึกษาไม่เพียงแต่การพัฒนาความรู้ทางวิชาการ แต่ยังรวมถึงการพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการแก้ปัญหา การพัฒนาตนเองในด้านศีลธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีปรัชญาการศึกษาที่ชี้แนวทางให้การศึกษาเป็นไปอย่างเหมาะสม เกิดประโยชน์และคุณค่าต่อชีวิต และตอบโจทย์การใช้ชีวิตในสังคมร่วมกัน

ปรัชญาการศึกษา คือ แนวคิด ความเชื่อ และความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งรวมถึงเป้าหมายของการศึกษา เนื้อหาวิชาที่สอน และวิธีการสอน ทั้งนี้ ปรัชญาการศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการจัดการศึกษา โดยหมายถึงจุดมุ่งหมาย ระบบความเชื่อ หรือแนวคิดที่สะท้อนออกมาในรูปของอุดมการณ์หรืออุดมคติ ซึ่งคล้ายกับปรัชญาชีวิตที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์และแนวทางในการดำเนินชีวิต จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือการนำเอาหลักการจากปรัชญาหลักมาประยุกต์เป็นระบบใหม่ แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาจึงนับว่าเป็นรากฐานที่สำคัญทางการศึกษา ทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติ ปรัชญาการศึกษาจะช่วยวางรูปแบบ กำหนดนโยบาย ทิศทาง ในการจัดการศึกษา (เริงรณ ล้อมลาย และสุภารัตน์พิชา ปิยะธรรมวารกุล, 2563)

ปรัชญาการศึกษาเป็นปรัชญาประยุกต์ที่นักการศึกษาได้มาจากปรัชญาพื้นฐานอีกครั้ง ประกอบด้วยแนวคิด หลักการสำคัญ ๆ ของปรัชญานำมาประยุกต์เข้ากับเรื่องของการจัดการศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษา ให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ โดยมีกลุ่มปรัชญาการศึกษาประกอบด้วย 1) ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม (Essentialism) เป็นแนวทางที่นำไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคม โดยการนำของวิลเลียม ซีแบคส์ (William C. Bagley) และคณะ มีรากฐานมาจากปรัชญา 2 กลุ่ม ได้แก่ ลัทธิจิตนิยม (Idealism) และลัทธิสัจนิยม (Realism) 2) ปรัชญาการศึกษานิรันดรนิยม (Perennialism) เป็นปรัชญาการศึกษาที่ประยุกต์มาจากปรัชญาบริสุทธิ์ลัทธิ Neo – Thomism ซึ่งมีแนวความเชื่อที่ว่า “ความจริงและความดีสูงสุดย่อมไม่เปลี่ยนแปลงหรือ เป็นสิ่งที่เรียกว่า “อมตะ” ปรัชญานิรันดรนิยมมุ่งเน้น ความสำคัญของ ความคงที่หรือความไม่เปลี่ยนแปลงและสร้างคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ ได้รับอิทธิพลมาจากปรัชญาพื้นฐานกลุ่มวัตถุนิยมเชิงเหตุผล เกิดขึ้นสมัยกรีกโบราณ ผู้เป็นต้นคิดของลัทธิปรัชญานี้ คือ อริสโตเติล (Aristotle) และเซนต์โทมัส อะไควนัส (St. Thomas Aquinas) 3) ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism) เป็นปรัชญาที่ประยุกต์มาจากปรัชญาบริสุทธิ์กลุ่มปฏิบัตินิยม (Pragmatism) นักคิดคนสำคัญ เช่น จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) โดยนิยามหาความรู้ อย่างมีอิสรภาพ มีเสรีภาพในการเรียน การค้นคว้า การทดลอง 4) ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) มีรากฐานมาจากปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) เช่นเดียวกับปรัชญาพัฒนาการนิยม โดยทั่วไปถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาการศึกษาแบบพัฒนาการนิยม ผู้ก่อตั้งปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม

คือ จอร์จ เอส เค้าท์ส (George S.Counts) และ ทีโอดอร์ บรามเมลด์ (Theodor Brameld) เป็นปรัชญาที่ยึดเอาอนาคตเป็นศูนย์กลาง โดยพยายามจัดให้ เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน การศึกษาจึงควรนำสังคมไปสู่สภาพที่ดีที่สุด 5) ปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) เป็นแนวความคิดที่เน้นความพึงพอใจของ ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ให้ความสำคัญกับเสรีภาพและความเป็นส่วนตัวของตัวเอง เนื่องจากความรู้สึกที่ว่ามนุษย์ กำลังสูญเสียความเป็นตัวของตัวเองผู้ให้กำเนิดแนวความคิดใหม่ทางปรัชญาการศึกษาอัตถิภาวนิยม ได้แก่ ซอ เร็นคีร์เคอร์การ์ด (Soren Kierkegard) นักปรัชญาชาวเดนมาร์ก เขาได้เสนอความคิดว่า ปรัชญาเป็นเรื่อง ส่วนตัวของแต่ละคน ดังนั้นทุกคนจึงควรสร้างปรัชญาของตนเองจากประสบการณ์ ไม่มีความจริงนิรันดร์ที่ยึดเหนี่ยวเป็นสรณะตายตัว ความจริงที่แท้คือสภาพของมนุษย์ (Human condition) นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาเชิงพุทธ หรือพุทธปรัชญาการศึกษา เป็นการศึกษามุ่งให้คนเป็นผู้มีคุณธรรม ปราศจากการเห็นแก่ตัว เป็นผู้รู้จักตัวเอง รู้จักแก้ปัญหาชีวิต แล้วอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (พระวิทยา ญาณเวที, 2563)

ปรัชญาหลังนวยุค มีสกุลความคิดสำคัญอยู่ 3 สกุลใหญ่ คือ สกุลความคิดหลังโครงสร้างนิยมสายฝรั่งเศส สกุลความคิดของสำนักคิดแฟรงค์เฟิร์ต สายเยอรมัน และสกุลความคิดหลังนวยุคนิยมของอเมริกัน ในช่วงแรกของกระบวนการทศวรรษหลังนวยุคนี้ เป็นช่วงของลัทธิหลังนวยุคสายสุดขั้ว (Extreme Postmodernism or Deconstructionism) (เมธา ทริมเทพาธิป, 2559) ที่เกิดขึ้นเพื่อรื้อทำลายโครงสร้างของนวยุคนิยมเพื่อทำลายความยึดมั่นถือมั่น (พระมหานันต์ อนุตตโร (อันวิเศษ) และคณะ, 2565)

ส่วนปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นกระแสความคิดที่ประนีประนอมความคิดเห็นอันสุดขั้วระหว่างลัทธิมนุษยนิยม (Modernism) ที่มีความคิดเห็นว่า ความรู้หรือความจริง เป็นสิ่งสากล (Universal) มีลักษณะเป็นปรนัย (Objective) กับลัทธิหลังนวยุคนิยมสายสุดขั้วที่มีความคิดเห็นว่าความรู้หรือความจริงเป็นสิ่งเฉพาะ (Individual) ของแต่ละบุคคลมีลักษณะเป็นอัตนัย (Subjective) (เมธา ทริมเทพาธิป, 2563) มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต คุณภาพชีวิตในที่นี้ ได้แก่ การสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา โดยอาศัยวิธีการตีความหรืออรรถปริวรรตศาสตร์ (Hermeneutics) อย่างมีวิจารณ์ญาณ (critical mind) บนหลักการของความไม่ยึดมั่นถือมั่น แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างอย่างสร้างสรรค์ คือ สิ่งใดที่เห็นร่วมกันก็นำมาปฏิบัติร่วมกันเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งใดที่เห็นต่างก็ให้ถือว่าเป็นพรสวรรค์ของแต่ละฝ่ายที่อาจนำมาเติมเต็มให้แก่กันได้ในช่วงเวลาที่เหมาะสม จึงสมควรเรียนรู้ร่วมกันด้วยการเสวนาอย่างเป็นมิตรหรือสุนทรียสนทนา (Dialogue) หลักการสำคัญอีกประการคือ การศึกษาและมองโลกอย่างเป็นองค์รวม ไม่แยกส่วน คิดอย่างเป็นระบบ และนำเสนอหลักการที่เรียกว่า "ย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ลดอะไรเลย" (Reread all, Reject none) เพื่อเก็บสิ่งที่มีคุณค่าในการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกัน ตามความสนใจและสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคล การเสวนาอย่างเป็นมิตร หรือการสนทนาเชิงสุนทรียะ (Dialogue) จึงเป็นวิธีการสำคัญในการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกัน

การศึกษาแบบหลังนวยุคไม่มุ่งให้ความรู้วัตถุวิสัย เมื่อเป็นเช่นนี้ การศึกษาจึงยกภาระท่องจำ ออกจากบ่าของนักศึกษา เพราะเราไม่ถือว่ามีความรู้วัตถุวิสัยที่แน่ใจแล้วอยู่ปริมาณหนึ่งที่นักศึกษา (ในฐานะที่เตรียมตัวเป็นปัญญาชน) จะต้องรู้ไว้เป็นทุน เบื้องต้นในสมรรถนะความทรงจำเพื่อค้นคว้า เพิ่มเติมต่อไป ความรู้สำหรับการศึกษาหลังนวยุคอยู่ที่เรื่องเล่าต่าง ๆ ของมนุษย์ เรื่องเล่ามีอยู่มากมาย เหลือเกินเท่าที่เก็บไว้ในภาษาให้ศึกษาได้ เราต้องเลือกตามความสนใจของเรา สนใจประเด็นใด ให้เลือก หาความรู้จากเรื่องเล่าเกี่ยวกับประเด็นนั้น เพื่อสร้างเรื่องราวของเราขึ้นมาแล้วถ่ายทอดเป็นเรื่องเล่า ต่อไปให้มีคุณค่ามากขึ้นกว่าเดิมหรือให้มีคุณค่าในแง่ใหม่ที่ยังไม่เคยมีใครเล่าไว้เลย นักศึกษาจำเป็นต้องรู้ อะไรที่อยู่นอกข่ายอันพึงสนใจเสียบ้าง เพื่อจะได้มีเวลาและพลังงานพอสำหรับทุ่มเทให้กับประเด็นที่ตน สนใจ การจัดสรรเวลาเป็นเรื่องสำคัญมากในยุคโลกาภิวัตน์และการรู้จักจำกัดขอบข่ายหรือจัดสรร ขอบข่ายของความสนใจก็เป็นเรื่องสำคัญในยุคข้อมูลข่าวสารของเรานี้

การศึกษาหลังนวยุคพึงมุ่งสร้างคนรุ่นใหม่ให้เป็นตัวของตัวเองอย่างมีวิจารณ์ญาณ วิจารณ์ญาณ คือการรู้จักวิเคราะห์ แยกประเด็น ประเมินค่าแต่ละประเด็นแล้วสังเคราะห์ให้มีเป้าหมาย ในทางปฏิบัติ พึงยึดหลัก 3 กล้า คือ 1) กล้าเผชิญปัญหา 2) กล้าประเมินวิธีปฏิบัติ 3) กล้าลงมือทำการด้วยความ รับผิดชอบ

ในบริบทของลัทธิหลังนวยุคนิยมกับการศึกษา ลัทธินี้ต้องการต่อต้านกระแสความนิยมและลัทธิความนิยม (modernism) เพราะเห็นว่าเป็นกระแสความคิดที่ตกยุค ไม่เหมาะกับยุคโลกาภิวัตน์ของมนุษยชาติ ด้วยประการทั้งปวงภายใต้ชื่อหลังนวยุคลัทธินี้ต้องการต่อต้านกระแส ความเชื่อในวจนศูนยโดยตรง ดังนั้นทุกกระแสความคิดที่ให้ความเชื่อถือต่อระบบเครือข่ายทุกรูปแบบจะถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างเหวี่ยง แหภายใต้ชื่อลัทธิความนิยม จึงกินความถึงทุกสิ่งที่น่าสนใจศึกษาเพิ่มเติมก็คือ ปรัชญาการศึกษาตามหลัก ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (กิริติ บุญเจือ, 2545) ผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการนำหลักการ วิธีการ และเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมาวิเคราะห์ตีความเพื่อหาคำตอบก็จะทำให้เกิดการขยาย ฐานปรัชญาการศึกษาให้กว้างขึ้นและทันสมัยมากขึ้น เพราะปรัชญาหลังนวยุคสายกลางถือว่าเป็นกระแส ปรัชญาที่ทันสมัยที่สุดในเวลานี้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่า ปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญา หลังนวยุคสายกลาง เป็นอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงการการศึกษาและวงการปรัชญาของไทย ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษา กระบวนทรรศน์ 5 แนวคิดเกี่ยวกับหลักการ วิธีการ และเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

2. นำประเด็นที่ได้มาวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
3. นำผลการวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมาสังเคราะห์ให้ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
4. สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า ปรัชญาการศึกษาในโลกนี้ได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องผ่านการทบทวนและตีความความรู้และความเชื่อที่มีมาตั้งแต่อดีต ระบบปรัชญาการศึกษาในโลกตะวันตกได้หยั่งรากลึกจากแนวคิดของนักปรัชญา เช่น เพลโต อริสโตเติล และ จอห์น ล็อก ซึ่งต่างมองว่าการศึกษายเป็นกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ โดยเน้นไปที่การฝึกฝนการคิดอย่างมีเหตุผล และการเสริมสร้างคุณธรรม ในขณะที่โลกตะวันออกโดยเฉพาะในประเทศอย่างจีนและอินเดีย ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของขงจื้อ เต๋า และพุทธศาสนา ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตใจ ความสมดุลในชีวิต และการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ แม้ว่าในยุคแรกทั้งสองฝ่ายจะมีแนวคิดที่แตกต่างกัน แต่ทั้งปรัชญาตะวันตกและตะวันออกต่างมีจุดร่วมกันอยู่ที่การมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่ดีขึ้นในสังคม ความแตกต่างในบริบทวัฒนธรรมและสังคมทำให้เกิดรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย ทั้งนี้โลกตะวันตกมักเน้นการพัฒนาปัญญาและความรู้ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์และการถกเถียงอย่างเป็นเหตุเป็นผล ส่วนโลกตะวันออกมักให้ความสำคัญกับการสืบทอดคุณธรรม การฝึกสมาธิ และการมีสมดุลทางจิตใจ

ในยุคหลังสมัยใหม่หรือหลังนวยุค แนวคิดทางการศึกษาได้ผสมผสานมุมมองจากทั้งตะวันตกและตะวันออก กลายเป็นแนวคิดแบบองค์รวมที่เปิดรับความแตกต่างและการตีความใหม่ ในบริบทนี้ ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (Moderate Postmodernism) ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการทบทวนกรอบความคิดเดิม ๆ และการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและยืดหยุ่นเพื่อรองรับความหลากหลายของผู้เรียน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกระบวนการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน

ลักษณะสำคัญของปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุค ได้แก่

1) **การปฏิเสธความจริงสัมบูรณ์** ปรัชญาหลังนวยุคมองว่าไม่มีความจริงหนึ่งเดียว แต่ความจริงขึ้นอยู่กับบริบทและความและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งสะท้อนในกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดกว้างต่อมุมมองที่แตกต่างกัน

2) **การตีความอย่างมีวิจารณญาณ** การศึกษานับการตีความและการวิจารณ์อย่างลึกซึ้ง โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และสะท้อนความเข้าใจของตนเอง ไม่เพียงแคร์รับข้อมูลอย่างเดียว แต่ยังตั้งคำถามและทบทวนอย่างเป็นระบบ

3) **ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่าง** ปรัชญาหลังนวยุคส่งเสริมให้การศึกษาเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และความคิด โดยมองว่าการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงมุมมองที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและสังคม

4) การเรียนรู้แบบองค์รวม มุ่งเน้นการมองโลกและปัญหาในเชิงองค์รวม ไม่แยกส่วน โดยพิจารณาว่าส่วนประกอบทุกอย่างเชื่อมโยงกัน ซึ่งสอดคล้องกับการสอนที่ให้ผู้เรียนคิดเป็นระบบ เห็นภาพรวม และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้ต่าง ๆ

5) การเสวนาและสุนทรียสนทนา การเรียนรู้ควรเกิดจากการแลกเปลี่ยนความคิดผ่านการสนทนาอย่างเปิดกว้างและเป็นมิตร ผู้สอนและผู้เรียนต่างมีบทบาทในการร่วมกันสร้างความรู้ ปรึกษาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางส่งเสริมให้ผู้เรียนและผู้สอนเรียนรู้แบบลักษณะ “group learning” ที่ต้องอาศัยการสานเสวนา ปัจจุบันวงการวิชาการเรียกว่า “สุนทรียสนทนา” (Dialogue) ได้แก่ บทสนทนาที่อาจารย์กับนักศึกษาดำเนินร่วมกัน มันไม่ใช่การอภิปราย (discussion) ที่ได้แย้งให้เหลือเพียงข้อสรุปหรือความคิดที่ดีที่สุดเพียงอันเดียว ใช้ทักษะการพูดหรือการฟัง การเสวนา หรือ Dialogue สามารถนำเสนอความเป็นไปได้ใหม่ โอกาสของการอยู่ร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม อาศัยกัลยาณมิตรและพื้นที่ที่ปลอดภัย

6) การย่อนอ่านใหม่หมด ไม่ลดอะไรเลย ปรัชญาหลังนวยุคเน้นการศึกษาทบทวนเนื้อหาและมุมมองทั้งหมด ไม่ลดคุณค่าของแนวคิดใด ๆ แต่พยายามค้นหาความหมายที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในสังคมร่วมสมัยได้

7) เป้าหมายการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนและผู้สอน ปรัชญาการศึกษาตามแนวคิดหลังนวยุค ยังมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งของผู้เรียนและผู้สอน โดยเน้นให้การศึกษาไม่เพียงแต่เป็นการสะสมความรู้ทางวิชาการ แต่เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การปรับตัว การทำงานร่วมกัน และการแสวงหาความหมายในชีวิต ด้วยวิธีการที่ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสนทนาอย่างสร้างสรรค์ กระบวนการเรียนรู้ในแนวคิดนี้จึงไม่ได้จำกัดอยู่ที่การสอนเนื้อหาวิชาการเท่านั้น แต่ยังเน้นการพัฒนามุมมองต่อชีวิต การแก้ไขปัญหา และการเข้าใจตนเองและสังคมรอบตัว อันจะช่วยให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอนสามารถปรับใช้ความรู้นั้นเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้แก่

7.1) การส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และสร้างสรรค์ การศึกษาเน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนและผู้สอนฝึกฝนการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้พวกเขาสามารถแก้ไขปัญหาในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างสรรค์แนวทางใหม่ ๆ ในการดำเนินชีวิต

7.2) การพัฒนาทักษะชีวิต นอกจากความรู้ทางวิชาการแล้ว การศึกษาเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ เช่น การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการจัดการอารมณ์ สิ่งเหล่านี้มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในแง่ส่วนตัวและอาชีพ

7.3) การเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสอนให้ผู้เรียนและผู้สอนมีความรับผิดชอบต่อสังคม และส่งเสริมการทำงานร่วมกันในชุมชน ซึ่งช่วยให้ทุกคนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม และพัฒนาความสามารถในการทำให้ชีวิตของตนเองและผู้อื่นดีขึ้น

7.4) การพัฒนาความตระหนักรู้ในตนเอง การศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้สอนได้สะท้อนตนเอง เข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อน และเป้าหมายในชีวิตของตนเอง การสร้างความตระหนักรู้ในตนเองนี้ช่วยให้พวกเขาสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความหมาย และมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาความสมดุลในชีวิต

7.5) การสร้างความยืดหยุ่นและการปรับตัว การศึกษาที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตช่วยให้ผู้เรียนและผู้สอนมีความยืดหยุ่นในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี หรือความท้าทายส่วนตัว ความสามารถในการปรับตัวนี้ช่วยเพิ่มความเป็นอยู่ที่ดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ

7.6) การส่งเสริมสุขภาพจิตและการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญา การศึกษาไม่ควรเน้นเฉพาะการพัฒนาด้านวิชาการเท่านั้น แต่ยังคงส่งเสริมสุขภาพจิตและการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาผ่านการทำสมาธิ การฝึกฝนความตระหนักรู้ และการสร้างสรรค์ความสุขภายใน ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนและผู้สอนมีความสุขและมีความสุขมากขึ้นในชีวิต

สรุปได้ว่าปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้คิดวิเคราะห์ที่ยืดหยุ่นและเปิดกว้างต่อความคิดหลากหลาย ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตีความ และการเรียนรู้เชิงองค์รวมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจและความสร้างสรรค์ในโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ สามารถอภิปรายได้ว่า ระบบปรัชญาการศึกษาในโลกตะวันตกได้หยั่งรากลึกจากแนวคิดของนักปรัชญา เช่น เพลโต อริสโตเติล และ จอห์น ล็อก ซึ่งต่างมองว่าการศึกษายเป็นกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ โดยเน้นไปที่การฝึกฝนการคิดอย่างมีเหตุผล และการเสริมสร้างคุณธรรม ในยุคปรัชญาจารย์และโสเครตีสสนใจในปัญหา 2 เรื่อง คือ ปัญหาทางญาณปรัชญา และปัญหาทางจริยศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม (2561) กล่าวว่า ปรัชญาตะวันตกนี้มีนักวิชาการจัดแบ่งระบบแนวคิดไว้หลายแบบ กล่าวคือมียึดตัวบุคคลเป็นหลักก็มี มียึดเนื้อหาทางปรัชญาเป็นหลักก็มี ในยุคปรัชญาจารย์และโสเครตีสสนใจในปัญหา 2 ประการคือ 1) ญาณวิทยา ทฤษฎีแห่งความรู้ 2) จริยศาสตร์ มาตรการทางพฤติกรรมของมนุษย์ ในขณะที่โลกตะวันออกโดยเฉพาะในประเทศอย่างจีนและอินเดีย ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของขงจื้อ เต๋า และพุทธศาสนา ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตใจ ความสมดุลในชีวิต และการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปรัชญาตะวันออกเกิดขึ้นที่อินเดียเป็นปฐม ซึ่งความสนใจในยุคนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตเป็นเรื่องของการศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติอย่างลึกซึ้งในด้านจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุนทร ณ รั้งซี (2537) อธิบายว่า ปรัชญาอินเดียทุกระบบถือว่าแนวความคิดทางปรัชญามีสาระอยู่ที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตประจำวันเพื่อให้ชีวิตดำเนินไปสู่อุดมการณ์ที่ตั้งไว้อย่างดีที่สุดในปรัชญาอินเดียทุกระบบจึงเป็นปรัชญาชีวิต

การที่ปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุค มีลักษณะสำคัญ 7 ประการ ได้แก่

- 1) การปฏิเสธความจริงสัมบูรณ์
- 2) การตีความอย่างมีวิจารณญาณ
- 3) ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่าง
- 4) การเรียนรู้แบบองค์รวม
- 5) การเสวนาและสุนทรียสนทนา และ
- 6) การย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ลดอะไรเลย
- 7) เป้าหมายการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนและครูสอน นั่นก็เพราะปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุควางอยู่บนพื้นฐานของหลักการ วิธีการ และเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เมธา หริมเทพาธิป (2561) กล่าวถึง หลักการ วิธีการ และเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางไว้ดังนี้

- 1) หลักการของปรัชญาหลังนวยุคนิยมสายกลาง ได้แก่ หลักความไม่ยึดมั่นถือมั่น (ยึดเหนี่ยว แต่ไม่ยึดติด) หลักการย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ลดอะไรเลย หลักการแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง หลักการองค์รวม
- 2) วิธีการของปรัชญาหลังนวยุคนิยมสายกลาง ได้แก่ การตีความด้วยหลักอรรถปริวรรตศาสตร์บนพื้นฐานของกระบวนการทรรศน์ 5 ด้วยวิธีการคิดอย่างมีวิจารณญาณคือ วิเคราะห์ วิจัยและวิธาน
- 3) เป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุคนิยมสายกลาง ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย การสร้างสรรค์ (creativity) การปรับตัว (adaptivity) การร่วมมือ (collaborativity) และการแสวงหา (requisitivity) เพื่อให้เกิดสันติภาพ เกิดสุขภาวะองค์รวม และสอดคล้องกับแนวคิดของ กันยาวิรุ สัทธาพงษ์ (2562) กล่าวว่า ปรัชญาหลังนวยุค (Postmodernism) มีแนวคิดว่าการได้มาของความรู้ผ่านมุมมองของกระบวนการทรรศน์หลังนวยุค ซึ่งยอมรับความรู้ทุกสิ่งด้วยวิจารณญาณด้วยมุมมองหลายแง่มุมมาวิเคราะห์และเสวนา (Dialogue) เพื่อหาสาระที่เป็นประโยชน์ โดยไม่ได้ยึดหลักความเชื่อเดิม การวิเคราะห์ความรู้ทุกสิ่งนั้นเพื่อหาจุดร่วมของทุกศาสตร์ความรู้ที่มีประโยชน์และมีความเกี่ยวเนื่องกัน ความรู้ใดที่ไม่เกี่ยวเนื่องกันก็จะละความรู้นั้นไว้ก่อน เมื่อไรพบแง่ดีและความเกี่ยวเนื่องของความรู้ นั้น ก็ค่อยนำออกมาใช้ เพราะความรู้ของมนุษย์มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อความรู้ใหม่เข้ามา ก็สามารถ ต่อยอดความรู้ นั้น ความรู้จึงสามารถพัฒนาขึ้นโดยลำดับ และสอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูโสภาสราธิคุณ (ชาติรี อาสโภ, 2564) กล่าวว่า ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเสนอคุณค่าในเรื่องความจริงอย่างมีวิจารณญาณ คือให้รู้จักแยกแยะประเด็นต่าง ๆ แล้วประเมินค่าให้เห็นในทุกแง่มุม และสอดคล้องกับแนวคิดของ สิริรินทร์ กันยาวิริยะ และชิสา กันยาวิริยะ (2567) อธิบายว่า กรอบของคุณภาพชีวิตของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ได้แก่ การสร้างสรรค์ การปรับตัว การร่วมมือ และการแสวงหา และสอดคล้องกับแนวคิดของ สุธธินีย์ ทองจันทร์, เมธา หริมเทพาธิป และกิริติ บุญเจือ (2563) กล่าวว่า ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเน้นการตีความอย่างมีวิจารณญาณเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา และสอดคล้องกับแนวคิดของ เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2564) กล่าวว่า ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางหยิบเอาสิ่งที่เป็นคุณค่ามาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันโดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และสอดคล้องกับแนวคิดของ ชิสา กันยาวิริยะ และ สิริรินทร์ กันยาวิริยะ (2567) กล่าวว่า ในทางจริยศาสตร์ของกระบวนการทรรศน์หลังนวยุคสายกลางนั้นให้ความสำคัญกับจริยธรรมคุณแลหรือพลัง 4 ได้แก่ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ “ปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง” โดยสามารถอธิบายเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 ปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

จากแผนภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ ปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ได้แก่

1) การปรับปรุงแนวทางการเรียนรู้โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสภาพแวดล้อม

พัฒนาวิธีการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสและเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมที่พวกเขาอาศัยอยู่ การนำสิ่งแวดล้อมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอน เช่น การศึกษาในสถานที่จริง หรือการเรียนรู้จากชุมชน ผู้เรียนจะสามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างความรู้ในห้องเรียนกับชีวิตจริง ทำให้การเรียนรู้มีความหมายมากขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเชิงลึกและรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การสร้างเครื่องมือเพื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

พัฒนาชุดเครื่องมือหรือเทคโนโลยีที่ช่วยกระตุ้นการคิดเชิงนวัตกรรม เครื่องมือเหล่านี้อาจเป็นสื่อการเรียนรู้แบบโต้ตอบ (interactive) ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นจากการแก้ปัญหาที่มีอยู่ หรือการใช้ศิลปะและการออกแบบเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงทฤษฎีเข้ากับการปฏิบัติจริง ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

3) การบูรณาการวิธีการเรียนรู้เพื่อความยั่งยืน

พัฒนาวิธีการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดความยั่งยืน โดยการบูรณาการองค์ความรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่รอดในระยะยาว

ตัวอย่างเช่น การออกแบบโครงการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งจะเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

4) การพัฒนาสมรรถนะเพื่อการอยู่ร่วมในสังคมที่ซับซ้อน

เน้นการพัฒนาทักษะการคิดเชิงระบบ (system thinking) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและวิเคราะห์ปัญหาที่มีหลายมิติ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือความไม่เสมอภาคทางสังคม พร้อมทั้งสร้างความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่มีความหลากหลาย ทั้งด้านวัฒนธรรม ความคิด และค่านิยม

5) การพัฒนาความเป็นผู้นำเชิงปัญญาและการตัดสินใจที่มีเหตุผล

พัฒนาความเป็นผู้นำที่ใช้ปัญญาและเหตุผลในการตัดสินใจ โดยเน้นการฝึกฝนให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและมองการณ์ไกล ตัวอย่างเช่น การให้ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้นำในโครงการกลุ่มหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องใช้การวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมและความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่ยากลำบากอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่นี้เน้นให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงลึกระหว่างผู้เรียนกับบริบทแวดล้อมรอบตัว การส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ผ่านเครื่องมือใหม่ ๆ การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความยั่งยืน การพัฒนาสมรรถนะในสังคมที่ซับซ้อน และการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเป็นผู้นำที่มีเหตุผล ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อให้องค์กรสามารถนำองค์ความรู้ใหม่จากปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขอเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังต่อไปนี้

1. สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลงและความหลากหลาย นโยบายควรสนับสนุนการทำทายกรอบความคิดเดิมและการยอมรับความแตกต่างทางความคิด ดังนี้
 - จัดอบรมพนักงานเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในความหลากหลาย ทั้งทางความคิดและวัฒนธรรม
 - เปิดโอกาสให้พนักงานแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางใหม่ ๆ โดยไม่ต้องยึดติดกับวิธีการแบบเดิม
 - สนับสนุนการจัดตั้งทีมงานที่ประกอบด้วยคนจากหลากหลายภูมิหลัง เพื่อให้มุมมองที่แตกต่างและสร้างสรรค์

2. ส่งเสริมการเรียนรู้แบบองค์รวม นโยบายการพัฒนาทักษะพนักงานควรเน้นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างหลายสาขา เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ดังนี้

- ส่งเสริมการเรียนรู้ข้ามสายงาน เช่น จัดการอบรมหรือเวิร์กช็อปที่นำพนักงานจากหลายแผนกมารวมกันวิเคราะห์ปัญหาหรือพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

- ให้การสนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรมภายนอกที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบองค์รวม เช่น การประชุมวิชาการ การศึกษาดูงาน หรือการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

3. สนับสนุนการเสวนาและการสุนทรียสนทนา องค์กรควรสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดกว้างและเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

- จัดเวทีพูดคุยหรือการเสวนาอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในรูปแบบการประชุมภายในและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบไม่เป็นทางการ

- สร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการอภิปรายอย่างมีวิจารณญาณ โดยไม่ยึดติดกับผลลัพธ์ที่เฉพาะเจาะจง แต่เน้นที่การเรียนรู้ร่วมกัน

4. ปรับการบริหารจัดการด้วยแนวคิดการปฏิเสธความจริงสัมบูรณ์ เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการ นโยบายองค์กรควรเปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลงและปรับตัว ดังนี้

- ทบทวนและปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างสม่ำเสมอ โดยไม่ยึดติดกับวิธีการหรือแนวทางที่ตายตัว

- ให้ความสำคัญกับการพิจารณาความเป็นไปได้ใหม่ ๆ และยอมรับผลลัพธ์ที่หลากหลายในการตัดสินใจ

5. กำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตพนักงาน

นโยบายองค์กรควรมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานทั้งในด้านส่วนตัวและด้านการทำงาน ดังนี้

- จัดให้มีโครงการพัฒนาสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงาน เช่น การส่งเสริมสุขภาพกายและใจ การบริหารเวลา และการสร้างสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับงาน

- สนับสนุนการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะชีวิต เช่น การเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ การปรับตัว และการสร้างสัมพันธ์เชิงบวกในที่ทำงาน

6. ส่งเสริมการทบทวนและพัฒนาต่อเนื่อง

องค์กรควรเน้นการทบทวนและปรับปรุงกระบวนการทำงานและนโยบายอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

- สนับสนุนการย้อนอ่านและพิจารณาแนวคิดหรือนโยบายในอดีตอย่างละเอียด โดยไม่ลดทอนคุณค่า เพื่อนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

- จัดให้มีระบบประเมินผลการทำงานที่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการดำเนินการวิจัยที่ต่อเนื่องจากองค์ความรู้ในงานวิจัยนี้ ขอนำเสนอข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ขยายขอบเขตการศึกษาในบริบทที่แตกต่างกัน

ควรมีการศึกษาการประยุกต์ใช้ปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน หรือสถาบันการศึกษาในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจถึงความเป็นไปได้และข้อจำกัดในแต่ละบริบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับใช้แนวคิดการปฏิเสธความจริงสัมบูรณ์และการเปิดรับการตีความที่หลากหลาย

2. ศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบต่อผู้เรียนและผู้สอน

ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบของการนำปรัชญาหลังนวยุคสายกลางไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนต่อผู้เรียนและผู้สอน เช่น การเปลี่ยนแปลงในการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการยอมรับความแตกต่าง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เกิดขึ้นจากการประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าว

3. วิจัยเปรียบเทียบกับแนวคิดการศึกษาอื่น

ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างปรัชญาการศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางกับแนวคิดการศึกษาอื่น เช่น ปรัชญาการศึกษาดั้งเดิม หรือปรัชญาการศึกษาที่เน้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อทำความเข้าใจถึงจุดแข็งและข้อจำกัดของแต่ละแนวคิดในการพัฒนากระบวนการศึกษา

4. การพัฒนาเครื่องมือวัดความยืดหยุ่นและการเปิดกว้างในการเรียนรู้

การพัฒนาเครื่องมือหรือกรอบการประเมินที่สามารถวัดความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ การเปิดกว้างต่อความแตกต่าง และการส่งเสริมการสนทนาเชิงวิจารณ์ในกระบวนการเรียนการสอน จะช่วยให้นักวิจัยสามารถประเมินผลการประยุกต์ใช้ปรัชญานี้ในเชิงปฏิบัติได้ชัดเจนขึ้น

5. การศึกษาผลกระทบระยะยาวต่อคุณภาพชีวิต

ควรมีการวิจัยในเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบระยะยาวของการประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางต่อคุณภาพชีวิตของผู้เรียนและผู้สอน เช่น การปรับตัวในชีวิตประจำวัน ความสามารถในการจัดการปัญหา และการสร้างความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว

6. การวิจัยเชิงทดลองในสถานศึกษา

ควรมีการวิจัยเชิงทดลองในสถานศึกษาที่นำปรัชญาการศึกษาหลังนวยุคสายกลางมาใช้จริงในหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อประเมินประสิทธิภาพของแนวทางการศึกษานี้ในระดับปฏิบัติการ โดยให้ความสำคัญกับการเปรียบเทียบผลลัพธ์ทางการศึกษากับหลักสูตรที่ใช้ปรัชญาอื่น

บรรณานุกรม

- กันยารวีร์ สัทธาพงษ์. (2562). การประยุกต์ใช้บรรณวิทยารวดการตีความปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่เพื่อสร้างสมดุลชีวิตอย่างยั่งยืนด้วยมุมมองปรัชญาหลังนวยุค. *วารสารเซนต์จอห์น*, 22(30), 236-253.
- กীরติ บุญเจือ. (2545). *ปรัชญาหลังนวยุค แนวคิดเพื่อการศึกษาแผนใหม่*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล.
- เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์ และคณะ. (2564). อุเบกขากับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(5), 2051-2063.
- ชิสา กันยารวีระ และ สิริินทร์ กันยารวีระ. (2567). ผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *วารสารสถาบันพอดี*, 1(6), 9-18.
- พระครูโสภาสราธิคุณ (ชาติรี อาสโภ). (2564). พุทธธรรมาภิบาลกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(4), 1444-1454.
- พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตม. (2561). ปรัชญาสากล : วิเคราะห์และวิจารณ์. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร*, 6(1), 1-28.
- พระมหาอนันต์ อนุตตโร (อันวิเศษ) และคณะ. (2565). หลังโครงสร้างนิยมกับบรรณวิทยารวด. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 27(2), 257-271.
- พระวิทยา ญาณเวที. (2563). ปรัชญาการศึกษากับรูปแบบการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยในสังคมไทย. *วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์*, 3(2), 1-17.
- เมธา หริมเทพาธิป. (2559). การมีส่วนร่วมในมุมมองหลังนวยุค. *รายงานวิจัย*. ปณฺทิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- _____. (2561). การมีส่วนร่วมในมุมมองหลังนวยุค. *รมยสาร*, 16(3), 63-77.
- _____. (2563). การจุดใจตนเองในแนวทางหลังนวยุค. *วารสารพุทธมคฺค*, 5(1), 99-107.
- เรจรรณ ล้อมลาย และสุการ์ตพิชา ปิยะธรรมวรากุล. (2563). แนวคิดทางปรัชญาการศึกษาในบริบทของการศึกษาไทยระดับอุดมศึกษา. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 3(3), 357-366.
- สิริินทร์ กันยารวีระ และ ชิสา กันยารวีระ. (2567). การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *วารสารสถาบันพอดี*, 1(7), 27-40.
- สุคติณีย์ ทองจันทร์, เมธา หริมเทพาธิป และ กীরติ บุญเจือ. (2563). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยด้วยหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*. 10(1), 31-41.
- สุนทร ณ รังษี. (2537). *ปรัชญาอินเดีย : ประวัติและลัทธิ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

The Qualities of A Good Leader According to Moderate Postmodern Philosophy

ชิสา กันยาวิริยะ¹ และ สิริินทร์ กันยาวิริยะ²

Chisa Gunyaviriya¹ and Sirin Gunyaviriya²

^{1,2}สาขาวิชาปรัชญาและจริยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

^{1,2}Philosophy and Ethics Program, Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: ¹chisa.gu@ssru.ac.th

²sirin.cnt@hotmail.com

Received: September 9, 2024; Revised: September 22, 2024; Accepted: September 24, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เอกสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางควรมีลักษณะดังนี้ 1) ผู้นำควรมีความสามารถในการยืดหยุ่น แต่ไม่ยึดติด รับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย 2) ผู้นำควรมีความสามารถในการตีความใหม่หรือปรับเปลี่ยนมุมมองต่อปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ โดยไม่ลดทอนคุณค่าหรือความเป็นจริงใด ๆ ที่เกี่ยวข้อง 3) ผู้นำควรมีทักษะในการประสานความคิดเห็นที่หลากหลายและนำพาผู้คนให้ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) ผู้นำสามารถวิเคราะห์ ประเมินค่า และประยุกต์ใช้อย่างฉลาด 5) ผู้นำควรมีเจตนาเป็นกุศล มีทัศนคติที่ดี มีความคิดที่ริเริ่มสร้างสรรค์ 6) ผู้นำควรมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ 7) ผู้นำควรส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน 8) ผู้นำควรเป็นผู้ที่เปิดใจแสวงหาความรู้และแนวทางใหม่ ๆ อยู่เสมอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในองค์กรและสังคม 9) ผู้นำควรมีความสามารถในการรักษาความสมดุลระหว่างความต้องการขององค์กรกับความต้องการของปัจเจกชนในทีม โดยคุณลักษณะเหล่านี้จะช่วยให้ผู้นำสามารถบริหารจัดการองค์กรและสังคมได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ผู้นำที่ดี, คุณลักษณะ, หลังนวยุค, หลังนวยุคสายกลาง, ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

Abstract

This research article is a qualitative study using document analysis, aimed at analyzing the characteristics of effective leaders according to the principles of postmodern middle-way philosophy. The findings reveal that the characteristics of effective leaders based on these principles should include the following: 1) Detachment: Leaders must have the ability to anchor themselves without becoming overly attached, and they should be open to diverse opinions. 2) Reread all, Reject non : Leaders should be capable of reinterpreting or shifting perspectives on problems and situations without diminishing any related values or realities. 3) Seeking Unity while Respecting Differences : Leaders need to possess the skills to reconcile diverse opinions and guide people to work together efficiently. 4) Critical mind and System Thinking : Leaders should be able to analyze, evaluate, and apply insights intelligently. 5) Creativity : Leaders should have benevolent intentions, a positive attitude, and creative thinking. 6) Adaptability: Leaders must be flexible and able to adapt to changing situations. 7) Collaborativity : Leaders should promote effective teamwork to achieve common goals. 8) Requistivity : Leaders should be open to seeking new knowledge and approaches continuously to improve the quality of life within the organization and society. 9) Balance between Collective and Individual : Leaders need to maintain a balance between organizational needs and individual needs within the team. These characteristics will help leaders manage organizations and societies sustainably.

Keywords : Good Leader, Qualities, Postmodern, Moderate Postmodern, Moderate Postmodern Philosophy

บทนำ

ผู้นำเป็นผู้ที่กระทำให้งานขององค์กรให้บรรลุจุดหมายได้ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์กร (ปรัชญา บุตรสะอาด, 2566) ส่วนภาวะผู้นำเป็นกระบวนการให้จุดมุ่งหมาย (ทิศทางที่มีความหมาย) เพื่อให้เกิดการรวมพลังความพยายามและความเต็มใจที่จะใช้ความพยายามนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (Jacobs & Jaques, 1990) ซึ่งในสังคมปัจจุบันภาวะผู้นำมีบทบาทสำคัญในการบริหารองค์กร ซึ่งต้องพึ่งพาความรู้ ความสามารถ จินตนาการ และความรับผิดชอบของผู้นำ แม้ว่าภาวะผู้นำจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างในการดำเนินงานขององค์กร แต่ในปัจจุบัน ภาวะผู้นำของบุคคลกลับเป็นสิ่งที่ขาดแคลนในแทบทุกองค์กร (วิษณุ อ่องสกุล, 2558) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและภาวะผู้นำนั้นเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติและลักษณะเฉพาะของบุคคล หากผู้นำมีภาวะผู้นำ ก็จะสามารถนำพา

องค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายได้ โดยได้รับการสนับสนุนและความร่วมมืออย่างเต็มที่จากผู้ตาม ซึ่งสิ่งนี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จ เนื่องจากผู้นำมีบทบาทสำคัญในการ กำหนดปัญหา ตัดสินใจ วางแผน และรับผิดชอบต่อการดำรงอยู่ขององค์กร ภาวะผู้นำเป็นทักษะที่ สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ผ่านการฝึกฝนความสามารถในการใช้อำนาจ และการจูงใจให้ผู้ร่วมงานมี ความสมัครใจในการทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมาย (ชนธัญ ตี๋บเมืองมา, 2560)

การบริหารจัดการต้องมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้และความชำนาญในหลายด้าน ไม่เพียงแต่การ ทำความเข้าใจในหน้าที่หลักเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเข้าใจการเปลี่ยนแปลงในองค์กร การบริหารภาวะ ผู้นำ การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และการพัฒนาภาวะผู้นำด้วย เป้าหมายของผู้บริหารคือการ สร้างความสนใจในงานของบุคลากรและการสอนวิธีการทำงานเพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพสูงสุด ขณะเดียวกันยังมุ่งพัฒนาเจตคติส่วนบุคคลให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะภาวะผู้นำที่ สามารถสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรในองค์กร และเพื่อให้ผู้บริหารมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์กับผู้อื่น (อุทัย โล้วมันคง, 2552) โดยเฉพาะคุณลักษณะของผู้นำที่มาจาก รากฐานทางปรัชญาที่ทันสมัย ได้แก่ ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง คือ ปรัชญาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมีวิจารณ์ญาณ โดยเน้น คุณภาพชีวิตที่มาจากสัจพจน์ญาณปัญญา คือ การสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา (กิริติ บุญเจือ, 2551) การที่จะเกิดคุณภาพชีวิตอย่างนี้ได้ สิ่งสำคัญจะต้องมีทัศนคติที่ไม่ยึดมั่นถือมั่น และมองอย่างเป็น องค์กรรวม ไม่แยกส่วน รู้จักแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างอย่างสร้างสรรค์ สิ่งใดที่เห็นร่วมกันก็นำมาปฏิบัติ ร่วมกัน สิ่งใดที่เห็นต่างก็ให้ถือว่าเป็นพรสวรรค์ของแต่ละฝ่าย และควรย้อนอ่านสิ่งที่เป็นคุณค่าของ มนุษยชาติในส่วนที่ตนสนใจและขยายความรอบรู้เพื่อให้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ อย่างบูรณาการ (เมธา หริมเทพาธิป, 2561)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เพื่อวิเคราะห์ให้ได้คำตอบที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของผู้นำ โดยใช้วิธีการศึกษา เชิงคุณภาพผ่านการวิเคราะห์เอกสาร เพื่อประยุกต์ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางให้เกิดประโยชน์ต่อการ สร้างคุณลักษณะของผู้นำที่ดีอันเป็นประโยชน์ต่อการนำไปเสนอแนะเชิงนโยบายให้แก่องค์กรนำไป ส่งเสริมและพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำประเด็นที่ได้มาวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
3. สรุปลงข้อค้นพบใหม่ที่ได้จากการวิจัยคุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
4. สรุปลงผล อภิปรายผล และเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) การไม่ยึดมั่นถือมั่น (Detachment) กล่าวคือ ผู้นำควรมีความสามารถในการยึดเหนี่ยว แต่ไม่ยึดติดกับความคิด ความสำเร็จ หรือความเชื่อของตนเอง มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวและรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายจากผู้อื่น 2) การมองย้อนอ่านใหม่หมด (Reread all, Reject non) กล่าวคือ ผู้นำควรมีความสามารถในการตีความใหม่หรือปรับเปลี่ยนมุมมองต่อปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างไม่ย่อท้อต่อความท้าทาย โดยไม่ลดทอนคุณค่าหรือความเป็นจริงใด ๆ ที่เกี่ยวข้อง 3) การแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง (Seeking Unity while Respecting Differences) กล่าวคือ ผู้นำควรมีทักษะในการประสานความคิดเห็นที่หลากหลายและนำพาผู้คนให้ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่เคารพและยอมรับความแตกต่างระหว่างกัน 4) การใช้วิจารณ์ญาณและวิธีคิดเชิงระบบ (Critical mind and System Thinking) กล่าวคือ ผู้นำควรมีวิจารณ์ญาณ รู้จักแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน รู้จักประเมินค่าสิ่งที่วิเคราะห์เพื่อเข้าถึงความลึกซึ้งของสิ่งที่ศึกษา มีความฉลาดในการตัดสินใจเลือกเอาสิ่งที่เป็นคุณค่ามาบูรณาการเพื่อปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ มีทักษะในการคิดอย่างเป็นระบบเพื่อให้เข้าใจถึงองค์รวมในสิ่งที่คิดและตัดสินใจ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างลึกซึ้งและรอบคอบ 5) การสร้างสรรค์ (Creativity) กล่าวคือ ผู้นำควรมีเจตนาเป็นกุศล มีทัศนคติที่ดี มีความคิดที่ริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความสามารถในการสร้างสรรค์สร้างแนวทางใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรและสังคม 6) การปรับตัว (Adaptability) กล่าวคือ ผู้นำควรมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และสามารถนำพาองค์กรให้ก้าวผ่านวิกฤตหรือความท้าทายได้ 7) การร่วมมือ (Collaborativity) กล่าวคือ ผู้นำควรส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งภายในทีมและระหว่างองค์กรหรือกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน 8) การแสวงหา (Requistivity) กล่าวคือ ผู้นำควรเป็นผู้ที่เปิดใจแสวงหาความรู้และแนวทางใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างสรรค์ความเป็นอยู่ที่ดีของคนในองค์กรและสังคม 9) การสร้างสมดุลระหว่างส่วนรวมและปัจเจก (Balance between Collective and Individual) กล่าวคือ ผู้นำควรมีความสามารถในการรักษาความสมดุลระหว่างความต้องการขององค์กรกับความต้องการของปัจเจกชนในทีม โดยคุณลักษณะเหล่านี้จะช่วยให้ผู้นำสามารถบริหารจัดการองค์กรและสังคมได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า คุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลักรัศมีของคณาจารย์ กลางควรมีลักษณะ 9 ประการ ได้แก่ 1) การไม่ยึดมั่นถือมั่น 2) การมองย้อนอ่านใหม่หมด 3) การแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง 4) การใช้วิจารณ์ญาณและวิธีคิดเชิงระบบ 5) การสร้างสรรค์ 6) การปรับตัว 7) การร่วมมือ 8) การแสวงหา และ 9) การสร้างสมดุลระหว่างส่วนรวมและปัจเจก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะคุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลักรัศมีของคณาจารย์กลางนั้นสังเคราะห์มาจากหลักการ วิธีการ และเป้าหมาย ตามหลักปรัชญาหลักรัศมีของคณาจารย์กลาง และเป็นพื้นฐานที่ดีของการสร้างคุณลักษณะ ผู้นำที่ดีที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา และนักคิดทั้งชาวตะวันตกและตะวันออก ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดของ สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสิโยภุชฌ์ (2564) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำที่ดี ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 16 ประการ ดังนี้ 1) มีความเชื่อมั่นและเคารพในความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่น 2) มีความรอบรู้และความสามารถในงานที่ตนเองรับผิดชอบ 3) มีความคิดริเริ่มและ สนับสนุนให้ผู้อื่นได้บังคับบัญชา มีความคิดริเริ่มด้วย 4) มีความเสียสละในการทำงานเพื่อผู้อื่นและองค์กร 5) มีความกระตือรือร้นและเข้าสังคมได้ดี 6) มีความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงานและปฏิบัติต่อผู้อื่น 7) มีความกล้าหาญในการตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ 8) มีความสมานไมตรีและสร้างสามัคคีธรรมกับ ผู้ร่วมงาน 9) มีคุณยพินิจมั่นคงและรอบคอบในการทำงานและตัดสินใจ 10) มีความจงรักภักดีต่องานและ ผู้ร่วมงาน 11) มีความกล้ารับผิดชอบและยอมรับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 12) มีประสบการณ์ใน การปกครองและบังคับบัญชาจากหัวหน้าในรูปแบบต่าง ๆ 13) มีบุคลิกภาพเข้มแข็งและเด็ดเดี่ยว 14) มีเหตุผลและยอมรับความจริงอย่างตรงไปตรงมา 15) มีความตื่นตัวในการค้นหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 16) มีความยุติธรรมในการปฏิบัติต่อผู้อื่นและการตัดสินใจ คุณลักษณะเหล่านี้ ช่วยเสริมสร้างความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพและมีคุณธรรมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริประภา อัคราภิชาติ และคณะ (2565) สรุปไว้ดังนี้ คุณลักษณะภาวะผู้นำควรประกอบไปด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์การมีส่วนร่วม มีบุคลิกภาพ ที่ดีมีคุณธรรม จริยธรรม และสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2546) กล่าวว่า คุณลักษณะของผู้นำที่ดีมีอยู่ 2 ด้าน คือ 1. คุณสมบัติด้านภายในตัวของผู้นำเอง ได้แก่ 1) รู้หลักของสัจธรรม มีการรู้หลักการเหตุผล 2) มีสติปัญญา ไม่ประมาท 3) ตื่นตัว ทันต่อเหตุการณ์ 4) มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล และ 5) เป็นคนเข้มแข็ง 2. คุณสมบัติด้านภายนอกของผู้นำ ในการทำงานที่ประสานคนและงานเข้าด้วยกัน ได้แก่ 1) มีความรู้ ความสามารถ 2) มีพรหมวิหารธรรมหวังประโยชน์สุขแก่ส่วนรวม 3) น่ารัก น่าเคารพ 4) เป็นธรรมาธิปไตย 5) ฉลาดในการพูด และ 6) ไม่ลำเอียง และสอดคล้องกับแนวคิดของ พระราชวชิรเมธี (2559) กล่าวว่า คุณสมบัติของผู้นำที่ดีควรรู้จักวิธีการพัฒนาบุคลากร โดยการ แนะนำ สั่งสอน อบรม บ่มนิสัยผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ให้เป็นคนดี คนมีคุณภาพ คนมีคุณธรรมอยู่เสมอ และสอดคล้องกับแนวคิด ของ พระราชวชิรเมธี (สุนทร ญาณสุนทร) (2550) กล่าวถึงลักษณะของผู้นำที่ดี โดยเปรียบเทียบกับคุณลักษณะของพระพุทธปฏิมา ซึ่งมี 7 ประการที่ผู้นำควรนำมาเป็นแบบอย่าง ได้แก่ 1) เกศแหลม หมายถึง ผู้นำควรมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ไม่โง่งม สังกัดได้จากลักษณะเกศของพระพุทธรูปที่มี

ลักษณะเป็นเปลวเพลิง สื่อถึงพระปัญญาธิคุณ 2) ตาตุ หมายถึง ผู้นำควรรู้จักสอดส่องดูแลและตรวจสอบความเรียบร้อย คอยสังเกตพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชา ควรระมัดระวังในการทำงานและพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจส่งผลเสียต่อองค์กร 3) หูยาน หมายถึง การมีหูที่หนักแน่น ไม่หูเบา ไม่เชื่อคำพูดใด ๆ โดยทันที แต่ควรคิดวิเคราะห์ให้ละเอียดถี่ถ้วนก่อนตัดสินใจ เพราะบางครั้งอาจมีคนในองค์กรที่ยุยงให้เกิดความแตกแยก 4) นังนาน หมายถึง ผู้นำควรมีความอดทน ไม่เบื่อหน่ายในหน้าที่ของตนเอง ต้องยินดีและทำหน้าที่ของตนอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับพระพุทธรูปที่ นั่งนิ่งไม่ลุกไปไหน 5) ไม่ขานตอบ หมายถึง เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้จิตใจไม่สงบ ผู้นำควรหลีกเลี่ยงการตอบโต้ หากการตอบโต้ นั้นจะนำมาซึ่งผลเสีย เช่นเดียวกับพระพุทธรูปที่ไม่พูด แต่ยังมีคนไปขอคำปรึกษา อยู่เสมอ 6) ยิ้มปลอมประโลมใจ หมายถึง ผู้นำควรมีเมตตาต่อลูกน้อง คอยปลอบประโลมและช่วยเหลือ ในยามที่พวกเขามีปัญหา ให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม เช่นเดียวกับพระพุทธรูปที่มักยิ้ม เมื่อมีคนไปขอความช่วยเหลือ และ 7) ตัดสินใจด้วยความยุติธรรม หมายถึง ผู้นำควรมีความเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียงด้วยอคติ ต้องยึดหลักธรรมเป็นที่ตั้งเมื่อต้องตัดสินใจ โดยถือความถูกต้องมากกว่าความถูกใจ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดทั้งในแง่ของการทำงานและความเชื่อมั่นของผู้ใต้บังคับบัญชา ลักษณะทั้ง 7 ประการนี้ เป็นคุณลักษณะที่ผู้นำที่ดีควรนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติหน้าที่และการดูแลองค์กร

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ โควี (Stephen R. Covey, 1992) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่ดีของผู้นำไว้ 8 ประการ ได้แก่ 1) ใฝ่การเรียนรู้อยู่เสมอ (Continually Learning) กล่าวคือ ผู้นำควรมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ผ่านการศึกษา การอบรม การฝึกฝน และการตั้งใจฟังคนอื่น อีกทั้งยังชอบถามคำถามและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 2) มุ่งมั่นในการบริการผู้อื่น (Service-Oriented) กล่าวคือ มีจิตสาธารณะ มุ่งช่วยเหลือผู้คนรอบตัว ไม่ได้เน้นแค่ความสำเร็จทางอาชีพ แต่มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมและมุ่งมั่นให้บริการแก่ผู้อื่นอย่างเต็มที่ 3) เชื่อในพลังบวก (Positive Energy) กล่าวคือ ผู้นำที่ดีควรมีทัศนคติที่ร่าเริง มองโลกในแง่ดี มีศรัทธาต่อสิ่งดี ๆ มีอารมณ์ขัน และหลีกเลี่ยงพลังลบหรือคนที่มีความคิดลบ 4) เชื่อในศักยภาพของผู้อื่น (Believe in Other People) กล่าวคือ ผู้นำควรให้ความสำคัญกับจุดแข็งของคนรอบตัว ไม่เน้นหาข้อบกพร่อง และพร้อมให้อภัยความผิดพลาด เชื่อว่าทุกคนมีศักยภาพซ่อนอยู่ 5) ใช้ชีวิตอย่างสมดุล (Balanced Lives) กล่าวคือ ผู้นำควรสามารถรักษาสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัว ชีวิตสังคม และสุขภาพกายใจ โดยหลีกเลี่ยงความสับสนและรักษาความสม่ำเสมอในกิจวัตรประจำวัน รวมถึงการพักผ่อนอย่างเพียงพอ 6) มองชีวิตเป็นการผจญภัย (Adventure) กล่าวคือ มีทัศนคติที่เปิดกว้าง เห็นทุกวันเป็นโอกาสใหม่ ๆ เต็มไปด้วยความสร้างสรรค์และความยืดหยุ่นในการใช้ชีวิต ไม่ชอบเดินตามใคร แต่กล้าที่จะสร้างเส้นทางของตัวเอง 7) ทำงานเป็นทีม (Synergistic) กล่าวคือ ผู้นำที่ดีสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงที่มีพลังให้กับทีมงาน ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เคารพในความสามารถของสมาชิกทีม ไม่ยึดติดกับตำแหน่ง แต่เน้นที่ความสำเร็จของงาน และ 8) พัฒนาศักยภาพของตนเอง (Self-Renewal) กล่าวคือ ผู้นำควรพัฒนาตนเองใน 4 ด้าน ได้แก่ กายภาพ (เช่น การออกกำลังกาย) สติปัญญา (เช่น การอ่านหนังสือและเขียน) อารมณ์ (เช่น การฝึกความอดทนและรับผิดชอบงาน) และจิตใจ (เช่น การทำสมาธิและปฏิบัติตามศาสนา) และสอดคล้องกับแนวคิด

ของ บาร์นาร์ด (Barnard, 1969) ระบุว่า คุณลักษณะที่ดีของผู้นำมีดังนี้ 1) ความมีชีวิตชีวาและความอดทน 2) ความสามารถในการตัดสินใจ 3) ความสามารถในการจูงใจผู้อื่น 4) ความรับผิดชอบ และ 5) ความฉลาด และมีไหวพริบ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สเตดท์ (Stedt, 1974) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะที่จำเป็นของผู้นำว่า 1) ยึดถือมาตรฐานการทำงาน 2) เป็นที่พึ่งและสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ 3) กล้าคิด กล้าทำ 4) มีความรับผิดชอบ 5) มีทักษะในการจัดแบ่งงาน 6) มีวินัยในตนเอง 7) มีความคิดเป็นระบบ 8) มีมนุษยสัมพันธ์ดี 9) มีทักษะในการติดต่อสื่อสาร 10) แข็งแรงและมีสุขภาพดี 11) มีสติปัญญาดี 12) มีความสามารถในการจัดการระบบงาน 13) มีความสามารถในการตัดสินใจ และสอดคล้องกับแนวคิดของ เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni, 1996) กล่าวว่า ผู้นำที่มีคุณภาพควรมีลักษณะดังนี้ 1) ความรู้ที่ต้องมีมาก่อน 2) การมองการณ์ไกล 3) ยึดถือหลักการ 4) หลักการทำงาน 5) หลักการปกครอง 6) ความมุ่งมั่น 7) การวางแผน 8) ความยืดหยุ่น 9) ทักษะในการบริหารคน และ 10) ความรักและทุ่มเทต่อองค์กร และสอดคล้องกับแนวคิดของ สต็อกคิล (Stogdill, 1974) ได้กำหนดคุณลักษณะที่ดีของผู้นำไว้ดังนี้ 1) ร่างกายแข็งแรงและมีชีวิตชีวา 2) ภูมิหลังและการศึกษาดี 3) สติปัญญาเฉียบแหลม และมีทักษะในการตัดสินใจ รวมถึงความสามารถในการสื่อสาร 4) บุคลิกภาพสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง 5) ความสัมพันธ์กับงาน โดยแสดงความรับผิดชอบ ชยัน และอดทน และ 6) ลักษณะทางสังคมร่วมมือกับผู้อื่นด้วยความมีเกียรติและศักดิ์ศรี

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ เมธา ทริมเทพาธิป (2561) กล่าวถึง หลักการ วิธีการ และเป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางไว้ดังนี้ 1) หลักการของปรัชญาหลังนวยุคนิยมสายกลาง ได้แก่ หลักความไม่ยึดมั่นถือมั่น (ยึดเหนี่ยว แต่ไม่ยึดติด) หลักการย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ลดอะไรเลย หลักการแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง หลักการองค์รวม 2) วิธีการของปรัชญาหลังนวยุคนิยมสายกลาง ได้แก่ การตีความด้วยหลักอรรถปริวรรตศาสตร์บนพื้นฐานของกระบวนการทรรศน์ 5 ด้วยวิธีการคิดอย่างมีวิจลณญาณคือ วิเคราะห์ วิจัยและวิธาน 3) เป้าหมายของปรัชญาหลังนวยุคนิยมสายกลาง ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วยการสร้างสรรค์ (creativity) การปรับตัว (adaptivity) การร่วมมือ (collaborativity) และการแสวงหา (requisitivity) เพื่อให้เกิดสันติภาพ เกิดสุขภาวะองค์รวม และสอดคล้องกับแนวคิดของ ชีสา กันยาวิริยะ และ สิริรินทร์ กันยาวิริยะ (2567) กล่าวว่า ในทางจริยศาสตร์ของกระบวนการทรรศน์หลังนวยุคสายกลางนั้นให้ความสำคัญกับจริยธรรมดูแลหรือพลัง 4 ได้แก่ พลังสร้างสรรค์ พลังปรับตัว พลังร่วมมือ และพลังแสวงหา

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ รูปแบบคุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยสามารถอธิบายเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 รูปแบบคุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

จากแผนภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า รูปแบบคุณลักษณะของผู้นำที่ดีตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ประกอบด้วย 1) การไม่ยึดมั่นถือมั่น (Detachment) 2) การมอ้ยอนอ่านใหม่หมด (Reread all, Reject non) 3) การแสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่าง (Seeking Unity while Respecting Differences) 4) การใช้วิจารณ์ญาณและวิธีคิดเชิงระบบ (Critical mind and System Thinking) 5) การสร้างสรรค์ (Creativity) 6) การปรับตัว (Adaptability) 7) การร่วมมือ (Collaborativity) 8) การแสวงหา (Requistivity) 9) การสร้างสมดุลระหว่างส่วนรวมและปัจเจก (Balance between Collective and Individual)

การที่ผู้นำมีคุณลักษณะที่ดีตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางสามารถสร้างคุณค่าในหลายด้าน ดังนี้

1. คุณค่าทางด้านการบริหารจัดการ

ผู้นำที่มีความสามารถในการตีความใหม่และปรับตัวอย่างไม่ยึดติดจะสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความยืดหยุ่นนี้ช่วยให้องค์กรมีความพร้อมในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิด เช่น วิกฤตเศรษฐกิจ หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ มุ่งเน้นการแสวงหาจุดร่วมและเคารพความแตกต่าง จะสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่ส่งเสริมความร่วมมือในที่ทีมงาน ส่งผลให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพและการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ร่วมกัน

2. คุณค่าทางด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ผู้นำที่สนับสนุนการคิดเชิงสร้างสรรค์และการพัฒนาตนเอง ส่งเสริมให้สมาชิกในทีมมีโอกาสเติบโตในด้านสติปัญญา อารมณ์ และทักษะความเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาบุคลากรที่ยั่งยืน ผู้นำที่เปิดรับการแสวงหาความรู้ใหม่ตลอดเวลาจะสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร ซึ่งส่งผลให้เกิดการค้นพบนวัตกรรมและแนวทางใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนากระบวนการทำงาน

3. คุณค่าทางด้านสังคม

ผู้นำที่มีวิธีการบริหารที่เน้นความร่วมมือและการไม่ยึดมั่นถือมั่น สามารถสร้างสังคมและองค์กรที่มีความสุขและมีความสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสังคมที่มีความสมดุลและยั่งยืน ผู้นำที่ใช้ชีวิตอย่างสมดุลระหว่างงาน ชีวิตส่วนตัว และสังคม จะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่นและสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการรักษาคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีทั้งในระดับปัจเจกชนและระดับองค์กร

4. คุณค่าทางด้านปรัชญาและการศึกษา

ผู้นำที่ใช้การคิดเชิงวิจรรณญาณพร้อมกับการตีความใหม่ จะช่วยพัฒนาแนวทางการศึกษาและการบริหารที่ไม่ยึดติดกับกรอบความคิดเดิม ๆ ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมเชิงปรัชญาและเชิงปฏิบัติ การเรียนรู้ในแบบองค์รวมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ช่วยให้ผู้นำสามารถบูรณาการความรู้จากหลากหลายสาขาวิชา นำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ที่สมดุลระหว่างปัญญา อารมณ์ และสังคม

5. คุณค่าทางจริยธรรมและจิตวิญญาณ

คุณลักษณะของผู้นำที่เน้นความซื่อสัตย์ การยอมรับความจริง และความกล้าหาญในการตัดสินใจอย่างยุติธรรม เป็นการสร้างคุณค่าเชิงจริยธรรมที่ช่วยให้ผู้นำมีความน่าเชื่อถือและมีคุณธรรม ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการเป็นผู้นำที่สร้างความไว้วางใจในสังคมและองค์กร การไม่ยึดมั่นถือมั่นและการแสวงหาสันติภาพในหลักการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ช่วยให้ผู้นำพัฒนาความสุขภายในและมีความสงบทางจิตใจ ซึ่งเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการนำจิตวิญญาณมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงาน

โดยรวมแล้ว ผู้นำที่มีคุณลักษณะตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางจะสามารถสร้างสรรค์คุณค่าและองค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต การบริหารจัดการ และการพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางไปประยุกต์ใช้ในระดับองค์กรสามารถทำได้ผ่านนโยบายและกลยุทธ์หลายด้าน ดังนี้

1. การพัฒนาผู้นำและบุคลากร

1.1 สร้างโปรแกรมการพัฒนาผู้นำ (Leadership Development Programs) และพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะเช่น การคิดเชิงสร้างสรรค์ การปรับตัว และการสร้างความร่วมมือ โดยใช้หลักการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นกรอบการเรียนรู้

1.2 สนับสนุนการเรียนรู้ต่อเนื่อง (Continuous Learning Support) โดยการสนับสนุนให้ผู้นำและพนักงานมีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรม การศึกษาต่อ และการพัฒนาอาชีพ

2. การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร

2.1 สร้างวัฒนธรรมความร่วมมือและไม่ยึดมั่นถือมั่น (Collaborative and Non-Attachment Culture) โดยการส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานที่เน้นการเคารพความแตกต่างและการแสวงหาจุดร่วม การส่งเสริมให้การทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนความรู้

2.2 ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นผู้นำที่มีจริยธรรม (Ethical Leadership Development) โดยเน้นการฝึกฝนคุณลักษณะของผู้นำที่มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

3. การบริหารจัดการความเปลี่ยนแปลง

3.1 ใช้หลักการของการปรับตัวและความยืดหยุ่น (Adaptability and Flexibility) ใช้หลักการของการปรับตัวในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงในองค์กร เช่น การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีหรือการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

3.2 สนับสนุนการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Encouraging Creativity) ส่งเสริมให้พนักงานมีโอกาสในการคิดสร้างสรรค์และทดลองแนวทางใหม่ ๆ เพื่อพัฒนานวัตกรรมในองค์กร

4. การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุน

4.1 สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และการพัฒนา (Supportive Learning Environment) สร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาทางปัญญาและจิตใจ เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม (Workshop) เป็นต้น

4.2 สนับสนุนความสมดุลของชีวิต (Promoting Work-Life Balance) สนับสนุนการรักษาสมดุลระหว่างการทำงานและชีวิตส่วนตัว เพื่อให้พนักงานมีสุขภาพดีและมีความสุขในการทำงาน

5. การวัดผลและการประเมิน

5.1 การประเมินผลการพัฒนาผู้นำ (Leadership Evaluation) ใช้เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินเพื่อวัดผลความก้าวหน้าในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

5.2 การติดตามผลและปรับปรุง (Continuous Improvement) ติดตามผลการนำหลักการไปใช้ในองค์กร และปรับปรุงนโยบายและโปรแกรมตามข้อเสนอแนะและผลลัพธ์ที่ได้รับ

6. การสร้างความตระหนักและการสื่อสาร

6.1 สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับหลักการ (Awareness Campaigns) จัดกิจกรรมและการสื่อสารเพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับหลักการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในองค์กร

6.2 การสื่อสารอย่างโปร่งใส (Transparent Communication) ส่งเสริมการสื่อสารที่โปร่งใสเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ การเปลี่ยนแปลง และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้นำ

การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางไปประยุกต์ใช้ในระดับองค์กรจะช่วยสร้างความแข็งแกร่งในการบริหารจัดการ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีความยั่งยืนและเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางไปวิจัยต่อยอดสามารถทำได้หลายทางเพื่อขยายขอบเขตและลึกซึ้งในหลายมิติ ผู้วิจัยขอเสนอแนะไว้ดังนี้

1. **ศึกษาการประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ** ได้แก่ 1) การเปรียบเทียบในองค์กรประเภทต่าง ๆ ศึกษาการประยุกต์ใช้คุณลักษณะของผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางในองค์กรที่มีลักษณะและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เช่น องค์กรภาครัฐและเอกชน ธุรกิจขนาดใหญ่และขนาดเล็ก 2) การศึกษาผลกระทบในสาขาต่าง ๆ โดยศึกษาผลกระทบของการใช้หลักการนี้ในสาขาต่าง ๆ เช่น การศึกษา การบริการสุขภาพ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

2. **วิจัยการนำไปปฏิบัติจริง** ได้แก่ 1) กรณีศึกษา (Case Studies) คือ ทำการวิจัยกรณีศึกษาขององค์กรที่นำหลักการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมาใช้ในปฏิบัติการจริง เช่น การปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน การสร้างวัฒนธรรมองค์กร 2) การทดลองทางปฏิบัติ (Action Research) โดยดำเนินการวิจัยทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักการนี้ในโครงการจริง เช่น การฝึกอบรมผู้นำ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร

3. **ศึกษาผลลัพธ์และผลกระทบ** ได้แก่ 1) การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) โดยการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำหลักการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางไปใช้ เช่น การเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพการทำงาน ความพึงพอใจของพนักงาน และการสร้างสรรค์ 2) การสำรวจความพึงพอใจและผลลัพธ์ (Satisfaction and Outcome Surveys) โดยการสำรวจความคิดเห็นและความพึงพอใจของพนักงานและผู้นำเกี่ยวกับการใช้หลักการนี้ในองค์กร

4. **วิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำและทักษะ** ได้แก่ 1) การสำรวจทักษะและคุณลักษณะเฉพาะ โดยการวิจัยทักษะและคุณลักษณะเฉพาะที่สำคัญในการนำหลักการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมาใช้ รวมถึงวิธีการพัฒนาทักษะเหล่านี้ 2) การวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้นำที่ประสบความสำเร็จ โดยการวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้นำที่ประสบความสำเร็จในการใช้หลักการนี้และทำการเปรียบเทียบกับผู้นำที่ไม่ได้ใช้หลักการนี้

5. การศึกษาและพัฒนาวิธีการฝึกอบรม ได้แก่ 1) การพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรม (Training Programs) โดยการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เช่น การฝึกอบรมทางด้านความคิดสร้างสรรค์ การปรับตัว และการสร้างความร่วมมือ 2) การประเมินความมีประสิทธิภาพของโปรแกรม (Program Effectiveness) โดยการศึกษาระสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกอบรมและการพัฒนาในด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้นำตามหลักการนี้

6. การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ ได้แก่ 1) เปรียบเทียบกับหลักการอื่น ๆ โดยทำการวิจัยเปรียบเทียบการใช้หลักการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางกับหลักการหรือทฤษฎีอื่น ๆ ในการพัฒนาผู้นำ เช่น ทฤษฎีผู้นำแบบอำนาจ (Transformational Leadership Theory) 2) การวิเคราะห์ข้อดีและข้อเสีย (Pros and Cons Analysis) คือ วิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียของการนำหลักการนี้มาใช้เปรียบเทียบกับวิธีการอื่น ๆ

การวิจัยต่อยอดในด้านต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยเสนอไว้จะช่วยให้เข้าใจการนำหลักการของปรัชญาหลังนวยุคสายกลางไปใช้ในบริบทที่หลากหลาย และสร้างฐานความรู้ที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาผู้นำและการปรับปรุงองค์กรในอนาคต

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ. (2551). *คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการสากล*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.
- ชนธัญ ตีบเมืองมา. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพะเยา เขต 1. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ชิสา กัญญาวิริยะ และ สิริจันทร์ กัญญาวิริยะ. (2567). ผู้นำคุณธรรมตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *วารสารสถาบันพอดี*, 1(6), 9-18.
- ปรัชญา บุตรสะอาด. (2566). ภาวะผู้นำตามคุณลักษณะของผู้นำที่ดี. *วารสารปรัชญาประชาคม*, 1(4), 42-58.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *ภาวะผู้นำ*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- พระราชวชิรเมธี (วีระ วรปัญญา). (2559). รูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนาของผู้บริหารมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวิจิตรปฏิภาณ (สุนทร ญาณสุนทรโร). (2550). *ยอดแห่งผู้นำ*. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- เมธา หริมเทพาธิป. (2561). การมีส่วนร่วมในมุมมองหลังนวยุค. *รมยสาร*, 16(3), 63-77.
- วิษณุ อ่องสกุล. (2558). การพัฒนาภาวะผู้นำผู้ประกอบการในวิทยาลัยอาชีวศึกษาสกลนครพัฒนศิลป์. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- ศิริประภา อัคราภิชาติ และคณะ. (2565). คุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(3), 276-292.
- สุธี สุทธิสมบูรณ์ และ สมาน รังสิโยภุชณ์. (2564). *หลักการบริหารเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพฯ : ประชาชน.
- อุทัย โล้วมันคง. (2552). *การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Chester I. Barnard. (1969). *Organization and Management*. Cambridge, Massachusetts : Harvard University Press.
- Jacobs, T.O. & Jaques, E. (1990). Military executive leadership. In *measures of leadership*. Eds. By K.E. Clark and M.B. Clark. West Orange, New Jersey : Leadership Library of America.
- Ralph M. Stogdill. (1974). *Handbook of Leadership : A Survey of Theory and Research*. New York : The Free Press.
- Ronald W. Stedt. (1974). *Management Career Education Programs*. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall.
- Stephen R. Covey. (1992). *Principle Centered Leadership*. New York : Rockefeller Center.
- Thomas J. Sergiovanni. (1996). *Leadership for the Schoolhouse: How is it different? : Why is it important?*. San Francisco : Jossey-Bass.
-

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องมารยาทของศาสนิกชนที่ดี
โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based-Learning)
สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา จังหวัดตาก
The Development of Learning Achievement on the Topic of Good
Religious Etiquette through Activity-Based Learning for Grade 4
Students at Ban Mae Salit Luang Wittaya School, Tak Province

ศักดิ์ชัย วนาเจือธรรม¹, พระมหานพพร อภินโธ (ศรีวิวัฒนสกุลชัย)², พระสุรพล อภรณ์ (ไกรรอด)³
และ พระมหาคณาวุฒิ อคคปญโญ⁴

Sakchai wanachueatham¹, Phramaha Nopphon Abhibandho (Sriwatthanasakunchai)²,
Phra Suraphon Areparanô (Krairod)³ and Phramaha Kanawut Akkapanyo⁴

^{1,2,3,4}สาขาวิชาการสอนสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

^{1,2,3,4}Program in Teaching Social Student Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

Corresponding author, e-mail: ¹sakchai.wan@student.mbu.ac.th

²Nopphon@gmial.com

³Suraphon @gmial.com

⁴khanawut.bam@mbu.ac.th

Received: September 8, 2024; Revised: September 24, 2024; Accepted: September 24, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เรื่องมารยาทของศาสนิกชนที่ดี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา จังหวัดตาก ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา จังหวัดตาก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา ตำบลแม่สอง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เรื่องมารยาทของศาสนิกชนที่ดี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา จังหวัดตาก ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ซึ่งมีความสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ 2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เรื่องมารยาทของศาสนิกชนที่ดี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา จังหวัดตาก ก่อนเรียนมีค่าคะแนน ($x = 11.71$, S.D. = 4.31) และหลังเรียนมีค่าคะแนน ($x = 16.05$, S.D. = 4.14) ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าคะแนนหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: นักเรียน, มารยาท, Activity-Based-Learning

Abstract

The objectives of this research were: 1) to develop an activity-based learning lesson plan on the topic of proper religious etiquette for Grade 4 students at Ban Mae Salit Luang Wittaya School, Tak Province, aiming to meet the efficiency standard of 80/80, and 2) to compare the learning achievement before and after implementing the activity-based learning approach on the topic of proper religious etiquette for Grade 4 students at Ban Mae Salit Luang Wittaya School, Tak Province. The sample group for this research consisted of Grade 4 students from Ban Mae Salit Luang Wittaya School, Mae Song Subdistrict, Tha Song Yang District, Tak Province.

The research results showed that: 1) The effectiveness of the activity-based learning lesson plan on the topic of proper religious etiquette for Grade 4 students at Ban Mae Salit Luang Wittaya School, Tak Province, achieved the required efficiency standard of 80/80, consistent with the first research hypothesis; 2) The comparison of learning achievement before and after using the activity-based learning approach on the topic of proper religious etiquette for Grade 4 students at Ban Mae Salit Luang Wittaya School, Tak Province, revealed that the pre-test scores ($\bar{x} = 11.71$, S.D. = 4.31) were significantly lower than the post-test scores ($\bar{x} = 16.05$, S.D. = 4.14), with a statistically significant improvement at the 0.05 level, consistent with the second objective of the study.

Keywords: students, etiquette, Activity-Based Learning

บทนำ

การศึกษานับว่าเป็นหัวใจที่สำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และที่สำคัญยิ่งกว่า คือ ด้านการศึกษา จัดเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพในปัจจุบันซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาชีวิตและการพัฒนาประเทศโดยตรง การให้การศึกษาจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด มาตรา 23 การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสม การจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงผู้เรียน ผู้เรียนเป็นบุคคลต้องพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นผลจากความสามารถของผู้เรียนที่พึงได้รับการเรียนการสอนที่ผสมผสานทั้งสาระความรู้ คุณธรรม คุณลักษณะอย่างสมบูรณ์ และมาตรา 24 ความสำคัญของการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนและความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ ความรู้นำมาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น พัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ (กรมวิชาการ, 2551 : 7)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในด้านปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาหรือตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นมีความอดทนอดกลั้นยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำรงชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก นอกจากนี้ยังมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจอย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิตและมีส่วนร่วมในสังคมในฐานะพลเมืองดี ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขโดยพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (1) ด้านความรู้ในเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้นในลักษณะบูรณาการ (2) ด้านทักษะกระบวนการเช่น ทักษะทางวิชาการ ทักษะทางสังคม ทักษะทางการสืบสวนสอบสวน ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแสวงหาความรู้ การสืบค้น เป็นต้น (3) ด้านเจตคติและค่านิยม เกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักฟังตนเอง เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์รู้จักการทำงานกลุ่มเป็น (4) ด้านการจัดการและการปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถนำความรู้ ทักษะ ค่านิยมและเจตคติที่ได้รับการอบรมมาใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้ (กรมวิชาการ, 2545) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน คือ เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เป็นการเอากิจกรรมเป็นที่ตั้งเพื่อฝึก

และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้เรียนจะเกิดการตื่นตัว กระตือรือร้นด้าน การรู้คิดจากตัวเองมากกว่าการฟังบรรยายและการท่องจำ การใช้กิจกรรมเป็นฐาน หมายถึงเอา กิจกรรมเป็นที่ตั้งเพื่อที่จะฝึกหรือพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ กำหนด ที่มีความสามารถแตกต่างกัน โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษาให้ความช่วยเหลือจัดหาและชี้แนะ แหล่งค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบให้ผู้สอนเลือกใช้ตามความ เหมาะสมของเนื้อหา ดังนั้นครูควรมีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนได้เรียนจากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักทำการงานกลุ่ม มีนิสัย รักการเรียนรู้ และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุล ทั้งด้าน ร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา การจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบและแสดงออก ถึงศักยภาพของตนเอง ควรต้องปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้มากขึ้น โดยการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือผู้เรียนด้วยกันให้มากที่สุด โดยครู เป็นเพียงผู้ชี้แนะเท่านั้น

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรมีการช่วยเหลือนักเรียนโดยการใช้การเรียนการสอนแบบใช้กิจกรรมเป็น ฐานเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น น่าจะเป็นกิจกรรมการเรียนอีกแบบหนึ่งที่เหมาะ สำหรับนักเรียนและเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาในการเรียนการสอนและยังเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะ นำไปปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาสังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่อผู้เรียน ได้แก่ สร้างองค์ความรู้ให้แก่ตนเอง แก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล มีทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม มีความรับผิดชอบช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการ เรียนรู้ เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการสอน แบบกลุ่มร่วมมือ มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียน รวมทั้งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

จากการศึกษาสภาพปัญหาในการสอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิตหลวงวิทยา จังหวัดตาก พบว่ามีเนื้อหาการ เรียนการสอนมีจำนวนมากผู้สอนเน้นใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย จึงมีส่วนทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจใน การเรียน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและใช้เทคนิคการสอนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในการ วิจัยครั้งนี้เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา จังหวัดตาก ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา จังหวัดตาก

สมมติฐานการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ร้อยละ 80/80
2. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา จังหวัดตาก สูงกว่าก่อนเรียนและแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based-Learning) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา จังหวัดตาก ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 5 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 148 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 32 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชา สังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 5 แผนและเครื่องมืออื่น ๆ ที่ใช้ในการพัฒนาครั้งนี้ดังนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดี โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเรียนร่วมมือ จำนวน 5 แผน ประกอบไปด้วย

2.1.1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความสำคัญของศาสนาจำนวน 1 คาบ คาบละ 50 นาที

2.1.2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง พระพุทธศาสนาจำนวน 1 คาบ คาบละ 50 นาที

2.1.3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง หลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนาจำนวน 1 คาบ คาบละ 50 นาที

2.1.4 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง คนดีที่น่าชื่นชมจำนวน 1 คาบ คาบละ 50 นาที

2.1.5 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ศาสนิกชนตัวอย่างจำนวน 1 คาบ คาบละ 50 นาที

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนหลังการเรียน เรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดี โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้การวิจัย

3.1 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดีมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และหนังสือที่เกี่ยวข้องกับ เรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดี เพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.1.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด

3.1.3 ศึกษาเอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้องกับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

3.1.4 ศึกษาหลักสูตร จุดมุ่งหมาย มาตรฐานและตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์และขอบเขต เนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดีของชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3.1.5 ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดีจากเนื้อหาสาระที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ไว้ จำนวน 5 แผน รวมใช้เวลาเรียนทั้งหมด 5 คาบ โดยทั้ง 5 แผน จัดกิจกรรมการเรียนโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยมีขั้นตอน ในการทำกิจกรรม การเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งพัฒนาโดย Frank Lyman (1981)

3.1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อขอรับคำแนะนำ

3.1.7 หลังการตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและทำการปรับปรุงแก้ไข ได้นำแผนทั้ง 5 แผน ไปให้ครูที่เลี้ยงตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม

3.1.8 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขตามผลการตรวจของครูที่เลี้ยงเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง แล้วจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 การสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดีโดยมีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 ศึกษาหนังสือ และหลักที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบผลการเรียนรู้

3.2.2 ศึกษาสาระการจัดการเรียนรู้และมาตรฐาน ตัวชี้วัดสาระสังคมศึกษา

3.2.3 วิเคราะห์เนื้อหา เรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดีแล้วสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ให้ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ จำนวน 30 ข้อ โดยคำตอบเป็นแบบปรนัย 3 ตัวเลือก

3.2.4 นำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อขอรับคำแนะนำ

3.2.5 หลังการตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและทำการปรับปรุงแก้ไข ได้นำแบบทดสอบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความเที่ยงตรงของเนื้อหา เพื่อพิจารณาว่าแบบทดสอบที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับเนื้อหา และจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ หรือไม่โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

คะแนน +1 สำหรับข้อที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

คะแนน 0 สำหรับข้อที่ไม่แน่ใจว่าสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

คะแนน -1 สำหรับข้อที่ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

3.2.6 นำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยและผู้เชี่ยวชาญการสอนสังคมศึกษา มาคำนวณหาค่า IOC แล้วคัดเลือกข้อสอบที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จำนวน 20 ข้อ จากนั้นจึงทำการจัดพิมพ์

3.2.7 นำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่ผ่านการพิจารณา จากอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยและผู้เชี่ยวชาญไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา จังหวัดตาก

3.2.8 นำกระดาษคำตอบของนักเรียนมาตรวจให้คะแนน โดยข้อที่ถูกได้ 1 คะแนน ข้อที่ผิดหรือไม่ได้ตอบหรือตอบมากกว่า 1 ข้อ ได้ 0 คะแนน และเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.3 การสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น

ผู้วิจัยได้ดำเนินการแบบสอบถามความคิดเห็นตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.3.1 ศึกษาหลักการ วิธีการ และรูปแบบในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น จากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

3.3.2 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็น ตามกรอบแนวคิดที่ได้ศึกษาจากเอกสาร

3.3.3 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่สร้างขึ้น ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยตรวจสอบ ความครอบคลุม และความถูกต้องชัดเจนของหัวข้อในแบบสอบถามความคิดเห็น แล้วนำมาปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.3.4 นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่ปรับปรุงแก้ไขไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ตรวจสอบ ความเที่ยงตรง (validity) และความถูกต้องทางด้านภาษา

3.3.5 นำแบบสอบถามความคิดเห็นไปขอคำปรึกษา แก้ไขความถูกต้องกับอาจารย์ที่ ปรึกษางานวิจัยอีกครั้งหนึ่งและนำไปใช้รวบรวมข้อมูลต่อไป

การแปลผลประเมินค่าคะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามความพึงพอใจเกณฑ์การแปลผล

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำการสอนกับกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิดหลวงวิทยา ที่เรียน เรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดีดังนี้

4.1 ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับกลุ่มประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 32 คน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม เรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ จากนั้นทำการตรวจ แบบทดสอบที่นักเรียนได้ทำไปแล้ว เพื่อพิจารณาว่านักเรียนมีความรู้พื้นฐาน เรื่อง มารยาทของศาสนิกชน ที่ดี มากน้อยเพียงใดและควรได้รับการพัฒนาอย่างไร

4.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดี แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการใช้เทคนิคการสอนการเรียนรู้แบบ ร่วมมือ ตามแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 5 แผน รวมเวลา 5 ชั่วโมง

4.3 ดำเนินการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้แบบเรียนร่วม กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยให้กลุ่มเป้าหมายศึกษาบทเรียนสำเร็จรูปตามกระบวนการขั้นตอนในแต่ละกรอบเนื้อหา

4.4 เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดี กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งหมดแล้ว ให้กลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้หลังเรียน (Posttest)

4.5 รวบรวมและตรวจผลการทดสอบหลังเรียน (Posttest) และทดสอบก่อนเรียน (Pretest) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ

5. ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดี โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ (IOC)

5.2 ข้อมูลจากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.3 ข้อมูลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดีก่อนและหลังเรียน โดยการใช้เทคนิคการสอนแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยพิจารณาจากค่าความแตกต่างของคะแนนนักเรียนแต่ละคนและทดสอบในภาพรวมโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test Dependent Group)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 หาค่าความเที่ยงตรง ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง มารยาทของศาสนิกชนที่ดีโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ (IOC)

$$IOC = \sum R/n$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องเหมาะสมระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

n แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยใช้เกณฑ์การประเมิน ดังนี้

ให้คะแนน +1 สำหรับข้อที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

ให้คะแนน 0 สำหรับข้อที่ไม่แน่ใจว่าสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

ให้คะแนน -1 สำหรับข้อที่ไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

การแปลผล

ถ้าผลการพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ (IOC) มีค่า 0.50 ขึ้นไป แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงกับ จุดประสงค์ สามารถนำข้อคำถามนั้นไปใช้ได้ แต่ถ้าการพิจารณา IOC มีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า ข้อคำถามนั้นไม่สามารถวัดได้ตามจุดประสงค์ ให้ทำการแก้ไข ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

6.2 หาค่าเฉลี่ยของคะแนน (Mean)

$$\bar{x} = \sum x / n$$

เมื่อ	\bar{x}	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	n	แทน	จำนวนคนทั้งหมด

6.3 หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

เมื่อ	S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	x	แทน	คะแนนสอบ
	n	แทน	จำนวนคนทั้งหมด
	\sum	แทน	ผลรวม

6.4 การทดสอบค่าที (t-test Dependent Samples)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n - 1}}} \text{ เมื่อ } df = n - 1$$

$\sum D$	แทน	ความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนร่วมกิจกรรมและคะแนนหลังร่วมกิจกรรม
N	แทน	จำนวนนักเรียน
$\sum D^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนร่วมกิจกรรมและคะแนนหลังร่วมกิจกรรม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิตหลวงวิทยา จังหวัดตาก ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ผลการวิเคราะห์นำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านแม่สลิตหลวงวิทยา จังหวัดตาก ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สาระวิชาสังคมศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ร้อยละ 80/80 ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นวิธีการเรียนรู้บนพื้นฐานของการให้ผู้เรียนแต่ละคนทำหน้าที่ให้ความรู้แก่เพื่อนในกลุ่ม ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้สนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ สามารถทำความเข้าใจเนื้อหาได้ดี การจับกลุ่มมีความเหมาะสมและเวลาเหมาะสมกับเนื้อหา สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกพันธ์ โห้พันธ์ (2558) ได้ศึกษาเรื่องผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน วิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน และเมื่อร่วมกับผังกราฟิกที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ร่วมด้วย ซึ่งมีลักษณะเป็นแผนผังทางความคิด ประกอบไปด้วยความคิดหรือข้อมูลสำคัญ ๆ ที่เชื่อมโยงกันอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้เห็นโครงสร้างของความรู้หรือเนื้อหาสาระนั้น เป็นเทคนิคที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ จำนวนมาก ดังเช่นเนื้อหาของวิชาสังคมศึกษา เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้นเร็วขึ้นและจดจำได้นาน เนื่องจากเน้นการเชื่อมโยงความรู้อเก่าและความรู้ใหม่ในการเรียนการสอนอย่างสมเหตุสมผล ทำให้รับรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างมีความหมายเป็นวิธีการกระตุ้นและสร้างพัฒนาการของสมองให้ทำงานอย่างเป็นระบบ ผังกราฟิกจึงเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าสำหรับใช้ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ทั้งยังมีหลายรูปแบบสามารถประยุกต์ใช้ได้โดยไม่สิ้นสุดแบบต่าง ๆ ของผังกราฟิกแสดงให้เห็นถึงการจัดลำดับกระบวนการคิดของผู้เรียนได้อย่างสมบูรณ์ เป็นกลวิธีที่ใช้ในการทำความเข้าใจสิ่งที่เรียนให้ชัดเจนยิ่งขึ้นนอกจากนี้ การทำผังกราฟิก ยังช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการตีความ การวิเคราะห์ การตัดสินใจ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ รวมทั้งส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ และการใช้ผังกราฟิก สามารถไปใช้ได้กับทุกระดับชั้น และจะมีประสิทธิภาพมากเมื่อนักเรียนช่วยกันทำเป็นคู่กับเพื่อนหรือทำเป็นกลุ่ม (รณชัย จันทรแก้ว, 2559) ดังนั้น การใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับผังกราฟิก จึงเป็นวิธีการสอนที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้วิชาสังคมศึกษาด้วยการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้า แสวงหาความรู้ด้วยการช่วยเหลือ แบ่งปันซึ่งกันและกันและสามารถสรุปความคิดรวบยอดได้อย่างเข้าใจ สร้างแรงจูงใจในการเรียนให้เกิดกับนักเรียน อันจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. การใช้เทคนิคการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน มีความเหมาะสมกับเนื้อหาบางเนื้อหาเท่านั้น ซึ่งควรจะเป็นเนื้อหาที่ให้ผู้เรียนได้เปิดกว้างทางความคิดโดยสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างหลากหลาย เทคนิคการสอนนี้จึงไม่เหมาะสมสำหรับเนื้อหาที่มีคำตอบตายตัว
2. หากใช้เทคนิคการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานกับนักเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น อาจจะเหมาะสมมากกว่าเนื่องจากนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ยังอ่อนในเรื่องทักษะในการคิดอย่างมีเหตุผล ทำให้เกิดพฤติกรรมการคิด การพูดคุยและการแลกเปลี่ยนระหว่างกันน้อยกว่าเท่าที่ควร
3. นักเรียนมักจะตอบคำถามด้วยคำตอบสั้น ๆ ไม่ครอบคลุมส่วนที่สำคัญ รวมทั้งขาดการหาเหตุผลสนับสนุน ผู้สอนจึงควรเน้นย้ำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการแสดงคำตอบและการให้เหตุผลอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2545). *คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2551 ก.). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- รณชัย จันทร์แก้ว. (2559). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคผังกราฟิกที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลสัมฤทธิ์ และความคงทนในการเรียนวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 27(2), 165–178.
- เอกพันธ์ โห้พันธ์. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิกซอว์ วิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. *ศึกษาวารสารศึกษาศาสตร์*, 4(1), 93-105
- Lyman, F. T. (1981). *The responsive classroom discussion: The inclusion of all students. Mainstreaming digest*. MD : University of Maryland.

ศีลบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท

The Perfection of Morality in Theravada Buddhist Philosophy

สิรินทร์ กัญยาวิริยะ¹ และ ชิสา กัญยาวิริยะ²

Sirin Gunyaviriya¹ and Chisa Gunyaviriya²

^{1,2}บริษัท ล.ธนวงศ์ (1997) จำกัด

^{1,2}Lor Yaowaraj Bangkok

Corresponding author, e-mail: ¹sirin.cnt@hotmail.com

²chisa.gu@ssru.ac.th

Received: September 9, 2024; Revised: September 22, 2024; Accepted: September 24, 2024

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเชิงวิเคราะห์ศีลบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท ผลการศึกษาพบว่า ศีลบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท หมายถึง “คุณธรรมของศีล” หรือ “บารมีของศีล” ซึ่งเป็นหนึ่งในทศบารมีที่สำคัญในการพัฒนาจิตใจและการบรรลุเป้าหมายสูงสุดทางจิตวิญญาณ ศีลในพุทธปรัชญาเถรวาทกำหนดขึ้นตามหลักเหตุผลของกฎธรรมชาติซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริง เป็นหลักธรรมของความบริสุทธิ์และเป็นแบบอย่างของความดีงาม องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับศีลบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท ได้แก่ “MEW Model เพื่อการบำเพ็ญศีลบารมี” ประกอบด้วย M = Mindfulness คือ การมีสติ มีความตั้งมั่นแห่งจิต มีการอธิษฐานบารมีอย่างแน่วแน่ มีความสงบระงับแห่งจิต เกิดเนกขัมมะบารมี จากภายใน คือ เกิดความสงบระงับจากการรบกวนของกามคุณ 5 หรือกามราคะ มีความหนักแน่นจากภายในอันเกิดจากขันติบารมี เปรียบดั่งบุคคลที่ตั้งใจเล็งลูกธนูไปที่เป้าหมาย (คือศีลบารมี) E = Effort คือ ความเพียรพยายาม เปรียบดั่งอัตราความเร็วของลูกธนูที่พุ่งไปยังเป้าหมายอย่างไม่ลดละ มีแรงส่งพอที่จะ ทำให้ถึงเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ W = Wisdom คือ ปัญญา หรือปัญญาบารมี ที่สร้างความรู้ความเข้าใจในการ รักษาศีลที่ถูกต้อง ไม่ผิดทาง เปรียบเสมือนการมีทักษะ มีปัญญาปฏิบัติ เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งว่าทิศทาง เป้าหมายที่ถูกต้องที่ลูกศรควรพุ่งไปถึงนั้นอยู่ ณ จุดใด จึงไม่พลาดเป้าหมายที่ตั้งใจบำเพ็ญศีลบารมีให้ สำเร็จ

คำสำคัญ: ศีล, บารมี, ศีลบารมี, พุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

This article aims to analytically study The Perfection of Morality in Theravada Buddhist Philosophy. The findings reveal that The Perfection of Morality in Theravada Buddhist Philosophy refers to the "virtue of morality" or "perfection of morality," which is one of the Ten Perfections essential for mental development and the attainment of the highest spiritual goal. Morality in Theravada Buddhist Philosophy is established based on the rationale of natural law, aligning with reality. It is a principle of purity and serves as a model of goodness. A new framework for understanding The Perfection of Morality in Theravada Buddhist Philosophy is introduced, called the "MEW Model for Practicing The Perfection of Morality," which consists of :
M = Mindfulness : This involves having awareness and mental focus, a firm determination to practice The Perfection of Morality, and achieving mental tranquility. It signifies the internal calm achieved by overcoming the five sensual desires (kama-raga) and the steadfastness that comes from patience (khanti-barami). This is akin to aiming an arrow precisely at the aim (The Perfection of Morality).
E = Effort : This represents perseverance, comparable to the speed of an arrow moving towards the target without slackening. It involves having the necessary momentum to reach the set goal.
W = Wisdom : This refers to the wisdom or understanding that guides the correct practice of moral precepts without deviation. It is like having the skill and insight to clearly understand where the target is, ensuring the arrow (The Perfection of Morality) hits the intended mark.

Keywords : Morality, Perfection, Perfection of Morality, Theravada Buddhist Philosophy

บทนำ

“บารมี” เป็นคุณธรรมที่ประพฤติปฏิบัติอย่างยิ่งยวดเพื่อบรรลุเป้าหมายอันสูงส่ง การบำเพ็ญบารมีของพระโคตมเพื่อการตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช้ระยะเวลายาวนานถึงสี่สหัสวรรษและแสนมหากัปป์ ตลอดเวลานั้น พระองค์ได้บำเพ็ญบารมีในฐานะพระโพธิสัตว์ ซึ่งหมายถึง บุคคลที่มุ่งมั่นกระทำความดีเพื่อบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต พระโพธิสัตว์ต้องบำเพ็ญบารมีทั้ง 30 ทศัน ซึ่งประกอบด้วย ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี และอุเบกขาบารมี (พระกวีวงศ์ (อิม สารโท), 2556) จะเห็นได้ว่า ศีลบารมี เป็นหนึ่งในบารมีทั้ง 10 ประการนี้

พระโพธิสัตว์มีเป้าหมายอันยิ่งใหญ่ในการตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงเป็นแบบอย่างของการตั้งเป้าหมายชีวิตและมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ พระองค์บำเพ็ญบารมี 10 ประการอย่างสม่ำเสมอเพื่อบรรลุ

เป้าหมายนั้น ได้แก่ 1) ทาน คือ การให้สิ่งที่ดีมีคุณค่าและเหมาะสม รวมถึงการให้ด้วยจิตใจที่ผ่องใส 2) ศิล คือ การรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย มีความสงบเย็นในจิตใจ 3) เนกขัมมะ คือ การหลีกเลี่ยงความหมกมุ่นในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อย่างมีสติ 4) ปัญญา คือ การเข้าใจเหตุผลของสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงและใช้ปัญญานำทาง 5) วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม ไม่ย่อท้อในการทำหน้าที่ 6) ขันติ คือ ความอดทน อดกลั้น และมีจิตใจเยือกเย็น 7) สัจจะ คือ ความจริงใจ พูดจริง ทำจริง 8) อธิษฐาน คือ ความมุ่งมั่น ตั้งใจอย่างแน่วแน่ต่อเป้าหมาย 9) เมตตา คือ ความรักและปรารถนาดีต่อผู้อื่น 10) อุเบกขา คือ การวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปตามความรู้สึก (Maha Chakri Sirindhorn, 2000)

พระโพธิสัตว์ทั้งสิบองค์ได้มีความกล้าหาญ มุ่งมั่นในการบำเพ็ญบารมีของตนเป็นอย่างยิ่งแม้ต้องเผชิญกับความยากลำบากอย่างที่สุด การที่พระโพธิสัตว์ มีความกล้าหาญ ในการเผชิญกับความยากลำบาก เพราะมีความต้องการที่จะได้เป็นพระพุทธเจ้าเป็นแรงจูงใจ แม้ว่าการกระทำของพระโพธิสัตว์ บางโอกาสจะเป็นสถานการณ์ขัดแย้งทางศีลธรรม แต่พระโพธิสัตว์ก็สามารถดำรงตนอยู่ในการบำเพ็ญบารมีอย่างมั่นคงและคุณธรรมสำคัญที่ทำให้พระโพธิสัตว์มีความกล้าหาญในการบำเพ็ญบารมีได้อย่างต่อเนื่องคือปัญญาและกรุณา รวมทั้งความอดทน ไม่หวั่นไหวและมีความเพียรพยายาม (พระมหาจุฬาลงกูรเจ้านาคราช, 2546)

นวลวรรณ พูนวสุพลฉัตร (2556) ได้ยกตัวอย่างการบำเพ็ญศีลบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 โดยกล่าวว่าพระองค์ทรงใช้หลักศีลคู่กับธรรม ศิลเป็นข้อห้ามและธรรมเป็นข้อปฏิบัติ ศีลธรรมจึงเป็นเครื่องค้ำจุนโลก และเป็นประทีปส่องทางชีวิต พระองค์ทรงอนุศาสน์หลักศีลธรรมไว้เสมอ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภกทรงสนับสนุนปกป้องทุกศาสนา จะเห็นได้ชัด มีวัด มีโบสถ์คริสต์ มีมัสยิด มีโบสถ์พราหมณ์ ทุกอย่างอยู่และอยู่ใกล้ ๆ กันนี้ก็เพื่อให้ทุกศาสนาอยู่ร่วมกันได้ดี ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกันซึ่งเป็นชื่อเสียงของประเทศมาผู้คนเวลาพบกันถึงแม้จะต่างศาสนาก็ทักทายกันด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส ส่วน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2524) กล่าวว่า พระองค์ทรงเป็นผู้มีอัธยาศัยซื่อตรง ไม่ประพฤติหลอกลวงหรือ หลีกเลียงแอบแฝง คนที่อยู่ร่วมกันเป็นหมู่ ถ้าปฏิบัติไม่ตรงในงานตามหน้าที่ ไม่ซื่อตรงต่อกันและกันจะเกิดความแตกร้างอยู่เป็นสังคมที่สงบสุขมิได้ พระมหากษัตริย์จะต้องมีพระราชอัธยาศัยประกอบด้วย ความเที่ยงตรงต่อประชาชนโดยทั่วไป ไม่ทรงคิดลวงหรือประทุษร้ายผู้ใด

การศึกษาเรื่อง “ศีลบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท” มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากศีลเป็นหนึ่งในบารมีทั้ง 10 ประการที่พระโพธิสัตว์บำเพ็ญเพื่อบรรลุสัมมาสัมโพธิญาณ ศิลเป็นพื้นฐานสำคัญในการฝึกจิตใจและการควบคุมกาย วาจา ซึ่งส่งผลต่อการบำเพ็ญคุณธรรมอื่น ๆ การบำเพ็ญศีลยังช่วยเสริมสร้างสังคมที่สงบสุขและกลมเกลียว ศิลบารมีจึงเป็นหัวใจของการดำเนินชีวิตในแนวทางของพระโพธิสัตว์ที่ไม่

เพียงมุ่งสู่ความตรัสรู้ แต่เมื่อบุคคลทั่วไปนำมาปฏิบัติจะทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่น และสังคมในวงกว้างต่อไปได้

ความหมายของศีลในพุทธปรัชญาเถรวาท

ศีล ตามพจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม หมายถึง ความประพฤติดีงาม สุจริต รักษา ระเบียบวินัย มีอาชีวะบริสุทธิ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548)

ศีล ตามความหมายทั่วไปแบ่งออกเป็น 4 ประการ ได้แก่

ความหมายแรก ศีล คือ เจตนาหรือตั้งใจในอันที่จะประพฤติในทางที่ดี ในสิ่งที่จะเกิดประโยชน์ แก่ตนเองและสังคม ในวิสุทธิมรรคได้อธิบายขยายความ คำว่า ศีล ในความหมายเจตนา นั้นว่า ได้แก่ เจตนาของบุคคลผู้งดเว้นจากบาปกรรม มีปณาดิบาตเป็นต้น หรือเจตนาของบุคคลผู้กำลังบำเพ็ญวัตร ปฏิบัติอยู่ (พระพุทธโฆสเถระ, 2556)

ความหมายที่สอง ศีล คือ ความสำรวมระวัง งดเว้น หลีกจากความชั่วที่จะเกิดขึ้นทางกาย ทางวาจา และทางใจ (วศิน อินทสระ, 2557) การรักษาศีล 5 จึงเป็นการหลีกเลี่ยงการละเมิดอันก่อให้เกิด โทษหรือการเบียดเบียนต่อตนเองและผู้อื่น (พระสุรเชษฐ ธิติเตโช (ไชยรา) และคณะ, 2564) ได้แก่ การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤตินอกใจ การพูดปด และการติดสิ่งเสพติดของมีนเมา (พระปลัด กิตติ ยุตติโร, 2562)

ความหมายที่สาม ศีล คือ ความคิดที่จะไม่ล่วงละเมิด กฎระเบียบหรือวินัยที่หมู่คณะหรือสังคม ได้กำหนดขึ้นไว้ เพื่อเป็นหลักปฏิบัติในหมู่คณะ หรือสังคมนั้นให้สงบสุข ซึ่งพระธรรมธีรราชฆานุมณี (โชดก ญาณสิทธิ) (2550) กล่าวว่า คำว่า ศีล ในความหมายไม่ล่วงละเมิด ได้แก่ การไม่ก้าวล่วงทางกาย ทางวาจาของผู้ที่ได้สมาทานศีลไปแล้ว คือ รักษาศีลที่ตนได้สมาทานไปแล้วให้ดี มิให้ขาด มิให้ทะเลาะ มิให้ ต่างพร้อยหรือเศร้าหมอง

ความหมายที่สี่ ศีล คือ ความปกติ หรือการรักษาความปกติของตน คือ ปกติกาย ปกติวาจา ศีลมี 2 ระดับ คือระดับทั่วไป ได้แก่ ระดับธรรมหรือระดับที่ยังเป็นธรรม เป็นข้อแนะนำสั่งสอน หลักความ ประพฤติ และบัญญัติไปตามกฎธรรมดา แห่งความดี ความชั่ว เรียกว่า “กฎแห่งกรรม” และระดับเฉพาะ ได้แก่ ระดับวินัย คือ เป็นแบบแผนข้อบังคับที่บัญญัติหรือกำหนดขึ้น (สมโภชน์ ยิ่งสังข์, 2552)

สำหรับความหมายของศีล ในแง่ละเว้นความชั่ว เป็นการกำหนดข้อปฏิบัติอย่างกว้างขวางที่สุด คือ เพ่งเล็งไปที่ความชั่ว ย้ำถึงเจตจำนงที่ไม่มีเชื้อแห่งความชั่วเหลืออยู่เลย ส่วนในฝ่ายความดีเป็นเรื่องที่ จะพึงขยายออกไปได้ อย่างไม่มีเขตจำกัด จึงไม่ระบุไว้ ตามความเป็นจริงความดีเป็นเรื่องกว้างขวางไม่มีที่ สิ้นสุด มีรายละเอียดแนวทางและวิธีการ ยกย่องไปได้มากมายตามฐานะและโอกาสต่าง ๆ ส่วนความชั่ว ที่จะต้องเว้นเป็นเรื่องแน่นอน ตายตัว เช่น ทั้งพระสงฆ์และคฤหัสถ์ ควรละเว้นการพูดเท็จด้วยกันทั้งสองฝ่าย

แต่โอกาสและวิธีการที่จะทำให้ความดีที่ตรงกันข้ามกับการพูดที่จั้นตรงกัน การวางหลักกลางจึงระบุแต่ฝ่ายเว้นชั่วไว้เป็นเกณฑ์ ส่วนรายละเอียด และวิธีการกระทำในชั้นบำเพ็ญความดีเป็นเรื่องชั้นประยุกต์ให้เหมาะสมกับฐานะ โอกาส และสภาพชีวิตของบุคคลต่อไป ศิลตามในคัมภีร์ปรมัตถมัญชุสา วิสุทธิมรรค มหาภูิก้าได้อธิบายไว้ว่า

ธรรมทั้งหลายมี เจตนา เป็นต้น ด้วยอำนาจพระบาลีในบทเหล่านั้นชื่อว่า เจตนา เพราะอรรถว่า จงใจ อธิบายว่าตั้งไว้เฉพาะในอารมณ์ร่วมกับธรรมที่สัมปยุตกับตน จริ่งอยู่ ธรรมที่สัมปยุตกับเจตนา นั้น ย่อมเป็นไปในอารมณ์ได้ ก็ด้วยอำนาจความอนุกุลของเจตนา เท่านั้นเอง เจตนาสาธารณแก่ธรรมเป็น กุศลลัดดิกะ โดยแท้ ถึงอย่างนั้นในที่นี้ ฟังทราบว่าเป็นกุศล เพราะคำอธิบายว่าท่านประสงค์ เอาศีลเจตนา ธรรมชาติที่ประกอบในจิต อธิบายว่า ธรรมชาติที่ประกอบกับจิตชื่อว่า เจตสิก แม้ในเมื่อเจตนาเป็นเจตสิก ธรรมอยู่ ก็พึงเห็นว่า เจตสิกศีลได้แก่ วิริติและอนภิชมา เป็นต้น อื่นจากเจตนาที่เดียว ทั้งนี้โดย เป็น โคพลิพัทธนัย เพราะเจตนาที่ท่านก็ถือเอาแผนกหนึ่งว่า “เจตนาเป็นศีล” (วิสุทธิ. (ไทย). 1/103-105)

ศีล ในพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นตามหลักเหตุผลของกฎธรรมชาติ เป็นข้อปฏิบัติขั้น เริ่มแรก มุ่งไปที่ความประพฤติพื้นฐาน จึงเน้นไปที่การละเว้นความชั่วต่าง ๆ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้น แต่ศีลก็มีได้ หมายถึง ความประพฤติทางกาย วาจา ในภายนอกแต่อย่างเดียว จิตใจเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ต้องประสาน ต่อเนื่องกันโดยตลอด โดยถือว่าจิตใจเป็นจุดเริ่มต้น จึงกำหนดที่ตัวเจตนาในใจเป็นหลัก สมดังที่พระสารีบุตรเถระ อัครสาวกฝ่ายขวาของ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า กล่าวไว้ในปฏิสัมภิตามรรค ญาณกถา ซึ่งถือว่าเป็นปกรณัม ทางกรรมฐาน เล่มแรกของพุทธศาสนาว่า

“เจตนาชื่อว่าศีล เจตสิกชื่อว่าศีล ความสำรวมชื่อว่าศีล ความไม่ล่วงละเมิดชื่อว่า ศีล ศีลเป็นที่ รวมแห่งความสำรวม เป็นที่รวมแห่งความไม่ล่วงละเมิด เป็นที่รวมแห่งเจตนาที่เกิด ในขณะที่สำรวมและไม่ ล่วงละเมิดนั้น” (ขุ.ป.(ไทย) 31/39/60)

หลักในการสำรอนนั้นมีจุดมุ่งหมาย คือ ความประพฤติดีทางกาย วาจา และสัมมาชีพ การระวัง บาปอกุศล กล่าวคือคอยระวังความชั่วที่ทำให้จิตไม่มีคุณภาพ จิตเสื่อมทรามลงเป็นสภาพ ที่ทำให้มีความ ทุกข์ปิดกั้นมิให้เกิดปัญญา ไม่เอื้อเพื่อต่อชีวิตจิตใจ ไม่สามารถทำให้บรรลุมรรคผลนิพพานได้ ความ บริสุทธิ์ด้วยความสำรวมแห่งศีล ชื่อว่าอริศีล จิตที่ตั้งมั่นอยู่ในความบริสุทธิ์ด้วย ความสำรวมย่อมไม่ ฟุ้งซ่าน ความบริสุทธิ์แห่งจิตที่ไม่ฟุ้งซ่าน ชื่อว่าอริจิต การเห็นความบริสุทธิ์ด้วยความสำรวมโดยชอบ และ เห็นความบริสุทธิ์แห่งจิตที่ไม่ฟุ้งซ่านโดยชอบทั้งสอง ประการนี้ชื่อว่าอริปัญญา ในคัมภีร์ปรมัตถมัญชุสา วิสุทธิมรรคมหาภูิก้า ได้ให้ความหมายการสำรวมไว้ คือ การระวังชื่อว่า สังวร ได้แก่ การปิดโดยประการที่ อุกุศลธรรมยังลงโนจิตไม่ได้ ได้แก่ สังวร 5 อย่าง คือ

1. ปาติโมกขสังวร คือศีลสิกขาบทที่นับเนื่องในพระวินัย แยกออกเป็นจาริตตศีล และวาริตตศีล
2. สติสังวร ได้แก่ การรักษามโนธรรมทั้งหลายมีใจเป็นที่ 5 คือสติที่เป็นไปอย่างนั้นนั่นเอง ก็การรักษาอันเป็นไปอยู่แล้วโดยประการนั้นนั่นแหละ
3. ญาณสังวร ได้แก่ ปัญญา
4. ขันติสังวร ได้แก่ ความอดกลั้น ก็ความอดกลั้นนั้น คือขันธทั้งหลายซึ่ง มีโอทสะเป็นประธาน ซึ่งเป็นไปโดยประการนั้น หรือโอทสะนั่นเอง
5. วิริยสังวร ได้แก่ ความเพียรที่เป็นไปเนื่องด้วยการบรรเทาภวามวิตก เป็นต้น (วิสุทธิ. (ไทย) 1/105)

พระพุทธเจ้าทรงแสดงสาระของศีลในแบบที่ยืดหยุ่น กินความกว้าง คลุมศิลปสีกย่อย ๆ ที่แยกกระจายออกไปต่าง ๆ เช่น ศีล 5 ศีล 8 (ศีลอุโบสถ) ศีล 10 ศีล 227 ศีล 331 และ หมายถึง อาชีพสุจริตด้วย คืออาจจะมองในแง่ของระเบียบวินัยเพื่อสร้างสังคมที่สงบสุข เป็นสภาพที่เกื้อกูลต่อการดำเนินชีวิต และปฏิบัติกิจของสมาชิกทั้งหลาย มองในแง่ความประพฤติดีงามของบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ที่ติงามกับผู้อื่น และเป็นผลดีกับชีวิตของตัวเอง กล่าวคือ การรักษาศีลสิกขาบทอย่างเคร่งครัดตามที่ได้ทรงบัญญัติไว้ ด้วยการสำรวมอินทรีย์มีจักขุ เป็นต้น ระวังรักษา มิให้บาปอกุศลธรรมเข้าครอบงำเมื่อเห็นรูป สำรวมด้วยญาณคือตัดกิเลสด้วยปัญญา พิจารณามิให้ ตัณหาเข้ามาครอบงำจิตตลอดจนถึงการรู้จักพิจารณาเสพปัจจัยสี่ สำรวมด้วยขันติ คืออดทนต่อ ความหนาว ความร้อน ความหิวกระหาย ถ้อยคำแรงกล้า และทุกขเวทนาต่าง ๆ โดยสำรวม ด้วยความเพียรคือพยายาม ชับไล่ บรรเทา กำจัด อกุศล กามวิตก ที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป ตลอดจนการละมิจฉาชีพ เพื่อแสวงหาปัจจัยสี่เลี้ยงชีพด้วยสัมมาชีพที่เรียกว่า อาชีพปาริสุทธิ เป็นต้น คำว่า “ศีลธรรม” พุทธทาส ภิกขุ ได้ให้ความหมายโดยสรุปไว้ว่า “ความไม่กระทบกระทั่งต่อภาวะปกติ ทั้งของตนเองและของกันและกันทั้งโดยทาง รูปธรรมและโดยทางนามธรรม ทั้งโดยเจตนาและโดยความพลั้งเผลอ” (พุทธทาส อินทปญโญ, 2520)

ศีลจึงเป็นหลักความประพฤติที่ติงามกำหนดด้วยข้อเท็จจริงตามกฎธรรมชาติ การละเว้นความชั่วให้เกิดคุณความดีทั้งหลาย โดยมีกรรมเป็นแรงจูงใจ กรรมนั้นมีเจตนาหรือความจงใจ เป็นเครื่องกำหนดในการกระทำ มนุษย์ทั้งหลายที่เกิดมาย่อมปรากฏว่ามีอายุสั้น อายุยืน มีโรครมาก มีโรคน้อย มีผิวพรรณทราม มีผิวพรรณดี มีอำนาจน้อย มีอำนาจมาก มีโภคะน้อยมีโภคะมากเกิดในตระกูลต่ำ เกิดในตระกูลสูง มีปัญหาน้อย มีปัญหาหมาก ล้วนเกิดจากกรรม สมดังพระพุทธพจน์ ที่ปรากฏใน มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ จุฬกัมมวิภังคสูตร ทรงตรัสกับสุภมาณพโตเทยยบุตร ว่า

“มาณพ ลัทธิทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกลัทธิทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน” (ม.อ. (ไทย) 14/289/350)

การกระทำที่มีความจงใจจึงถือว่า “เป็นกรรม” ถ้าขาดความจงใจหรือไม่มีเจตนาเป็น ตัวชักนำ การกระทำก็ย่อมไม่มีผลตามความหมายของกรรม จึงเป็นเพียงกิริยาอาการยังไม่เป็นกรรมเจตนาในการกระทำที่จัดว่าดีและไม่ดี ขึ้นกับกุศลหรืออกุศลเจตนา เจตนาดีนั้นต้องประกอบด้วย กุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ เป็นต้น เจตนาไม่ดีประกอบด้วยอกุศลมูลคือ โลภะ โทสะ

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ศีลในพระพุทธศาสนา หมายถึง ความประพฤติดีงามทั้งทางกายและ วาจา เป็นการสำรวมและละเว้นจากความชั่ว ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 ความหมายหลัก ได้แก่ เจตนาที่จะ ทำดี การสำรวมจากความชั่ว การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม และการรักษาความปกติของตนเอง นอกจากนี้ ศีลยังครอบคลุมถึงเจตนาในจิตใจ ซึ่งเป็นหลักสำคัญในพระพุทธศาสนา การกระทำที่มีเจตนา ถือเป็นกรรมที่นำไปสู่ผลต่าง ๆ ตามกฎแห่งกรรม

ความหมายของบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท

บารมี หมายถึง คุณธรรมความดีที่พระโพธิสัตว์บำเพ็ญอย่างยิ่งยวดเพื่อที่จะบรรลุจุดหมายให้ สูงสุด หรือบารมีที่พระโพธิสัตว์ต้องบำเพ็ญให้ครบบริบูรณ์จึงจะบรรลุโพธิญาณ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551) มีการวิเคราะห์ไว้ว่า กิเลสสาม สุตตาน มานสิ หีสติติ ปารมี (ที.สี.ฐีกา. (บาลี) 1/82) แปลว่า ปฏิปทาโดยย่อจำกัด คือ ย่อมฆ่าซึ่งข้าศึกคือกิเลสของสัตว์ทั้งหลาย เหตุฉะนั้น ปฏิปทานั้น ชื่อว่า บารมี

คำว่า “บารมี” น่าจะมาจากศัพท์เดิมว่า “ปรม” ลง ณ ปัจจัย ในราชาศัพท์ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2514) ได้ศัพท์ว่า ปารม แล้วลง อี อิตถิลิงค์อีกที จึงเป็นคำว่า “ปารมี” ความหมายเดิมที่มาจากคำว่า “ปรม” นั้น แปลว่า คุณสมบัติหรือปฏิปทาอันยิ่งยวด (สมเด็จพระมหา สมณเจ้ากรม พระยาวชิรญาณวโรรส, 2499)

ความเห็นนี้ตรงกับที่ตั้งวิเคราะห์ศัพท์บาลีว่า ปรมิ ปาเปตติ ปารมี (ปฏิปทา) ปฏิปทาโดยยังผู้ ปฏิบัติถึงความเป็นผู้ยอด (เลิศ, ยิ่งใหญ่) ปฏิปทานั้นเรียกว่า บารมี ศัพท์ “ปารมิตา” มาจาก ปรม เพราะ 1) เป็นธรรมที่ต้องบำเพ็ญเป็นเวลานาน 2) มีธรรมชาติเป็นของบริสุทธิ์ยิ่ง 3) สูงเกินธรรมของพระสาวก และพระปัจเจกพุทธเจ้า การวิเคราะห์ความหมายของคำว่า “บารมี” ว่าความเต็มหรือความเป็นเลิศนี้ ตรงกับความเห็นของนักวิชาการยุคปัจจุบันที่มีชื่อหลายท่าน เช่น ซิลเดอส์ (R.C. Childers) ริส เดวิดส์ (T.W. Rhys Davids) และวิลเลียม สเตจ (William Stege) ญาณติโลก (Nyapatiloka) ท่านเหล่านี้ได้ อธิบายเพิ่มเติมทำนองเดียวกันว่า บารมี แปลว่า ความเลิศ (completeness) ความเต็ม (perfection) คุณธรรม 10 ประการที่นำไปสู่ความเป็นพระพุทธเจ้า ได้แก่

1) ทานบารมี (Perfection in giving or liberality)

2) ศีลบารมี (Perfection in Morality)

- 3) เนกขัมมบารมี (Perfection in Renunciation)
- 4) ปัญญาบารมี (Perfection in Wisdom)
- 5) วิริยบารมี (Perfection in Energy)
- 6) ขันติบารมี (Perfection in Patience or Forbearance)
- 7) สัจจบารมี (Perfection in Truthfulness)
- 8) อธิษฐานบารมี (Perfection in Resolution)
- 9) เมตตาบารมี (Perfection in Loving Kindness)
- 10) อุเบกขาบารมี (Perfection in Equanimity)

พระมหาพงศ์ศิริ ปญญาวิโร (2564) กล่าวว่า บารมี หมายถึง คุณความดีที่ควรบำเพ็ญ หรือ ความดีที่ได้บำเพ็ญอย่างยิ่งยวด ความเป็นเลิศในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นคุณสมบัติของใครหรือลัทธิใดก็ได้ แต่ถ้าในทางพระพุทธศาสนาจะเน้นในเรื่องของการปฏิบัติธรรมถึงความเป็นเลิศในระดับใดระดับหนึ่ง คือ การดับกิเลสตัณหาอาสวะทั้งปวงจนหมดสิ้น และบารมีหมายถึงหลักธรรม 10 ประการในการปฏิบัติธรรม เพื่อให้บรรลุพระโพธิญาณซึ่งเป็นบรรลุจุดหมายอันสูงสุด

กล่าวโดยสรุปได้ว่า บารมี หมายถึง คุณธรรมความดีที่พระโพธิสัตว์ต้องบำเพ็ญให้ครบถ้วนเพื่อ บรรลุโพธิญาณสูงสุด การบำเพ็ญบารมีคือการกำจัดกิเลสของสัตว์ทั้งหลาย บารมี มาจากคำว่า “ปรม” ซึ่งแปลว่า คุณสมบัติหรือปฏิบัติที่เลิศ มีการวิเคราะห์ว่าบารมีเป็นธรรมที่ต้องบำเพ็ญอย่างยาวนานของ พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า ตลอดถึงอริยสงฆ์สาวก ประกอบด้วย ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา

ความหมายและความสำคัญของศีลบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท

จากการศึกษาความหมายของคำว่า “ศีล” และความหมายของคำว่า “บารมี” มาแล้ว สามารถสรุปได้ว่า คำว่า “ศีลบารมี” ในบริบทของพุทธศาสนาเถรวาทนั้น หมายถึง “คุณธรรมของศีล” หรือ “บารมีของศีล” ซึ่งเป็นหนึ่งในทศบารมีที่สำคัญในการพัฒนาจิตใจและการบรรลุเป้าหมายสูงสุดทางจิตวิญญาณ ศีลบารมี หมายถึง การรักษาศีลหรือการปฏิบัติตามหลักธรรมของศีลให้บริสุทธิ์และเป็นแบบอย่างของความดีงาม

“ศีล” ในพุทธปรัชญาเถรวาทกำหนดขึ้นตามหลักเหตุผลของกฎธรรมชาติซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริง (reality) ซึ่งผู้ปฏิบัติจะต้องมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นระบบ สารสำคัญของศีลอยู่ที่เจตนา ได้แก่ การไม่คิดล่วงละเมิดสิกขาบทที่ได้สมาทานไว้แล้ว ศีลอยู่ที่ความสำรวมระวัง คือ การสำรวมคอยปิดกั้นหลักเร้น ไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้น พระพุทธศาสนาโดยเฉพาะนิกายเถรวาทถือว่า หากปราศจากการรักษาศีล การทำสมาธิในระดับสัมมาสติ และสัมมาสมาธิจะไม่สามารถบรรลุได้เลย เพราะศีลและ

สมาธิคือทางที่นำไปสู่ปัญญา เมื่อไม่สามารถมีสมาธิก็ยอมไม่บรรลุปัญญา อันหมายถึง ความรู้แจ้งในสภาวะธรรมสูงสุดได้อย่างสมบูรณ์ และในการบำเพ็ญบารมีเพื่อให้บรรลุพระโพธิญาณของพระโพธิสัตว์นั้น โดยลำดับจะเริ่มจากทานบารมีไปจนถึงอุเบกขาบารมี เมื่อบำเพ็ญได้สมบูรณ์ครบถ้วนแล้วก็จะบรรลุพระโพธิญาณ ดังนั้น ศีลบารมีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งในพุทธการกธรรม (สมโภชน์ ยิ่งสังข์, 2552)

สรุปได้ว่า “ศีลบารมี” ในพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง “คุณธรรมของศีล” หรือ “บารมีของศีล” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทศบารมีที่สำคัญในการพัฒนาจิตใจและการบรรลุเป้าหมายสูงสุดทางจิตวิญญาณ ศีลบารมีหมายถึงการรักษาศีลให้บริสุทธิ์และเป็นแบบอย่างของความดีงาม ดังนั้น ศีลบารมีจึงเป็นส่วนสำคัญในพุทธการกธรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจและบรรลุเป้าหมายสูงสุด

ประเภทของศีล

ในวิสุทธิมรรคได้แยกประเภทของศีลไว้โดยละเอียด ตั้งแต่ศีลมีประเภทเดียวคือ ความปกติของตน ศีลมีประเภท 2 ศีลมีประเภท 3 ศีลมีประเภท 4 ศีลมีประเภท 5 ในที่นี้จะ นำมา เฉพาะที่เห็นว่าจะ เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่การปฏิบัติในปาริสุทธิศีลให้บริสุทธิ์เท่านั้น

1. ศีลมีประเภท 2 เช่น จาริตตศีล หมายถึง การประพฤติตามสิกขาบทที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติไว้ว่าสิ่งนี้ควรทำ วาริตตศีล หมายถึง การไม่ฝ่าฝืนสิกขาบทที่ทรงห้ามไว้ว่าสิ่งนี้ไม่ควรทำ

อาภิสมาจาริกศีล หมายถึง ความประพฤติอย่างสูงในสิกขาบทเล็ก ๆ น้อย ๆ พระวินัยที่พระพุทธเจ้าวางขึ้นแก่พระสงฆ์เพื่อเป็นหลักในการประพฤติในด้านขนบธรรมเนียมและเพื่ออาจารย์ที่เหมาะสมของพระสงฆ์

สปริยัตตศีล หมายถึง ศีลมีลาภ ยศ ญาติ อวัยวะและชีวิตเป็นที่สุด ได้แก่ บุคคลที่ล่วงละเมิดสิกขาบทที่ตนสมทานแล้วเพราะมีลาภเป็นเหตุ เพราะลาภเป็นปัจจัย เพราะลาภเป็นตัวการ เพราะมียศเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตัวยุทธ เพราะมีญาติเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตัวยุทธ เพราะมีอวัยวะ เป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตัวยุทธและเพราะชีวิตเป็นเหตุ เพราะชีวิตเป็นปัจจัย เพราะชีวิตเป็นตัวยุทธ

อปปริยัตตศีล หมายถึง ศีลไม่มีลาภ ยศ ญาติ อวัยวะและชีวิตเป็นที่สุด ได้แก่ บุคคลที่ไม่มีจิตที่จะล่วงละเมิดสิกขาบทที่ตนสมทานแล้วเพราะลาภเป็นเหตุ เพราะลาภเป็นปัจจัย เพราะลาภเป็นตัวการ เพราะยศเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตัวยุทธ เพราะญาติเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตัวยุทธ เพราะอวัยวะเป็นเหตุเป็นปัจจัยเป็นตัวยุทธและเพราะชีวิตเป็นเหตุ เพราะชีวิตเป็นปัจจัย เพราะชีวิตเป็นตัวยุทธ เป็นต้น

2. ศีลมีประเภท 3 เช่น หีนศีล หมายถึง ศีลที่บุคคลสมทานปฏิบัติด้วย ความเป็นผู้ต้องการยศ มัชฌิมศีล หมายถึง ศีลที่บุคคลสมทานปฏิบัติด้วยความเป็นผู้ต้องการ ผลบุญ ปณิตศีล หมายถึง ศีลที่บุคคลสมทานปฏิบัติเพราะเห็นว่าศีลนี้เป็นสิ่งที่ควรทำ

อัตรารูปไทยศีลคือ ศีลที่บุคคลผู้ใคร่เพื่อสละทิ้งสิ่งซึ่งไม่สมควรแก่ตน ผู้มีตนเป็นที่เคารพ โลการูปไทยศีลคือ ศีลที่บุคคลผู้ใคร่เพื่อจะหลีกเลี่ยงจากการตำหนิ ของชาวโลกผู้มีโลกเป็นที่เคารพ ธรรมารูปไทยศีลคือ ศีลที่บุคคลผู้ใคร่เพื่อจะบูชาความยิ่งใหญ่ของธรรมผู้มีธรรมเป็นที่เคารพ

3. ศีลมีประเภท 4 คือ ภิกขุศีล หมายถึง สิกขาบททั้งหลายที่ทรงบัญญัติไว้ และสิกขาบทเหล่าใดที่จะต้องรักษานอกเหนือจากบทบัญญัติของภิกษุณี ภิกษุณีศีล หมายถึง สิกขาบททั้งหลายที่ทรงบัญญัติปรารภเฉพาะภิกษุณี และสิกขาบทเหล่าใดที่ภิกษุณีจะต้องรักษานอกเหนือจากบทบัญญัติของภิกษุทั้งหลาย อนุปสัมปันนศีล หมายถึง ศีล 10 ของสามเณรและสามเณรี คหฺฐศีล หมายถึง นิจศีลหรือศีล 5 อุโบสถศีลหรือศีล 8 สำหรับ อุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย เป็นต้น (พระพุทธโฆสเถระ, 2556)

ในสาระสำคัญของวิสุทธิธรรมรคได้ให้ความหมายของประสาธแห่งศีลไว้ว่า วาริตศีล หมายถึง ข้อห้ามคือพระพุทธเจ้าทรงห้ามไว้ว่าสิ่งใดไม่ควรทำถ้าไปทำเข้าเป็นผิดศีล เช่น ห้ามภิกษุมิให้บริโภคอาหารในเวลาวิกาล เป็นต้น จาริตศีล หมายถึง ข้อที่พระพุทธเจ้าทรง อนุญาตหรือ บัญญัติไว้ว่าต้องทำถ้าไม่ทำเป็นผิด เช่น ทรงบัญญัติให้ภิกษุ ทำอุโบสถทุก ๆ กึ่งเดือนคือ 15 วันต่อครั้ง ถ้าภิกษุไม่ป่วยไม่พิการไม่ทำอุโบสถเสียเฉย ๆ เพราะความเกียจคร้านหรือเบื่อหน่ายอย่างนี้ เป็นต้น

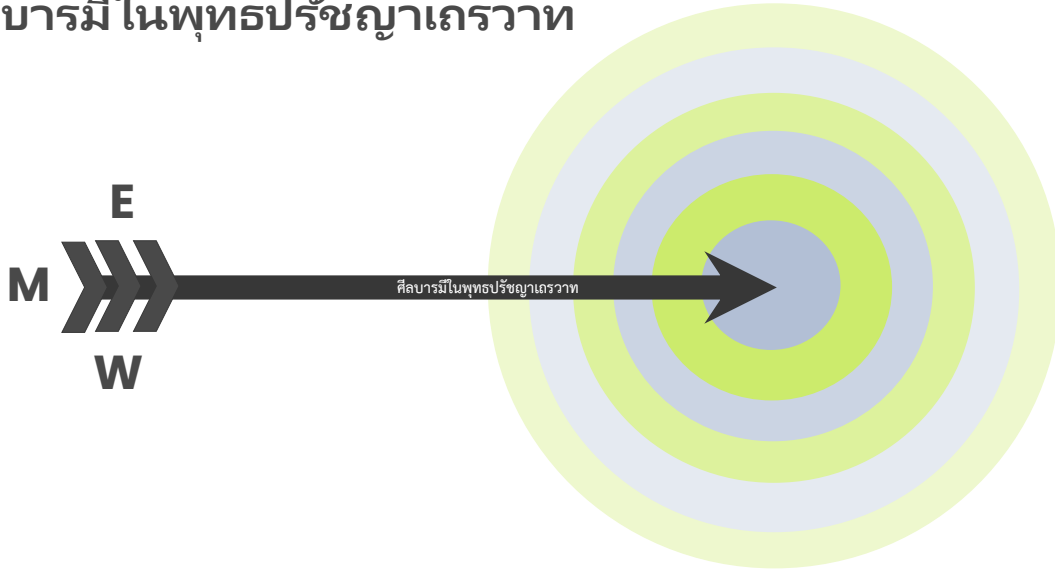
อภิสมจาริกศีล หมายถึง ศีลที่เกี่ยวกับความประพฤติมารยาทอันละเอียด ละไม หรือสมบัติผู้ดี อาทิพรหมจาริกศีล หมายถึง ศีลที่เป็นพรหมจรรย์อย่างเช่น ศีล 227 ของพระภิกษุ ศีล 10 ของสามเณร เป็นต้น อีกอย่างหนึ่งอาทิพรหมจาริกศีล หมายถึง ศีลในองค์มรรค คือ สัมมาวาจา สัมมากรรมันตะ และ สัมมาอาชีวะ เป็นต้น (วศิน อินทสระ, 2557)

ในคัมภีร์วิสุทธิธรรมรคตอนสโลนิเทศได้แสดงถึงศีลไว้หลายประการตั้งแต่ศีลมี อย่างเดียว ศีล 2 อย่าง ศีล 3 อย่าง ศีล 4 อย่าง และศีล 5 อย่าง เฉพาะในศีล 4 อย่างได้แสดง ปาริสุทธิศีล 4 ไว้ว่า ภิกษุเป็นผู้สำรวมด้วยพระปาฏิโมกข์ซึ่งสรวศีลกับการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ก็เพื่อพระสงฆ์ปฏิบัติในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดการสำรวมระวังในศีลปาฏิโมกข์ คือ ท่านกล่าวถึงศีลของพระภิกษุซึ่งเป็นศีลที่เป็นหลักเป็นประธาน โดยความหมายถึง การไม่ล่วง ศีล การรักษาศีลที่มาในพระปาฏิโมกข์ 227 ข้อ อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นสิกขาบทที่ปรากฏ ในพระปาฏิโมกข์ หรือสิกขาบทนอกพระปาฏิโมกข์ตามที่กล่าวมาก็คงมีความสำคัญยิ่ง อันภิกษุจะต้องถือปฏิบัติตามและงดเว้นกิจตามที่ทรงห้าม ซึ่งภิกษุใดประพฤติอย่างเคร่งครัด เข้มแข็ง ย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้มีศีลดีมีวัตรที่ดี การบรรพชาของภิกษุนั้นไม่ไร้ผลแน่นอน ด้วยใจของพระภิกษุผู้มีศีลดีมีวัตรที่ดี ย่อมไม่หยิ่งลงสู่ภัย มีการเตือนตนเองได้ เปรียบเสมือน พระอาทิตย์จะไม่หยิ่งลงสู่ความมืด ซึ่งเป็นไปด้วยอำนาจแห่งการล่วงละเมิดซึ่งสิกขาบท 6 ประการ ที่ทรงบัญญัติไว้เพราะการมีอาชีวะเป็นเหตุ มีการหลอกลวง การแสวงหาลาภด้วยลาภ เป็นต้น ศีลนี้คืออาชีวาปาริสุทธิศีล การบริโภคปัจจัย 4 อันบริสุทธิด้วยการพิจารณา ศีลนี้ คือ ปัจจัยสันนิสทศีล (พระขนาเมธ เตชธโร (คำมุงคุณ) และ เสฐียร ทั้งทองมะดัน, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับศีลบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท ก็คือ “MEW Model เพื่อการบำเพ็ญศีลบารมี” สามารถแสดงเป็นภาพเพื่ออธิบายความได้ดังนี้

ศีลบารมีในพุทธปรัชญาเถรวาท

แผนภาพที่ 1 : MEW Model เพื่อการบำเพ็ญศีลบารมี

จากแผนภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า การบำเพ็ญศีลบารมีทั้งในขั้นต้น ขั้นกลาง และขั้นสูง ล้วนต้องอาศัยความความมุ่งมั่นตั้งใจ ซึ่งแทนด้วยตัวอักษร M = Mindfulness คือ การมีสติ มีความตั้งมั่นแห่งจิต มีการอธิษฐานบารมีอย่างแน่วแน่ มีความสงบระงับแห่งจิต เกิดเนกขัมมะบารมีจากภายใน คือ เกิดความสงบระงับจากการรบกวนของกามคุณ 5 หรือกามราคะ มีความหนักแน่นจากภายในอันเกิดจากขันติบารมี เปรียบดังบุคคลที่ตั้งใจเล็งลูกธนูไปที่เป้าหมาย (คือศีลบารมี) เขาย่อมมีความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายอย่างตั้งใจ มีความสงบนิ่ง มีความมั่นคงไม่หวั่นไหว เพื่อให้ลูกธนูเล็งไปยังเป้าหมายอย่างเที่ยงตรง ซึ่งต้องขับเคลื่อนด้วยความเพียรพยายาม แทนด้วยตัวอักษร E = Effort คือ ความเพียรพยายาม เปรียบดังอัตราความเร็วของลูกธนูที่พุ่งไปยังเป้าหมายอย่างไม่ลดละ มีแรงส่งพอที่จะทำให้ถึงเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ อย่างไรก็ตาม การที่ลูกธนูจะเล็งถูกเป้าได้อย่างแม่นยำ ผู้ยิงธนูจะต้องมีความเข้าใจที่ถูกต้อง เที่ยงตรง แทนด้วยตัวอักษร W = Wisdom คือ ปัญญา หรือปัญญาบารมี ที่สร้างความรู้ความเข้าใจในการรักษาศีลที่ถูกต้องไม่ผิดทาง เช่น ไม่ได้รักษาศีลเพื่อกดขี่คนอื่น ไม่ได้รักษาศีลเพื่อให้ส่งเสริมความโลภ ไม่รักษาศีลแบบลูปคำหรือมงาย (ศีลพัตตปรามาส) เป็นต้น เปรียบเสมือนการมีทักษะ มีปัญญาปฏิบัติ เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ว่าทิศทางเป้าหมายที่ถูกต้องที่ลูกศรควรพุ่งไปถึงนั้นอยู่ ณ จุดใด จึงไม่พลาดเป้าหมายที่ตั้งใจบำเพ็ญศีลบารมีให้สำเร็จ

บทสรุป

จากการศึกษาศิลปะการมีในพุทธปรัชญาเถรวาท สามารถสรุปได้ว่า ศิลปะการมีในพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นคุณธรรมของศิลปะที่มีความสำคัญในการพัฒนาจิตใจและการบรรลุเป้าหมายสูงสุดทางจิตวิญญาณ ศิลปะการมี ยังหมายถึง การรักษาศิลปะและปฏิบัติตามหลักธรรมของศิลปะให้บริสุทธิ์ซึ่งเป็นหนึ่งในทศการมีที่สำคัญในการเดินทางสู่การบรรลุพระโพธิญาณ ศิลปะการมีจึงมีบทบาทสำคัญทั้งในกระบวนการบำเพ็ญการมีเพื่อการพัฒนาจิตใจอย่างเต็มที่และการบรรลุความรู้แจ้งในสภาวะธรรมสูงสุด ช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีคุณธรรมที่ดี และรักษาจริยธรรมในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการสร้างพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับความเป็นอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขและมีความยุติธรรม ส่งเสริมการปฏิบัติตนอย่างสุภาพและมีความเคารพต่อผู้อื่น ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความเข้าใจระหว่างบุคคลในสังคม ลดความขัดแย้งและการทะเลาะเบาะแว้ง การปฏิบัติศิลปะการมีเป็นการฝึกฝนให้บุคคลมีสติและปัญญาในการตัดสินใจและปฏิบัติตน ซึ่งส่งผลให้สามารถพัฒนาตนเองและมีวิธีการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อสมาชิกในสังคมมีการปฏิบัติศิลปะการมี จะช่วยลดพฤติกรรมที่เป็นอันตรายและส่งผลกระทบต่อสังคม เช่น การโกหก การฉ้อโกง หรือการกระทำที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งช่วยสร้างสังคมที่มีความมั่นคงและเป็นระเบียบ และบุคคลที่ปฏิบัติศิลปะการมีจะเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ผู้อื่น และสามารถเป็นแรงบันดาลใจในการทำดีและการปฏิบัติตามหลักธรรม ซึ่งช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมโดยรวม ดังนั้น การปฏิบัติศิลปะการมีจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความสงบสุขและเป็นธรรม ซึ่งสามารถส่งผลดีต่อการพัฒนาสังคมทั้งในระดับบุคคลและระดับรวม ในส่วนบุคคลทั่วไปสามารถมีศิลปะการมีได้ โดยการฝึกฝนและปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่ในกลุ่มของผู้ที่ศึกษาพระพุทธานุศาสนายอย่างลึกซึ้งซึ่งเท่านั้นแต่สามารถเริ่มต้นจากการรักษาศิลปะและจริยธรรมพื้นฐานในชีวิตประจำวัน เช่น การงดเว้นจากการกระทำผิดทางกาย วาจา และใจ การฝึกสติและสมาธิ การทำดีต่อผู้อื่น คุณค่าของการมีศิลปะการมีในส่วนบุคคลช่วยส่งเสริมการพัฒนาตนเอง ทำให้บุคคลมีความสุขทางจิตใจและความสงบ มีสติปัญญาที่ดีขึ้นในการตัดสินใจและการจัดการกับปัญหา ความเป็นอยู่ที่มีจริยธรรมจะสร้างบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดีและสามารถเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ผู้อื่น ในส่วนสังคม เมื่อบุคคลมีศิลปะการมี การอยู่ร่วมกันในสังคมจะเป็นไปด้วยความสงบสุขและยุติธรรมมากขึ้น การลดพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสังคม เช่น การโกหก การฉ้อโกง และการกระทำที่ไม่เป็นธรรม จะช่วยสร้างความมั่นคงในสังคมและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลในสังคม นอกจากนี้ บุคคลที่ปฏิบัติศิลปะการมีจะเป็นผู้นำในทางคุณธรรม ช่วยให้สังคมเกิดการพัฒนาในเชิงจริยธรรมและความดี ดังนั้น การศึกษาศิลปะการมีและการนำไปปฏิบัติไม่เพียงช่วยให้บุคคลพัฒนาจิตใจและคุณธรรมในตนเอง แต่ยังสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมทั้งในแง่ของความสงบสุข ความมั่นคง และความยุติธรรม

บรรณานุกรม

- นวลวรรณ พูนวสุพลฉัตร. (2556). การศึกษาพระราชจริยาวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอันเนื่องด้วยการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระกวีวงศ์ (อิม สารโท). (2556). ธรรมสมังคีของทศบารมีเป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการตรัสรู้และการบำเพ็ญพุทธกิจของพระพุทธเจ้า. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระชนาเมธ เตชธโร (คำมุงคุณ) และ เสฐียร ทั้งทองมะดัน. (2565). ศิลปในวิสุทธิมรรคในฐานะเป็นภาพสะท้อนวิถีชีวิตของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 7(1), 335-349.
- พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ์). (2550). *คำบรรยายวิปัสสนากรรมฐาน*. กรุงเทพฯ : บริษัท ประยวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด.
- พระปลัดกิตติ ยุตติธโร. (2562). การประยุกต์ใช้ศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากร วิทยาลัยสงฆ์ บุรีรัมย์. *วารสารธรรมวิเศษ*, 2(2), 293-305.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ : บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- _____. (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : บริษัท เอส. อาร์ พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- พระพุทธโฆสเถระ. (2556). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ บริษัท ธนาเพรส จำกัด.
- พระมหาจุฬาลง อู่อ่อน. (2546). ความกล้าหาญทางจริยธรรมในการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ในทศชาติชาดก. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาพงศ์ศิริ ปญญาวิโร. (2564). วิเคราะห์ทานบารมีในคัมภีร์อรรถกถาชาดก. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(1), 63-73.
- พระสุรเชษฐ อธิติเตโช (ไชยรา) และคณะ. (2564). การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประจำวันของประชาชน บ้านส้มป่อยค่ายเมืองแสน ตำบลนาदान อำเภอสวรรคต จันทบุรี. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 6(1), 215-228.
- พุทธทาส อินทปญโญ. (2520). *อริยศีลธรรม*. กรุงเทพฯ : หจก. การพิมพ์พระนคร.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วศิน อินทสระ. (2557). *สาระสำคัญของวิสุทธิมรรค*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เมตตาพร.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2524). “ทศบารมีในพุทธศาสนาเถรวาท”.

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2499). *ธรรมวิภาค ปริเฉทที่ 2*. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

_____. (2514). *บาลีไวยากรณ์ วจวิภาคภาคที่ 2 समासและตัทธิต*. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราช

วิทยาลัย.

สมโภชน์ ยิ่งสังข์. (2552). การศึกษาเชิงวิเคราะห์ศิลปะบารมีในภุมิตตชาดก. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร*

มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Maha Chakri Sirindhorn HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn. (2000). *The Ten Perfections*

in Theravada Buddhism. (4th ed.). Nakorn Pathom : Mahamakut Buddhist

University Printing House.

การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 9 : ทำให้ง่าย
The Application of King Bhumibol's 9th Working Principle :
Simplicity

ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์
Chairoj Nopchalerroj
มูลนิธินพเฉลิมโรจน์
Nopchalerroj Foundation
Email: win@chairoj.net

Received: September 8, 2024; Revised: September 24, 2024; Accepted: September 24, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 9 คือ “ทำให้ง่าย” ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักการสำคัญที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรทรงใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศ ผลการศึกษาพบว่าหลักการนี้เน้นการแก้ไขปัญหาโดยการทำให้กระบวนการและแนวทางการดำเนินงานเป็นไปอย่างเรียบง่ายและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง การทำให้ง่ายไม่เพียงช่วยลดความซับซ้อนของปัญหา แต่ยังส่งเสริมให้เกิดการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว ข้อค้นพบจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหลากหลายระดับ ทั้งในระดับบุคคล ระดับองค์กร ระดับชุมชน และระดับประเทศชาติ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา ได้แก่ 5 องค์ประกอบสู่การทำให้ง่าย ประกอบด้วย 1) ใช้ปัญญาเชิงระบบ 2) เชื่อมโยงกับธรรมชาติ 3) ผสานความรู้ท้องถิ่น 4) สื่อสารให้ชัดเจนและเข้าใจง่าย และ 5) พึ่งพาตนเองได้ และบริหารทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, หลักการทรงงานข้อที่ 9, ทำให้ง่าย

Abstract

This academic article focuses on The Application of King Bhumibol's 9th working principle, "Simplicity," which is one of the key principles that His Majesty King Bhumibol Adulyadej The Great employed to solve problems and develop the country. The study reveals that this principle emphasizes problem-solving by simplifying processes and approaches to ensure they are practical and feasible. Simplifying not only reduces the complexity of issues but also promotes effective long-term solutions. The findings of this study can be applied at various levels, including individual, organizational, community, and national levels. The new knowledge derived from this research includes five components leading to simplicity: 1) Systemic intelligence, 2) Connection with nature, 3) Integration of local knowledge, 4) Clear and comprehensible communication, and 5) Self-reliance and optimal resource management.

Keywords : Application, King Bhumibol's 9th working principle, Simplicity

บทนำ

คำอธิบายจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร., 2559) เกี่ยวกับหลักการทรงงานข้อที่ 9 คือ ทำให้ง่าย มีดังนี้

ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถของพระองค์ ทำให้การคิดค้น ดัดแปลง ปรับปรุงและแก้ไข งานพัฒนาประเทศตามแนวพระราชดำริดำเนินไปโดยง่าย และสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ระบบนิเวศโดยส่วนรวม ตลอดจนสภาพสังคมของชุมชนนั้น ๆ ทรงโปรดที่จะทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็นง่าย ทำสิ่งที่สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย อันเป็นการแก้ปัญหาด้วยการใช้ภูมิธรรมชาตินั้นเอง แต่การทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็นง่ายนั้นเป็นของยาก ดังนั้นคำว่า “ทำให้ง่าย” หรือ “Simplicity” จึงเป็นหลักคิดสำคัญของการพัฒนาประเทศ ที่มาในรูปแบบของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จากคำอธิบายของสำนักงาน กปร. เกี่ยวกับหลักการทรงงานข้อที่ 9 “ทำให้ง่าย” หรือ “Simplicity” สามารถอธิบายได้ว่า พระอัจฉริยภาพของในหลวงรัชกาลที่ 9 คือ การนำเอาปัญหาหรือสิ่งที่ดูซับซ้อนมาทำให้ง่ายขึ้น ทั้งในเชิงการคิดค้น ดัดแปลง และปรับปรุงการพัฒนาประเทศ โครงการพระราชดำริหลายโครงการถูกออกแบบมาให้คนในชุมชนสามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ง่ายขึ้น แม้สิ่งที่ต้องแก้ไขจะดูยากและซับซ้อนก็ตาม หลักการสำคัญของพระราชดำริคือการใช้ภูมิธรรมชาตินั้นเอง ในการแก้ปัญหา ทรงโปรดใช้วิธีการที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ระบบนิเวศ และวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ ทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างยั่งยืนและเหมาะสมกับสภาพจริงของแต่ละชุมชน (สำนักงาน กปร., 2559)

การทำสิ่งที่ยากให้ง่าย แม้จะฟังดูง่าย แต่การทำสิ่งที่ยากให้กลายเป็นง่ายนั้นเป็นสิ่งที่ท้าทาย การคิดค้นวิธีการแก้ปัญหาให้เรียบง่ายต้องใช้ปรีชาสามารถและความเข้าใจในรายละเอียดอย่างลึกซึ้ง พระองค์ทรงพิจารณาให้การทำงานไม่ซับซ้อนเกินความจำเป็น แต่ยังคงมีประสิทธิภาพสูงสุด ความเรียบง่ายนี้ไม่ได้หมายถึงการละเลยคุณภาพหรือประสิทธิภาพ แต่เป็นการมองหาวิธีการที่เป็นธรรมชาติ เข้าใจง่าย และสามารถปฏิบัติได้จริง ทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปในทิศทางที่ยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทุกคน หรืออาจเรียกได้ว่า “ทำให้ง่าย แต่ไม่มั่งง่าย” ความเรียบง่ายหรือ “Simplicity” ที่พระองค์ทรงใช้เป็นหลักในการทรงงาน กลายเป็นแก่นหลักที่สำคัญของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งสะท้อนถึงความตั้งใจที่จะทำให้การพัฒนาประเทศสอดคล้องกับความเป็นจริง และส่งผลดีต่อประชาชนและธรรมชาติในระยะยาว ซึ่งเมื่อก้าวโดยสรุปแล้ว “ทำให้ง่าย” หมายถึง การใช้ความเรียบง่ายในการพัฒนาโดยไม่ซับซ้อนเกินจำเป็น คิดค้น ดัดแปลง และแก้ไข งานการพัฒนาเป็นไปได้อย่างง่ายดาย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน แต่ยังคงมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับธรรมชาติหรือสภาพความเป็นอยู่ และระบบนิเวศน์โดยส่วนรวม ใช้กฎแห่งธรรมชาติเป็นแนวทาง และสามารถนำไปใช้ได้อย่างยั่งยืน ฉะนั้นคำว่า “ทำให้ง่าย” จึงเป็น หลักคิดสำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศในรูปแบบของโครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ (วิรุจ กิจนันทวิวัฒน์, 2556)

หลักการทรงงานข้อนี้มีวิธีคิดที่น่าสนใจอย่างยิ่งในการนำมาวิเคราะห์และประเมินค่า เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้อย่างเป็นขั้นตอน (เมธา หริมเทพาธิป, 2559) จากการศึกษาบทความวิชาการเกี่ยวกับหลักการทรงงานข้อที่ 9 คือ “ทำให้ง่าย” พบว่ายังไม่มีงานวิชาการที่เจาะลึกหรือศึกษาวิเคราะห์ในหลักการนี้อย่างเป็นระบบมากนัก ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมีความตั้งใจในการจัดทำงานวิชาการเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 9 : ทำให้ง่าย” โดยมีเป้าหมายในการวิเคราะห์แนวทางการนำหลักการนี้มาใช้ในหลากหลายบริบททั้งในระดับบุคคล องค์กร ชุมชน และประเทศ เพื่อให้เห็นถึงประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมและแนวทางในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและการทำงานอย่างยั่งยืน

ดังนั้น งานวิชาการชิ้นนี้จะมุ่งเน้นการเสนอแนวทางที่ชัดเจนในการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 9 “ทำให้ง่าย” ในระดับต่าง ๆ โดยจะวิเคราะห์ถึงขั้นตอน วิธีการ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักการนี้ในแต่ละบริบท เพื่อให้ผู้อ่านสามารถนำแนวคิดไปปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการในชีวิตส่วนตัว การทำงานในองค์กร การพัฒนาชุมชน หรือการวางนโยบายในระดับประเทศ ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้าง

วิเคราะห์แนวคิดและตีความเชิงปรัชญา

อรรถปริวรรต (hermeneutics) แปลว่า การตีความหมาย อรรถ = เนื้อหาของภาษาที่ใช้ซึ่งนับเป็นสัญลักษณ์(sign) อย่างหนึ่ง เพราะมีความหมายอยู่แล้วในตัวเองคือความหมายตามตัวอักษร รวมกับคำว่าปริวรรตซึ่งแปลว่าการแปรสภาพ รวมกันจึงแปลว่าการแปรสภาพความหมายตามตัว อักษรให้มีความหมายตามความต้องการของผู้ใช้ร่วมกัน (กิริติ บุญเจือ, 2560)

จากการศึกษาหลักการทรงงานข้อที่ 9 “ทำให้ง่าย” หรือ “Simplicity” ของในหลวงรัชกาลที่ 9 จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง สามารถขยายความในเชิงลึกเพิ่มเติมได้ดังนี้

1. การทำสิ่งที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่าย

การทำสิ่งที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่าย หมายถึง การนำปัญหาหรือความคิดที่มีหลายมิติหรือเกี่ยวข้องกับหลายปัจจัย มาทำให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่ายและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ความสามารถนี้ต้องใช้ความเข้าใจในตัวปัญหาอย่างลึกซึ้ง โดยพระองค์ทรงศึกษาค้นคว้าเพื่อให้เห็นภาพรวมของปัญหา จากนั้นทรงเลือกวิธีที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ไข โดยไม่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูงหรือกระบวนการที่ซับซ้อนเกินความจำเป็น

ตัวอย่างที่เห็นชัด ได้แก่ “โครงการฝนหลวง” (จักรกฤษณ์ แสงแก้ว และคณะ, 2558) พระองค์ทรงคิดค้นวิธีการทำฝนหลวงเพื่อแก้ปัญหาความแห้งแล้งในพื้นที่ชนบท โดยใช้กระบวนการที่เข้าใจง่าย เช่น การใช้สารเคมีบางชนิดในการกระตุ้นการตกของฝน แม้จะมีเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่การอธิบายแนวคิดและการดำเนินการกลับเป็นไปอย่างเรียบง่าย ทำให้คนทั่วไปสามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ในพื้นที่ชนบท (จอมพล พิมพิรุฑ, 2560)

2. การเชื่อมโยงกับภูมิธรรมชาติและระบบนิเวศ

พระองค์ทรงเน้นการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับธรรมชาติและระบบนิเวศของพื้นที่แต่ละแห่ง ทรงมองว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องไม่ขัดแย้งกับภูมิธรรมชาติ โดยทรงยึดแนวคิด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งหมายถึง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและรักษาสมดุลของธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรอย่างพอประมาณจะช่วยให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

ตัวอย่างที่เห็นชัด ได้แก่ “โครงการแก้มลิง” เป็นโครงการที่ใช้ภูมิธรรมชาติในการบริหารจัดการน้ำ ทรงเปรียบเทียบระบบแก้มลิงกับการเก็บน้ำไว้ในพื้นที่เหมือนกับแก้มของลิงที่สามารถเก็บอาหารได้ ทรงแก้ปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่กรุงเทพฯ โดยการสร้างพื้นที่แก้มลิงเพื่อเก็บน้ำส่วนเกินเมื่อน้ำล้นและปล่อยน้ำออกเมื่อจำเป็น ทำให้การแก้ปัญหาน้ำท่วมสอดคล้องกับระบบธรรมชาติและไม่ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเกินไป

3. การทำสิ่งที่ยากให้ง่าย

การทำสิ่งที่ยากให้ง่ายเป็นทักษะที่ต้องใช้ปัญญาและความชาญฉลาด ทรงมองเห็นว่าแม้ปัญหาจะซับซ้อนและมีรายละเอียดมาก แต่ถ้าเราสามารถทำความเข้าใจแก่นแท้ของปัญหา เราจะสามารถออกแบบวิธีแก้ไขที่เรียบง่ายได้ การที่พระองค์ทรงทำสิ่งยากให้เป็นง่ายเกิดจากการเรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติของปัญหาที่อยู่ตรงหน้าอย่างละเอียดก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ

ตัวอย่างที่เห็นชัด ได้แก่ “โครงการการพัฒนาพื้นที่ดอนตุง” เป็นอีกหนึ่งโครงการที่ทำสิ่งยากให้ง่าย พระองค์ทรงเห็นปัญหาการปลูกฝิ่นและการทำลายป่าในพื้นที่สูง ซึ่งเป็นปัญหาที่ยาวนานและมีความซับซ้อนหลายมิติ ทรงใช้แนวทางการพัฒนาชุมชนแบบครบวงจรที่เรียบง่าย โดยส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพเสริมและปลูกพืช ผลไม้ เพื่อทดแทนฝิ่น ทำให้ปัญหาที่ดูซับซ้อนกลายเป็นแนวทางที่ปฏิบัติได้จริงและยั่งยืน

4. การพัฒนาอย่างยั่งยืน

การทำสิ่งให้ง่ายในแนวทางของในหลวงรัชกาลที่ 9 ยังหมายถึง การพัฒนาที่ไม่เพียงแค่อบ
 โจทยปัญหาปัจจุบัน แต่ยังต้องคิดถึงผลกระทบในระยะยาว ความยั่งยืนคือการพัฒนาที่ไม่เพียงแค่ใช้
 ทรัพยากรในขณะนี้ แต่ต้องรักษาทรัพยากรเพื่อให้สามารถใช้ได้ในอนาคต แนวคิดนี้ยึดหลักการ
 "เศรษฐกิจพอเพียง" ซึ่งเน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล และความมั่นคงในระยะยาว (เมธา หริมเทพาธิป
 และคณะ, 2566)

ตัวอย่างที่เห็นชัด ได้แก่ “โครงการปลูกหญ้าแฝก” (อานัญ ศิริพิชญ์ตระกูล และยุวดี พรธารา
 พงศ์, 2565) เพื่อป้องกันการพังทลายของหน้าดิน เป็นตัวอย่างของการพัฒนาที่เรียบง่ายแต่ยั่งยืน
 พระองค์ทรงแนะนำการปลูกหญ้าแฝกเพื่อรักษาหน้าดินและป้องกันการสูญเสียดินจากการชะล้าง
 ของน้ำ เป็นวิธีที่ใช้ต้นทุนต่ำแต่ให้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนในการรักษาคุณภาพดิน ทำให้ประชาชนสามารถพึ่งพา
 ธรรมชาติในการแก้ปัญหาได้โดยไม่ต้องพึ่งพิงเทคโนโลยีที่มีราคาแพง (เครือข่ายข้อมูลหญ้าแฝกประเทศ
 ไทยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2567)

5. หลักคิดสำคัญในการพัฒนาประเทศ

หลักการ “ทำให้ง่าย” ไม่ได้หมายถึงการทำสิ่งต่าง ๆ แบบมั่งง่าย แต่เป็นการคิดให้รอบคอบและ
 วางแผนการทำงานที่เหมาะสมกับสถานการณ์และทรัพยากรที่มี พระองค์ทรงเน้นการพัฒนาที่เกิดจาก
 ความรู้ความเข้าใจในท้องถิ่น และไม่สร้างภาระหรือความซับซ้อนเกินไปในระยะยาว หลักคิดนี้สามารถ
 นำไปใช้ในการบริหารประเทศในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ หรือ
 สังคม

ตัวอย่างที่เห็นชัด ได้แก่ “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นตัวอย่างของหลักคิดในการพัฒนาประเทศที่
 เรียบง่ายแต่ครอบคลุม พระองค์ทรงส่งเสริมแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ
 มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน การพึ่งพาตนเองและการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้
 ประเทศสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน (เมธา หริมเทพาธิป และ รวิช ตาแก้ว, 2566)

กล่าวโดยสรุป แต่ละหลักคิดที่ขยายออกไปนั้นสะท้อนถึงวิธีที่พระองค์ทรงใช้ความเรียบง่ายและ
 ปัญญาในการแก้ปัญหา โดยไม่เพียงแค่อบสนองต่อความต้องการในปัจจุบัน แต่ยังมองเห็นถึงผลกระทบ
 ในระยะยาวและความยั่งยืนของประเทศและประชาชน

เมื่อวิเคราะห์ในเชิงคุณค่า หลักการทรงงานข้อที่ 9 “ทำให้ง่าย” ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชน
 กาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ทรงใช้ในการพัฒนาประเทศนั้น สร้าง
 คุณค่าอย่างมหาศาลแก่บุคคล องค์กร ชุมชน และประเทศชาติ ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ
 ที่เน้นความเรียบง่าย ตรงไปตรงมา และสามารถปรับใช้ได้จริงในทุกระดับของสังคม ดังนี้

1. คุณค่าต่อบุคคล

ในส่วนคุณค่าต่อบุคคลหรือปัจเจกชนนั้น หลักการทรงงาน “ทำให้ง่าย” ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้
 และการพึ่งพาตนเอง กล่าวคือ การทำให้ง่าย ช่วยให้บุคคลเข้าใจปัญหาและวิธีแก้ไขได้ด้วยตัวเอง ส่งผล
 ให้พวกเขาสามารถเรียนรู้และแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่ไม่ซับซ้อน เช่น โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่

พระองค์ทรงส่งเสริมเกษตรกรให้จัดสรรที่ดินและน้ำในฟาร์มของตนเองอย่างเป็นระบบ เป็นวิธีง่ายที่ช่วยให้พวกเขาพึ่งพาตนเองได้ ลดความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อม

คุณค่าอีกประการหนึ่ง คือ การเพิ่มความมั่นใจในการแก้ปัญหา ได้แก่ การทำสิ่งที่ยากให้เป็นเรื่องง่าย ทำให้บุคคลมีความมั่นใจและสามารถรับมือกับปัญหาในชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น การที่บุคคลรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาได้ด้วยวิธีง่าย ๆ ทำให้พวกเขารู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

2. คุณค่าต่อองค์กร

ในส่วนคุณค่าต่อองค์กรในทุกภาคส่วนนั้น หลักการทรงงาน “ทำให้ง่าย” ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานองค์กร” กล่าวคือ หลักการทำให้่ง่ายช่วยลดความซับซ้อนของกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้การทำงานรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นทำให้องค์กรประหยัดเวลาและทรัพยากร เช่น การจัดการน้ำในโครงการแก้มลิงซึ่งเป็นการแก้ปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้งด้วยวิธีที่ง่ายแต่มีประสิทธิภาพสูงสุด องค์กรต่าง ๆ ที่นำแนวทางนี้ไปใช้จะสามารถจัดการปัญหาทรัพยากรในองค์กรได้ดีขึ้น

คุณค่าอีกประการหนึ่งก็คือส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การทำสิ่งต่าง ๆ ให้เข้าใจง่ายส่งผลให้องค์กรสามารถสร้างความร่วมมือระหว่างสมาชิกได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากทุกคนสามารถเข้าใจบทบาทและเป้าหมายร่วมกัน การสื่อสารภายในองค์กรที่เรียบง่ายและตรงไปตรงมาช่วยลดความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรในที่ทำงาน

3. คุณค่าต่อชุมชน

ในส่วนคุณค่าต่อชุมชนในภูมิภาคต่าง ๆ นั้น ได้แก่ สร้างความเป็นปึกแผ่นในชุมชน กล่าวคือ หลักการทำให้่ง่ายช่วยให้ชุมชนเข้าใจปัญหาและหาทางออกที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง การแก้ไขปัญหาก็เรียบง่ายทำให้คนในชุมชนสามารถมีส่วนร่วมและทำงานร่วมกันได้ง่ายขึ้น เช่น โครงการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนตามแนวพระราชดำริที่เน้นการพัฒนาผ่านวิธีง่าย ๆ เช่น การสร้างแหล่งน้ำชุมชน หรือการส่งเสริมเกษตรกรรมที่สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศในพื้นที่ ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

คุณค่าอีกประการหนึ่งก็คือลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมความเท่าเทียม การที่วิธีแก้ปัญหาเรียบง่ายและเข้าใจง่ายส่งผลให้ทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสได้อย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นคนยากจนหรือคนที่มีทุนทรัพย์ พระองค์ทรงสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ ทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนาที่สมดุลและลดความเหลื่อมล้ำ

4. คุณค่าต่อประเทศชาติ

ในส่วนคุณค่าต่อประเทศชาตินั้น หลักการทรงงาน “ทำให้ง่าย” ช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ การทำสิ่งที่ยากให้ง่ายช่วยให้การพัฒนาประเทศเป็นไปในทิศทางที่ยั่งยืน เนื่องจากวิธีการที่เรียบง่ายแต่มีประสิทธิภาพมักจะไม่ใช่ทรัพยากรมากเกินไป และช่วยรักษาสสมดุลของธรรมชาติ เช่น การใช้หญ้าแฝกในการป้องกันการพังทลายของดิน ซึ่งเป็นวิธีที่เรียบง่ายแต่ให้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศ

คุณค่าอีกประการหนึ่งก็คือช่วยลดการพึ่งพิงจากภายนอก การพัฒนาผ่านหลักการทำให้ง่ายช่วยให้ประเทศมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองมากขึ้น ไม่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่ซับซ้อนจากต่างประเทศ การพึ่งพาตนเองนี้ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในด้านการเกษตรที่พระองค์ทรงส่งเสริมให้ประชาชนใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

คุณค่าอีกประการหนึ่งก็คือสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมและคุณค่าแบบไทย ๆ ที่เน้นความเรียบง่ายและความสมดุล แนวคิดนี้สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศที่คงไว้ซึ่งวัฒนธรรมไทย การพัฒนาที่เรียบง่ายแต่ทรงพลังนี้ได้สร้างความเป็นเอกลักษณ์และภูมิปัญญาไทยที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล (เมธา ทริมเทพาธิป และคณะ, 2566)

เทคนิคการประยุกต์ใช้

การประยุกต์หลักการทรงงาน "ทำให้ง่าย" ในการทำงานและชีวิตประจำวันสามารถทำได้ผ่านการพิจารณาอย่างรอบคอบและการวางแผนที่คำนึงถึงความเรียบง่าย แต่มีประสิทธิภาพ เทคนิคเหล่านี้สามารถนำไปใช้ในระดับบุคคล องค์กร ชุมชน หรือประเทศชาติได้ เพื่อให้การแก้ปัญหาหรือการพัฒนา นั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

1. เข้าใจปัญหาที่แท้จริง

การแก้ปัญหาด้วยความเรียบง่ายต้องเริ่มต้นจากการเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง หาความสัมพันธ์ และปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุของปัญหา เพื่อไม่ให้เสียเวลาและทรัพยากรในการแก้ปัญหาที่ไม่ใช่ต้นเหตุที่แท้จริง ยกตัวอย่างในการทำงาน เมื่อองค์กรพบกับปัญหาการดำเนินงานล่าช้า ควรมีการตรวจสอบขั้นตอนการทำงานทั้งหมดเพื่อค้นหาสาเหตุจริง เช่น อาจพบว่าปัญหาเกิดจากการสื่อสารภายในที่ไม่ชัดเจน แทนที่จะพยายามปรับกระบวนการทั้งหมด การปรับปรุงการสื่อสารอาจเป็นทางออกที่ง่ายกว่า และตรงจุด

ส่วนในชีวิตประจำวัน หากพบปัญหาเรื่องการจัดสรรเวลาทำงาน ควรเริ่มจากการวิเคราะห์ว่า ส่วนใดของกิจกรรมในแต่ละวันที่ทำให้เกิดการเสียเวลา เช่น การใช้เวลามากเกินไปกับโซเชียลมีเดีย อาจแก้ไขได้โดยการจัดตารางเวลาให้ชัดเจนและมีวินัยในการปฏิบัติ

2. เลือกวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับทรัพยากร

เทคนิคนี้ให้เลือกรูปแบบที่ใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด แต่ยังคงให้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ ไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงเทคโนโลยีที่ซับซ้อนเสมอไป วิธีง่าย ๆ ที่สามารถใช้ได้กับทรัพยากรที่มีอยู่ในมือ มักจะช่วยประหยัดเวลาและต้นทุน

ยกตัวอย่างในองค์กร หากต้องการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน แทนที่จะลงทุนในเทคโนโลยีราคาแพง ลองพิจารณาการให้การฝึกอบรมเพิ่มเติมหรือการปรับปรุงโครงสร้างการทำงานภายในให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การแบ่งงานเป็นทีมย่อยเพื่อให้แต่ละคนมีหน้าที่ชัดเจน

ส่วนตัวอย่างในการพัฒนาพื้นที่ชุมชน เช่น การสร้างระบบน้ำเพื่อใช้ในชุมชน แทนที่จะพึ่งพิงเทคโนโลยีซับซ้อน อาจใช้การขุดคลองและสร้างแก้มลิงเพื่อเก็บน้ำตามแนวพระราชดำริ ซึ่งใช้วิธีธรรมชาติในการเก็บน้ำอย่างง่าย ๆ เป็นต้น

3. ทำให้ข้อมูลและแนวคิดชัดเจนและเข้าถึงได้

เทคนิคนี้ใช้การสื่อสารที่ชัดเจนและตรงไปตรงมาทำให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่าย ไม่จำเป็นต้องใช้ศัพท์เฉพาะหรือภาษาทางเทคนิคที่ซับซ้อน การทำให้ข้อมูลที่ซับซ้อนเป็นเรื่องง่ายและเข้าใจได้ช่วยให้คนส่วนใหญ่สามารถมีส่วนร่วมและนำไปปฏิบัติได้จริง

ในการสื่อสารในองค์กร ให้หลีกเลี่ยงการใช้คำศัพท์ทางเทคนิคที่ซับซ้อนเมื่ออธิบายโครงการหรือแผนงาน ควรสื่อสารด้วยคำง่าย ๆ ที่เข้าใจได้ทุกระดับ เช่น การจัดทำคู่มือการทำงานที่เข้าใจง่าย ช่วยให้พนักงานใหม่สามารถเรียนรู้ได้รวดเร็วขึ้น

ส่วนการสื่อสารกับชุมชน ได้แก่ การสร้างโครงการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การสอนเกษตรกรปลูกพืชแบบเศรษฐกิจพอเพียง ควรสอนวิธีการที่ง่าย ไม่ซับซ้อน และใช้ภาษาที่ชัดเจน ชาวบ้านสามารถนำไปใช้ได้ทันที

4. ยึดหลักการพอเพียงและการไม่ฟุ่มเฟือย

การทำสิ่งต่าง ๆ ให้ง่ายนั้นเชื่อมโยงกับหลักการเศรษฐกิจพอเพียง โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัด ไม่ทำอะไรที่เกินความจำเป็น การแก้ปัญหาหรือการพัฒนาที่มีความพอประมาณและใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า จะนำไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาว (กิริติ บุญเจือ และคณะ, 2558)

ในส่วนขององค์กร การจัดทำงบประมาณและการบริหารโครงการ ควรเน้นการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น เช่น การจัดประชุมหรืออบรมออนไลน์แทนการเดินทางไปต่างจังหวัดเพื่อลดต้นทุน

ในส่วนของครอบครัว การจัดการการเงินภายในบ้าน ควรวางแผนการใช้จ่ายให้พอเหมาะกับรายได้ และไม่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น เช่น การปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายและลดการพึ่งพิงสินค้าจากภายนอก

5. ใช้ประโยชน์จากความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

การทำให้ง่ายนั้นอาจเกิดจากการนำความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการแก้ปัญหาทรัพยากรและความรู้ท้องถิ่นมีอยู่มากมาย และบางครั้งการใช้วิธีการดั้งเดิมจะมีความยั่งยืนและคุ้มค่ามากกว่าการใช้วิธีที่ซับซ้อนเกินไป

ในการประยุกต์ใช้ ชุมชนอาจเลือกใช้ความรู้ท้องถิ่น เช่น การเลี้ยงสัตว์หรือการปลูกพืชท้องถิ่นที่เหมาะสมกับสภาพอากาศและดินในพื้นที่ของตน แทนที่จะพึ่งพิงการเกษตรเชิงพาณิชย์ที่มีต้นทุนสูง

ส่วนการประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์กร การนำความรู้และประสบการณ์ของพนักงานที่มีความชำนาญในท้องถิ่นมาใช้เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงาน จะช่วยลดการพึ่งพาเทคโนโลยีหรือการจ้างที่ปรึกษาภายนอกที่มีต้นทุนสูง

6. เน้นการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

การทำสิ่งให้่ง่ายไม่ควรเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่ต้องมุ่งเน้นการพัฒนาที่มีผลกระทบในระยะยาวและยั่งยืน การเลือกวิธีแก้ปัญหาที่เรียบง่ายแต่มีกระบวนการที่ต่อเนื่องและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จะส่งผลดีต่อทั้งบุคคลและสังคมในระยะยาว

การประยุกต์ในการพัฒนาชุมชนเพื่อความยั่งยืน เช่น การจัดการน้ำในพื้นที่แห้งแล้ง ควรเน้นการเก็บกักน้ำฝนและสร้างระบบน้ำที่ใช้ได้ยาวนาน แทนการขุดบ่อน้ำบาดาลที่อาจทำลายทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาว ในส่วนของครอบครัว ได้แก่ การสร้างนิสัยการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า เช่น การประหยัดพลังงานไฟฟ้าและน้ำ เพื่อไม่เพียงแต่ช่วยลดค่าใช้จ่าย แต่ยังส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมโดยรวม

เทคนิคการประยุกต์หลักการทรงงาน "ทำให้่ง่าย" เน้นความเรียบง่าย การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และการทำความเข้าใจปัญหาอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นในระดับบุคคล องค์กร หรือชุมชน การทำให้่ง่ายยังคงต้องใช้ปัญญาในการวางแผนและแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อประโยชน์ในระยะยาว

เพื่อให้เข้าใจเทคนิคการประยุกต์ใช้หลักการทรงงาน “ทำให้่ง่าย” อย่างชัดเจนมากขึ้น ผู้เขียนจะยกตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในระดับต่าง ๆ ตามสถานการณ์ดังนี้

1. ระดับบุคคล

ยกตัวอย่างเช่น สถานการณ์ที่บุคคลต้องการจัดการกับความเครียดในชีวิตประจำวัน แทนที่จะพึ่งพาวิธีซับซ้อน เช่น การไปหาแพทย์หรือเข้าคอร์สฝึกการจัดการความเครียดราคาแพง เราอาจเริ่มจากการทำสิ่งง่าย ๆ ที่เป็นไปได้ในชีวิตประจำวัน เช่น จัดตารางเวลาให้มีเวลาพักผ่อนเพียงพอ หายใจลึก ๆ หรือฝึกสมาธิทุกเช้าเพื่อสร้างสมดุลของจิตใจ ลดการใช้โทรศัพท์มือถือในช่วงเวลากลางคืนเพื่อให้มีเวลานอนที่มีคุณภาพมากขึ้น เมื่อทำเช่นนี้ได้ก็จะสามารถลดความเครียดได้โดยไม่ต้องพึ่งพาอุปกรณ์หรือเทคโนโลยีขั้นสูง และยังเป็นวิธีที่สามารถทำได้ในชีวิตประจำวันอย่างยั่งยืน

ในส่วนของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการ “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับการจัดการชีวิตประจำวันของบุคคล โดยเน้นการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ไม่ใช้จ่ายเกินตัว และอยู่บนฐานความเรียบง่าย เช่น เกษตรกรสามารถเริ่มต้นด้วยการปลูกพืชที่กินได้ในชีวิตประจำวันเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย และเพิ่มคุณภาพชีวิตโดยไม่ต้องใช้เทคโนโลยีหรือวิธีการที่ซับซ้อน

2. ระดับองค์กร

สมมติว่าเป็นสถานการณ์ที่องค์กรพบปัญหาการสื่อสารที่ไม่ชัดเจนระหว่างทีมงาน ทำให้เกิดความล่าช้าในการทำงาน แทนที่จะลงทุนในซอฟต์แวร์สื่อสารใหม่ที่มีค่าใช้จ่ายสูง องค์กรอาจเริ่มจากการปรับวิธีการประชุมหรือการส่งอีเมลให้มีความชัดเจนและมีขั้นตอนที่ง่ายขึ้น เช่น จัดให้มีการประชุมสั้น ๆ ทุกเช้า เพื่อให้ทีมงานรู้ถึงเป้าหมายและหน้าที่ในแต่ละวัน ใช้แพลตฟอร์มการสื่อสารที่ง่ายและเป็นที่ยอมรับ เช่น Google Meet หรือ Zoom ที่ไม่ซับซ้อนและใช้งานได้ง่าย เมื่อทำเช่นนี้ได้ การสื่อสารในทีมจะดีขึ้นโดยไม่ต้องเสียทรัพยากรมากมาย และทุกคนสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในส่วนของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการ “ฝนหลวง” เป็นโครงการพัฒนาแนวคิดเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในพื้นที่เกษตรกรรม โดยใช้วิธีการที่ง่ายและเข้าถึงได้ เช่น การใช้เครื่องบินบรรทุกน้ำแข็งและเกลือเพื่อกระตุ้นให้เกิดฝน ซึ่งวิธีนี้ช่วยให้เกษตรกรที่เกี่ยวข้องสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำได้โดยไม่ต้องพึ่งพาระบบที่ซับซ้อนและมีค่าใช้จ่ายสูง

3. ระดับชุมชน

สมมติว่าเป็นสถานการณ์ที่ชุมชนในพื้นที่ชนบทมีปัญหาหน้าท่วมในฤดูฝนและน้ำแล้งในฤดูร้อน แทนที่จะใช้เงินก้อนใหญ่ในการสร้างเขื่อนหรือระบบจัดการน้ำที่ซับซ้อน ชุมชนอาจนำแนวคิดแก้มลิงมาใช้ ซึ่งเป็นวิธีการง่าย ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเสนอ โดยขุดบ่อน้ำขนาดใหญ่เพื่อเก็บน้ำฝนไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้ง และในขณะเดียวกันยังสามารถป้องกันน้ำท่วมได้อีกด้วย เมื่อทำเช่นนี้ได้ ชุมชนจะสามารถจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น และไม่ต้องพึ่งพาระบบที่ซับซ้อนหรือการลงทุนที่เกินความจำเป็น

ในส่วนของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการ “แก้มลิง” ถือเป็นตัวอย่างที่เด่นชัดในการนำหลักการ “ทำให้ง่าย” มาใช้ในระดับชุมชน ชุมชนสามารถขุดบ่อน้ำหรือแก้มลิงขนาดเล็กเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ในยามจำเป็น โดยไม่ต้องพึ่งพาการสร้างเขื่อนหรือระบบจัดการน้ำที่มีความซับซ้อน

4. ระดับประเทศชาติ

สมมติว่าเป็นสถานการณ์ที่ประเทศต้องการเพิ่มการพัฒนาเศรษฐกิจในเขตชนบท แต่พบว่าประชาชนในพื้นที่ขาดแคลนทรัพยากรและความรู้ในการจัดการธุรกิจ

ในส่วนของทฤษฎีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แนวทาง “เกษตรทฤษฎีใหม่” ที่อยู่ในกรอบของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการประยุกต์ใช้หลักการทำให้ง่ายในระดับชาติ โดยเกษตรกรถูกสนับสนุนให้ใช้พื้นที่การเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น แบ่งพื้นที่ในการปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ และเก็บน้ำในสัดส่วนที่เหมาะสม ซึ่งช่วยให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองและลดการพึ่งพาการนำเข้า หรือความผันผวนของตลาดโลกได้

ตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้หลักการ “ทำให้ง่าย” สามารถช่วยลดความซับซ้อน ประหยัดทรัพยากร และเพิ่มประสิทธิภาพได้ในทุกระดับของการดำเนินงาน

ทำให้ง่ายแล้วดีอย่างไร

การทำให้ง่ายมีข้อดีหลายประการที่สามารถช่วยให้บุคคล องค์กร ชุมชน และประเทศชาติได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. ประหยัดทรัพยากร เมื่อเราทำสิ่งให้ง่ายขึ้น เรามักจะใช้ทรัพยากรน้อยลง ไม่ว่าจะเป็นเวลา แรงงาน หรือเงิน วิธีการที่เรียบง่ายช่วยให้เราประหยัดทรัพยากรได้มากขึ้น และหลีกเลี่ยงการใช้สิ่งที่ไม่จำเป็น เช่น การออกแบบโครงการพัฒนาชุมชนที่ใช้วัสดุและทรัพยากรท้องถิ่นแทนการนำเข้าวัสดุที่มีค่าใช้จ่ายสูง สามารถช่วยประหยัดงบประมาณและสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน

2. เพิ่มประสิทธิภาพ การทำให้ง่ายช่วยลดขั้นตอนที่ซับซ้อน ทำให้กระบวนการทำงานรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยไม่ต้องเสียเวลาในสิ่งที่ไม่จำเป็น เช่น การลดขั้นตอนในการอนุมัติโครงการ ภายในองค์กรให้สั้นลง ทำให้การตัดสินใจเกิดขึ้นได้รวดเร็วขึ้นและสามารถดำเนินโครงการได้เร็วขึ้น

3. ทำให้เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้

ความเรียบง่ายทำให้ข้อมูลหรือกระบวนการเข้าใจง่ายขึ้น ส่งผลให้ผู้คนสามารถมีส่วนร่วมและเข้าใจแนวคิดหรือวิธีการต่าง ๆ ได้ง่าย โดยไม่ต้องมีความรู้พิเศษ เช่น การอธิบายแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้เกษตรกรในชนบทเข้าใจโดยใช้ภาษาที่ง่ายและเป็นกันเอง ช่วยให้เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้ทันที โดยไม่รู้สึกลัวว่ามันซับซ้อนเกินไป

4. ลดความเครียดและความซับซ้อน

เมื่อสิ่งต่าง ๆ ง่ายขึ้น เราจะรู้สึกผ่อนคลายมากขึ้น เนื่องจากไม่ต้องกังวลหรือเสียเวลาไปกับการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน สิ่งนี้ช่วยลดความเครียดและทำให้ผู้คนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การใช้เครื่องมือการจัดการงานที่เข้าใจง่ายช่วยให้ทีมงานทำงานได้อย่างราบรื่นโดยไม่ต้องกังวลเรื่องระบบที่ซับซ้อน ซึ่งส่งผลให้มีบรรยากาศการทำงานที่ดีขึ้น

5. สร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน

การทำให้สิ่งง่ายจะทำให้กระบวนการพัฒนามีความยั่งยืนมากขึ้น เพราะไม่ต้องพึ่งพิงเทคโนโลยีหรือวิธีการที่ซับซ้อนและอาจมีค่าใช้จ่ายสูง การเน้นความเรียบง่ายที่ยังคงประสิทธิภาพจะช่วยให้สิ่งที่สร้างขึ้นสามารถอยู่ได้ในระยะยาว เช่น โครงการกักเก็บน้ำเพื่อการเก็บน้ำในชุมชนชนบทที่ใช้วิธีการเก็บกักน้ำฝนด้วยวิธีธรรมชาติแทนการสร้างโครงสร้างขนาดใหญ่ เป็นตัวอย่างของการพัฒนาที่ไม่เพียงง่าย แต่ยั่งยืนในระยะยาว

6. เพิ่มความสามารถในการแก้ปัญหา

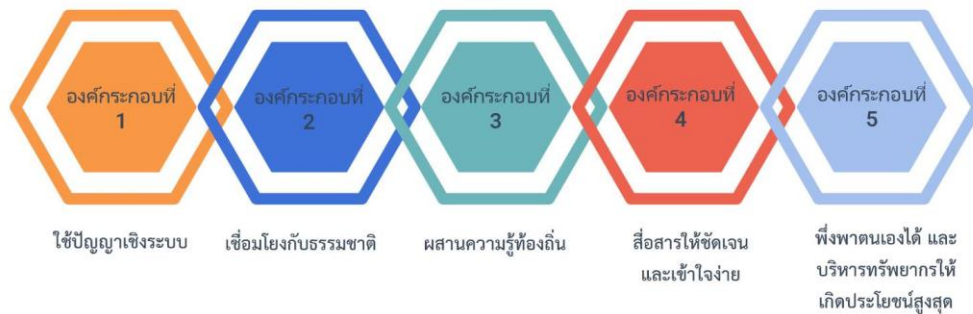
การทำให้สิ่งง่ายช่วยให้เรามองเห็นภาพรวมของปัญหาได้ชัดเจนขึ้น ทำให้สามารถหาวิธีแก้ปัญหาที่ตรงจุดและมีประสิทธิภาพโดยไม่ต้องแก้ปัญหาผ่านวิธีที่ซับซ้อนเกินไป เช่น เมื่อชุมชนมีปัญหาน้ำแล้ง การใช้วิธีการจัดการน้ำที่ง่าย ๆ เช่น การขุดบ่อน้ำเล็ก ๆ หรือการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแทนการสร้างระบบขนาดใหญ่ที่มีค่าใช้จ่ายสูง จะทำให้การแก้ปัญหามีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากกว่า

การทำให้สิ่งง่ายเป็นกระบวนการที่ช่วยให้เราสามารถจัดการกับปัญหาหรือการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดทรัพยากร และยังช่วยสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ “องค์ประกอบของการประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 9 : ทำให้ง่าย” ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงให้เกิดการประยุกต์หลักการทรงงาน “ทำให้ง่าย” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

5 องค์ประกอบสู่การทำให้ง่าย

แผนภาพที่ 1 : 5 องค์ประกอบสู่การทำให้ง่าย

จากแผนภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า องค์ความรู้ใหม่ในการศึกษาหลักการทรงงาน "ทำให้ง่าย" เป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้อาจารย์รวมถึงมุมมองและแนวคิดที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาแนวทางการทำงานและการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นความเรียบง่าย แต่สามารถสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและครอบคลุมทุกระดับ ดังนี้

1. ใช้ปัญญาเชิงระบบ (Using Systemic Wisdom)

การทำสิ่งที่ซับซ้อนให้ง่ายไม่ได้หมายความว่าตัดขั้นตอนออกอย่างไร้เหตุผล แต่เป็นการใช้ปัญญาในการวิเคราะห์และปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้ง่ายและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

แนวคิดนี้มาจากพื้นฐาน “การศึกษาอย่างเป็นระบบ” (ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, 2567ก) และการมอง “องค์รวม” (ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, 2565) ตลอดถึงการมีทักษะในการ “ทำตามลำดับขั้น” (ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, 2567ข) จนเข้าใจถึงขั้นตอนและปัญหาอย่างลึกซึ้ง มีปัญญาเชิงระบบ (Systemic Wisdom) ที่มองภาพรวมของปัญหา และหาวิธีแก้ที่ตอบโจทย์ทุกมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การวิเคราะห์ปัญหาผ่านปัญญาเชิงระบบนี้ช่วยให้เราสามารถปรับวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และลดความซับซ้อนของปัญหาได้ โดยไม่ต้องละเลยผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

2. เชื่อมโยงกับธรรมชาติ (Connecting with Nature)

ได้แก่ การนำหลักการทางธรรมชาติ เช่น การเข้าใจวัฏจักรธรรมชาติ วัฏจักรน้ำ หรือระบบนิเวศ มาใช้ในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในสังคมมนุษย์ จะช่วยให้สามารถแก้ปัญหาได้ในแบบที่ไม่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีซับซ้อน หรือการทำตามกฎธรรมชาติ เช่น “แก้มลิง” (มลธิดา อุบลรัตน์, 2565) หรือระบบเกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยการจัดการที่ง่ายและยั่งยืน การเชื่อมโยงแนวคิดนี้สามารถใช้ในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นหรือการพัฒนาชุมชน โดยใช้วิธีที่เรียบง่ายและสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม ทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน

3. ผสานความรู้ท้องถิ่น (Integrating Local Knowledge)

ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการทำให้ง่าย การนำวิธีการที่ได้รับการพิสูจน์จากประสบการณ์ของชุมชนท้องถิ่นมาใช้ในการแก้ปัญหาทำให้ผลที่คุ้มค่า ไม่ต้องพึ่งพาทรัพยากรที่ไม่จำเป็น และสามารถทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น การปลูกพืชหมุนเวียนในเกษตรกรรมพอเพียง ที่สามารถใช้ได้จริงโดยไม่ต้องพึ่งพาเครื่องมือซับซ้อนหรือสารเคมีราคาแพง การนำความรู้ท้องถิ่นมาใช้ในการทำงานหรือแก้ปัญหาทำให้สามารถลดความซับซ้อนและค่าใช้จ่ายลงได้ อีกทั้งยังช่วยให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ดีขึ้น

4. สื่อสารให้ชัดเจนและเข้าใจง่าย (Communicating Clearly and Simply)

หลักการทรงงาน “ทำให้ง่าย” ครอบคลุมถึงการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การนำเสนอข้อมูลหรือแนวคิดในลักษณะที่เข้าใจง่าย และปรับใช้ได้จริง ทำให้ทุกคนในองค์กรหรือชุมชนสามารถมีส่วนร่วมและปฏิบัติตามได้ การใช้ภาษาที่เรียบง่ายและเป็นมิตร หรือการจัดทำคู่มือและสื่อการสอนที่ไม่ซับซ้อนสามารถช่วยให้การทำงานเป็นไปได้อย่างราบรื่น

ในองค์กรหรือชุมชน การสื่อสารที่ชัดเจนและเรียบง่ายช่วยให้ทุกคนเข้าใจหน้าที่และบทบาทของตนเองได้ดีขึ้น ลดความผิดพลาดในการทำงานและเพิ่มความร่วมมือในการพัฒนา

5. พึ่งพาตนเองได้ และบริหารทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Practicing Self-Reliance and Optimizing Resource Management)

การทำให้ง่ายเชื่อมโยงกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการพึ่งพาตนเอง การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และลดการพึ่งพาทรัพยากรภายนอกที่ไม่จำเป็น เช่น การปลูกพืชในครัวเรือน หรือการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นวิธีการที่เรียบง่ายและทำได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพาการนำเข้าเทคโนโลยีราคาแพง การพึ่งพาตนเองช่วยเสริมสร้างความมั่นคงในระดับบุคคลและครอบครัว ลดความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของตลาดหรือเศรษฐกิจภายนอก และสร้างความมั่นคงในระยะยาว อีกตัวอย่างหนึ่งคือ การบริหารจัดการน้ำแบบผสมผสาน Integrated Water Resource Management (IWRM) คือ กระบวนการใน การส่งเสริมการประสาน การพัฒนาและจัดการน้ำ ดิน และทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม อย่างทัดเทียมกัน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของระบบนิเวศที่สำคัญ (กรมชลประทาน, 2567)

บทสรุป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักการทรงงานข้อที่ 9 “ทำให้ง่าย” นี้ ชี้ให้เห็นว่าการแก้ปัญหาควรเริ่มจากการทำความเข้าใจปัญหาที่แท้จริงก่อน ไม่ควรเน้นไปที่วิธีการซับซ้อนหรือใช้เทคโนโลยีที่ไม่จำเป็น แต่ให้เน้นที่การแก้ปัญหาอย่างตรงจุด โดยไม่ต้องเพิ่มความซับซ้อนโดยไม่จำเป็น การทำให้ง่าย หมายถึง การใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ควรเลือกวิธีที่ทำได้จริงและตรงไปตรงมาแทนการใช้วิธีที่ซับซ้อนเกินกว่าความจำเป็น อาจหมายถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือการใช้วิธีดั้งเดิมที่ยังมีประสิทธิภาพในบางบริบทนอกจากนี้ หลักการทำให้ง่ายยังหมายถึงการทำงานหรือการสื่อสารที่สามารถเข้าใจได้ง่ายและนำไปปฏิบัติได้จริง ไม่ใช่เพียงแค่การวางแผนหรือการคิดเชิงทฤษฎี แต่ต้องทำให้ทุกฝ่ายสามารถเข้าใจและมีส่วนร่วมได้ การทำให้ง่ายยังช่วยให้การดำเนินการราบรื่นและลดความผิดพลาดได้ สามารถลดทอนสิ่งที่ไม่จำเป็นออกไป ทั้งในแง่ของกระบวนการทำงานหรือการใช้ทรัพยากร เพื่อลดภาระที่ไม่จำเป็นและทำให้สามารถแก้ไขปัญหาได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เน้นให้การทำงานหรือการแก้ปัญหาสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมในพื้นที่ ไม่พยายามใช้แนวทางที่ซับซ้อนหรือนำเทคโนโลยีที่เกินความจำเป็นมาใช้ ซึ่งอาจสร้างปัญหาใหม่แทนที่จะเป็นการแก้ปัญหา ส่วนองค์ความรู้ใหม่ในการศึกษาหลักการทรงงาน “ทำให้ง่าย” ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการทำสิ่งต่าง ๆ อย่างเรียบง่าย แต่ยังคงใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในเชิงระบบ การนำความรู้ท้องถิ่นและการใช้ธรรมชาติมาเป็นแนวทางในการพัฒนา ทำให้สามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กรมชลประทาน. (2567). *รายงานประจำปี 2562*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.rid.go.th. [1 กันยายน 2567]
- กิริติ บุญเจือ และคณะ.(2558). ลักษณะหลังนวยุคในทฤษฎีความพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ. *รายงานการวิจัย*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- กิริติ บุญเจือ. (2560). *ชุดปรัชญาสวนสุนันทา อรรถปริวรรตในปรัชญา ศาสนาและจริยศาสตร์ (ช่วงพหุนิยม)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เครือข่ายข้อมูลหญ้าแฝกประเทศไทยโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2567). *หญ้าแฝกคืออะไร*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://thvn.rdpb.go.th/index.php>. [1 กันยายน 2567]
- จอมพล พิมพิรุฑ. (2560). การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บสารปนหลง กรณีศึกษา ศูนย์ปฏิบัติการปนหลงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น. *ปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- จักรกฤษณ์ แสงแก้ว และคณะ. (2558). การบูรณาการข้อมูลสารสนเทศระยะไกลและสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อพัฒนาแบบจำลองพยากรณ์อากาศและโอกาสความสำเร็จ ในการปฏิบัติการฝนหลวง กรณีศึกษาภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสารวิชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า*, 13(1), 43-63.
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์. (2565). องค์กรรวม : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. *วารสารวิจัยธรรมศึกษา*, 5(2), 222-230.
- _____. (2567ก). การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 1 : ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ. *วารสารสถาบันพอดี*, 1(1), 38-53.
- _____. (2567ข). การประยุกต์ใช้หลักการทรงงานข้อที่ 4 : ทำตามลำดับขั้น. *วารสารสถาบันพอดี*, 1(4), 33-44.
- มลธิดา อุบลรัตน์. (2565). การพัฒนาพื้นที่แก้มลิง. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 5(1), 255-265.
- เมธา หริมเทพาธิป และคณะ. (2566). ปัจจัยพลังอำนาจของชาติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารพุทธมัตต์*, 8(1), 42-53.
- เมธา หริมเทพาธิป และรวีช ตาแก้ว. (2566). สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. *วารสารพุทธมัตต์*, 8(1), 54-65.
- เมธา หริมเทพาธิป. (2559). การศึกษาตามหลักปรัชญาหลังนวยุคนิยมสายกลาง : วิเคราะห์จากหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร*, 4(1), 120-132.
- วิรุจ กิจนันทวิวัฒน์. (2556). ครูธุรกิจศึกษากับการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 10(46), 25-39.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). (2559). *หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : สำนักงาน กปร.
- อาณัญญ์ ศิริพิชญ์ตระกูล และยุวดี พรธรรมาพงศ์. (2565). การจัดการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์หญ้าแฝกสู่สากลตามแนวพระราชดำริ. *วารสารศิลปปริทัศน์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 10(1), 21-31.

สถาบันพอดี
SHDM Foundation

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ

ในวารสารสถาบันพอดี

วารสารสถาบันพอดี ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงมีนโยบายให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังต่อไปนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารสถาบันพอดี

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการมีหน้าที่จัดพิมพ์คำแนะนำแก่ผู้เขียนในทุกประเด็นที่ผู้เขียนควรรับทราบและควรมีการปรับปรุงคำแนะนำให้ทันสมัยอยู่เสมอพร้อมทั้งควรมีการอ้างอิงหรือการเชื่อมโยงกับระเบียบดังกล่าวนี้ด้วย
3. การพิจารณาบทความในแต่ละเรื่อง ต้องมีการอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้เขียนบทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใด ๆ ทั้งสิ้น
4. บรรณาธิการไม่ควรเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจในการตอบรับบทความที่ถูกปฏิเสธการตีพิมพ์ไปแล้ว ยกเว้นมีปัญหาร้ายแรงเกิดขึ้นในระหว่างการส่งบทความมารับการพิจารณา
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้พิมพ์บทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นโยบายในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
6. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้พิมพ์บทความ
7. บรรณาธิการมีหน้าที่ปกป้องมาตรฐานของทรัพย์สินทางปัญญาจากความต้องการทางธุรกิจ
8. บรรณาธิการมีความรับผิดชอบในการปรับปรุงวารสารอย่างสม่ำเสมอ และขอรับการประเมินมาตรฐานคุณภาพวารสารวิชาการ
9. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด คงไว้ซึ่งความถูกต้องของผลงานวิชาการ และรักษามาตรฐานการดำเนินการทุกอย่างเพื่อให้มั่นใจในคุณภาพของบทความที่ตีพิมพ์และรับรองคุณภาพของงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ตามมาตรฐานสากลที่ได้รับการยอมรับ

บทบาทหน้าที่ของผู้เขียนบทความในวารสารสถาบันพอดี

1. บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้เขียนบทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาของบทความของตนเอง และห้ามคัดลอกผลงานของผู้อื่นโดยเด็ดขาด
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้เขียนเกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ หรือการทดลองในมนุษย์โดยผู้เข้าร่วมหรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่ประหลาดต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้เขียนควรดำเนินการตามหลักจริยธรรมปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง
4. ผู้เขียนบทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารสถาบันพอดีก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารสถาบันพอดีแล้ว
5. ชื่อเขียนที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้น ๆ จริง ไม่แอบอ้าง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความการพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติ หรือความขัดแย้งส่วนตัว
2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง
3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน
4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่า บทความที่รับประเมินเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันทีพร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน
5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กำหนดรวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์

บทความวิจัย บทความวิชาการ และงานวิชาการอื่น ๆ

วารสารสถาบันพอดี

วารสารสถาบันพอดี มีนโยบายส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของนักศึกษาคณาจารย์ และนักวิชาการที่สนใจ นอกจากนี้ยังเป็นเวทีวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะและข้อคิดเห็นทางด้านสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณามี 2 ประเภท คือ บทความวิจัย และบทความวิชาการ

บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสาร “สถาบันพอดี” นี้ จะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพและนำไปอ้างอิงได้

การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่น ๆ มีดังนี้

1. ภาษา เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และข้อบัญญัติตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็นให้เขียนคำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยวงเล็บภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมดยกเว้นชื่อเฉพาะต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ บทความส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. การพิมพ์ ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK เนื้อหาจะเป็นขนาด 16 พอยต์ หัวข้อขนาด 18 พอยต์ ชื่อเรื่องขนาด 20 พอยต์ โดยจัดหน้ากระดาษขนาด A4 ตั้งค่าน้ำกระดาษสำหรับการพิมพ์ห่างจากขอบกระดาษทุกด้าน ดังนี้ บน, ล่าง, ภายนอก ด้านละ 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร) ยกเว้น ภายในตั้งเป็น 1.3 นิ้ว

3. จำนวนหน้า บทความวิจัย บทวิจารณ์หนังสือ และบทความวิชาการ ตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่น้อยกว่า 8 หน้า แต่ไม่เกิน 15 หน้า กระดาษ ขนาด A4

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. บทความวิจัย

1.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

1.2 ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่สังกัด และอีเมล

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์อย่างต่อเนืองกัน ควรอยู่ระหว่าง 200-300 คำ หรือไม่ควรเกิน 1 หน้ากระดาษ (ขนาดอักษร 16 TH SarabunPSK) ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา ควรอยู่ที่ 3-5 คำ และไม่ควรเกิน 5 คำ

1.5 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาหรือบทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งที่นำมาศึกษา จำนวนลักษณะ เฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการวิจัย แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตารางแผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง หรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 อภิปรายผลการวิจัย ชี้แจงว่าผลการศึกษาดูตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นและมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือตั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

1.9 องค์ความรู้ใหม่ ชี้แจงว่าผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่อย่างไรบ้างที่อาจมีผลกระทบต่อสังคมหรือแวดวงวิชาการ หรือชี้แจงได้ว่าองค์ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีคุณค่าต่อสังคมอย่างไร (ถ้าสามารถสรุปเป็นรูปภาพหรือแผนภูมิได้จะดีมาก)

1.10 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้น ๆ แต่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วนในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีเป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิคำอธิบายต้องอยู่ด้านล่าง

1.11 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ให้ครบถ้วนที่ท้ายเรื่อง โดยใช้ระบบการอ้างอิงตามรูปแบบ APA

2. บทความวิชาการ

2.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช้คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

2.2 ผู้แต่ง ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัด และอีเมล

2.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์อย่างต่อเนื่องกัน ควรอยู่ระหว่าง 200-300 คำ หรือไม่ควรเกิน 1 หน้ากระดาษ (ขนาดอักษร 16 TH SarabunPSK) ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

2.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา ควรอยู่ที่ 3-5 คำ และไม่ควรเกิน 5 คำ

2.5 บทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษา ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

2.6 เนื้อหา มีการอธิบายถึงบริบท หรือองค์ประกอบต่าง ๆ หรือพรรณนาในสิ่งที่ต้องการนำเสนออย่างเป็นขั้นตอน

2.7 องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) ชี้แจงว่าผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่อย่างไรบ้างที่อาจมีผลกระทบต่อสังคมหรือแวดวงวิชาการ หรือชี้แจงได้ว่าองค์ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีคุณค่าต่อสังคมอย่างไร (ถ้าสามารถสรุปเป็นรูปภาพหรือแผนภูมิได้จะดีมาก)

2.8 บทสรุป ควรมีการสรุปให้เข้าใจง่าย อ่านแล้วสามารถเข้าใจภาพรวมทั้งหมดของบทความ ไม่ควรเขียนอธิบายยืดเยื้อ แต่ควรสรุปเนื้อหาให้มีความกระชับ เข้าใจง่าย

2.9 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ให้ครบถ้วนที่ท้ายเรื่อง โดยใช้ระบบการอ้างอิงตามรูปแบบ APA

3. งานวิชาการอื่น

กรอบในการเขียนให้ใช้ในกรณีเดียวกันกับบทความวิชาการ

ขอบเขตการตีพิมพ์

วารสารสถาบันพอดี เป็นวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับผิดชอบเผยแพร่บทความในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมโดยเน้นด้านการศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ เช่น ด้านปรัชญา จริยศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรม มนุษย์ศาสตร์ สังคมศาสตร์ ครุศาสตร์ การบริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านการศึกษา

วาระการตีพิมพ์

วารสารสถาบันพอดี มีวาระการตีพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 12 ฉบับ ได้แก่

- ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม
- ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 3 ประจำเดือนมีนาคม
- ฉบับที่ 4 ประจำเดือนเมษายน
- ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม
- ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน
- ฉบับที่ 7 ประจำเดือนกรกฎาคม
- ฉบับที่ 8 ประจำเดือนสิงหาคม
- ฉบับที่ 9 ประจำเดือนกันยายน
- ฉบับที่ 10 ประจำเดือนตุลาคม
- ฉบับที่ 11 ประจำเดือนพฤศจิกายน
- ฉบับที่ 12 ประจำเดือนธันวาคม

การส่งต้นฉบับ

- E-mail: โดยส่งไฟล์เวิร์ด (word) และไฟล์ Pdf. ไปที่ shdm.foundation@gmail.com
 - สามารถส่งได้ด้วยตนเองที่กองบรรณาธิการวารสารสถาบันพอดี มูลนิธิสหธรรมิกชน ณ ลุมพินีพาร์ค รัตนาธิเบศร์-งามวงศ์วาน ถนนรัตนาธิเบศร์ บางกระสอ อำเภอมืองนนทบุรี 11000 โทร. 081-8150908
-

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์) ./ สถานที่พิมพ์./ : ผู้จัดพิมพ์.
ผู้แต่ง 1 คน	<p>ทิตินา แชมมณี. (2563). <i>ศาสตร์การสอน</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.</p> <p>Vaman Shivram. (1995). <i>The Practical Sanskrit-English Dictionary</i>. New Delhi : Motilal Babarsidass.</p>
ผู้แต่ง 2-3 คน	<p>ชนินทร์ เฉลิมสุข และ อภิชาติ คำปลิว. (2562). <i>เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2</i>. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.</p> <p>วสันต์ เกียรติแสงทอง, พรพรรณ พรหมมาศ และ อนุวัตร เฉลิมสกุลกิจ. (2552). <i>การศึกษาเทคโนโลยีออกเมนต์เตดเรียลลิตี้ : กรณีศึกษา พัฒนาเกมส์ “เมมการ์ด”</i>. โครงการงานสาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.</p> <p>Kaplan, R. S. and Norton, D. P. (1996). <i>The Balanced Scorecard : translating strategy in action</i>. Boston : Harvard Business School Publishing Corporation.</p> <p>Knecht, W. S., Kuhlman, C. W., & Piper, R. D. (1955). <i>Production of Ionium from a Pitchblende Residue (No. MCW-1379)</i>. St. Louis : Mallinckrodt Chemical Works.</p>
ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป	<p>กรณีมีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ลงเฉพาะผู้แต่งแรกตามด้วยคำว่าและคณะ กรณีภาษาต่างประเทศ ใช้ et al. ยกตัวอย่างเช่น</p> <p>สุวารี เจริญมุขยพันธ์ และ คณะ. (2556). <i>การศึกษาสถานการณ์การให้บริการสุขภาพกับชาวกัมพูชาที่ชายแดนไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษา จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด กระทรวงสาธารณสุข ปี 2556</i>. นนทบุรี : สำนัก งานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย.</p> <p>Moreau G, et al. (1984). <i>Le service d'accompagnement spiritual dela maison Sarrazin</i>. College de France : Quebec.</p>
ผู้แต่งเป็นสถาบัน	<p>สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.(2560). <i>แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว</i>. กรุงเทพฯ : หจก.อรุณาการพิมพ์.</p> <p>World Health Organization (WHO). (2023). <i>Health Statistics 2023 - Monitoring for the SDGs</i>. Geneva Switzerland : World Health Organization.</p>

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือ	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อเรื่อง ./ (ครั้งที่พิมพ์) ./ สถานที่พิมพ์ ./ ผู้จัดพิมพ์.
ผู้รวบรวมหรือ บรรณาธิการ	<p>รวิช ตาแก้ว (บก.). (2559). <i>ประเทศไทยกับธรรมมาภิบาลด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง</i>. กรุงเทพฯ : หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาปรัชญาและจริยศาสตร์.</p> <p>Marya L. Besharov and Bjoern C. Mitzinneck (eds.). (2021) . <i>Organizational Hybridity : Perspectives, Processes, Promises</i>. Research in the Sociology of Organizations.</p>
เอกสารที่ไม่เป็นเล่ม เช่น เอกสารอัดสำเนา แผ่นพับ เป็นต้น	<p>คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2561). <i>รายงานผลการดำเนินงานของหลักสูตร วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน (ปรับปรุง พ.ศ. 2559)</i>. (เอกสารอัดสำเนา).</p> <p>Lynn, A. (1994) . <i>Living after AIDS threat of dying imposes stress</i>. Chicago : University of Illinois. (unpublished).</p>
กรณีผู้แต่งใช้นามแฝง	<p>นิวกลม (นามแฝง). (2555). <i>ความรักเท่าที่รู้</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : มติชน.</p> <p>Omega (pseud). (2 0 0 5) . <i>Garden of repose bitter cold nights</i>. (Translated by Jack Hoe) (2nd ed.). Beijing : Foreign Languages Press.</p>
กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง	<p><i>PORPEANG THE EXPLORER เศรษฐกิจพอเพียง</i>. (2565). กรุงเทพฯ : ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร.</p> <p><i>Aids and the third world</i>. (1989). Philadelphia : New Society Publishing.</p>
กรณีไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์ หรือสำนักพิมพ์	<p>ซัม สราวพัตร, (2559), <i>พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส</i>. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.</p> <p>Vatsyayan, K. (1986). <i>Made Easy Ethics</i>. New Delhi : n.p.</p>
กรณีไม่ปรากฏปีที่พิมพ์	<p>วิทย์ วิศทเวทย์. (ม.ป.ป.). <i>จริยศาสตร์ : มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม</i>. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : อักษรทัศน์.</p> <p>Kant, I. (n.d.). <i>Groundwork for the Metaphysics of Morals</i>. translated by H.J. Paton. New York : Harper & Row, Publishers, Inc.</p>
กรณีพิมพ์ครั้งที่ 1	<p>คมเดือน โปธิสุวรรณ. (2563). <i>เคล็ดลับการเขียนบทความวิจัยวรรณคดีตะวันตก วรรณคดีอังกฤษและอเมริกัน</i>. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.</p> <p>Belcher, W. (2019). <i>Writing your journal article in twelve weeks : A guide to academic publishing success</i>. Chicago : University of Chicago Press.</p>

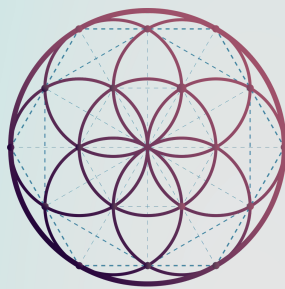
รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
หนังสือที่ชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์เหมือนกันแต่ต่างชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์ ก, ข, ค หรือ a, b, c) ./ ชื่อเรื่อง ./ (ครั้งที่พิมพ์) ./ สถานที่พิมพ์ ./ ผู้จัดพิมพ์.
	<p>กิริติ บุญเจือ. (2560ก). <i>ปรัชญาและจริยศาสตร์เบื้องต้น</i>. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.</p> <p>_____. (2560ข). <i>ปรัชญาและจริยศาสตร์โบราณ</i>. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.</p> <p>Huntington, Samuel P. (1996a). <i>The Clash of Civilization</i>. New York : Simon and Schuster.</p> <p>_____. (1996b). <i>The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order</i>. New York : Simon and Schuster.</p>
หนังสือแปล	ชื่อผู้แต่ง./ แปลโดย/ ชื่อผู้แปล./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อเรื่อง ./ สถานที่พิมพ์ ./ ผู้จัดพิมพ์.
	<p>Sandel, M. J. แปลโดย สฤณี อาชวานันทกุล. (2554). <i>ความยุติธรรม</i>. กรุงเทพฯ : โอเพ่น เวิลด์ส.</p> <p>Lao Tzu. translate by D.C. Lau. (1996). <i>Tao Te Chiag</i>. Honng Kong : The Chinese University of Honng Kong.</p>
บทความในวารสาร	ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่หรือเล่มที่ (ฉบับที่ (ถ้ามี)) ./ เลขหน้า.
	<p>อัจฉรา ศรีวรกุล และนิรินาถ จุลเนียม. (2566). ศึกษาความสามารถในการเขียนเรื่องจากภาพโดยใช้จินตนาการของผู้เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค CIRC. <i>วารสารศึกษาศาสตร์ มมร</i>, 11(2) : 25-41.</p> <p>Matland, RE. (1995). Synthesizing the implementation literature : The ambiguity-conflict model of policy implementation. <i>Journal of Public Administration Research and Theory</i>, 5(2) : 145-174.</p>

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/ สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย	ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อ วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ระดับวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์หรือ สารนิพนธ์หรือรายงานการวิจัย./คณะหรือสังกัด/./ชื่อมหาวิทยาลัย.
อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์	<p>นริศา ชุตินารา. (2563). ศึกษาวิเคราะห์การจัดการอารมณ์เชิงพุทธรของผู้สูงอายุใน โรงเรียนฮอมสุข ตำบลดอนแก้ว อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่. <i>พุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต</i>. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.</p> <p>Pyerson, J.F. (1983). Effective management training : Two models. <i>Master's thesis</i>. New York : Carkson College Technology.</p>
อ้างอิงจากดุษฎีนิพนธ์	<p>ปราโมทย์ หม่อมศิลา. (2561). คุณภาพชีวิตของชาวไทยตามหลักปรัชญาหลังนวยุค สายกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. <i>ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎี บัณฑิต</i>. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.</p> <p>Chansuvarn, W. (2012). Spectrometric analysis of mercury(II) ion using gold nanoparticles stabilized by dithia-diaza ligands. <i>Doctoral dissertation</i>. Bangkok : Chulalongkorn University.</p>
อ้างอิงจากสารนิพนธ์	<p>อภิพันธ์ วิเศษภูใจงาม และ จิรพจน์ ขวัญคง. (2561). พลังจิตอาสาจากเจตนา สร้าง รัก ศรีทธา ผูกหลักสามัคคี. <i>สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต</i>. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.</p> <p>Akkaraphan Rujiraprawat. (2013). Guidelines to Increase Efficiency of Dried Rubber Wood Industry : A Case Study of a Factory in Songkhla Province. <i>Minor Thesis</i>. Industrial Management : Prince of Songkla University.</p>
อ้างอิงจากรายงานการวิจัย	<p>วิษณุ บัวเทศ. (2565). การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเพิ่มมูลค่าและมูล ไส้เดือนดิน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. <i>รายงานการวิจัย</i>. กรุงเทพฯ : สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.</p> <p>Natchariya Chomngam. (2020). WTO and Public Moral: A Case Study of EU's Prohibition of Importation and Marketing of Seal Products. <i>research report</i>. Bangkok : Chulalongkorn University.</p>

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
บทความจากเว็บไซต์ (Web Site)	ชื่อผู้แต่ง./ชื่อบทความ./[ออนไลน์]./แหล่งที่มา./:URL/[วัน/เดือน/ปี]
	<p>คมชัดลึก ออนไลน์. เมื่อทรงอย่างแบดทรงอิทธิพล โจทย์ใหญ่ Papper Planes ต่อวัยรุ่นพันล้านม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.komchadluek.net/news/society/540937 [20 มกราคม 2567]</p> <p>United Nations. <i>Department of Economic and Social Affairs Sustainable Development</i>. [Online]. Retrieved from : https://sdgs.un.org/goals [29 November 2023].</p>
บทความจากเอกสารการประชุม/สัมมนาทางวิชาการ	ชื่อผู้แต่ง./[ปีที่พิมพ์]./ชื่อเรื่องบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บก.)./ชื่อการประชุม./สถานที่พิมพ์./:สำนักพิมพ์.
	<p>มะลิ ทิพย์ประจง. (2566). นโยบายองค์กรในยุคดิจิทัล. ใน ดร.เพ็ญพรรณ เพื่อองพลอย (บก.). รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 1 “สุพรรณบุรีศรีสุพรรณภูมิ : ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม”. สุพรรณบุรี : วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุพรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.</p> <p>Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports : Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), <i>Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business : Regional integration and global competitiveness</i>. Perth : Murdoch University.</p>
การสัมภาษณ์	ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./ตำแหน่ง (ถ้ามี)/หัวข้อสัมภาษณ์./วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์./สัมภาษณ์.
	<p>พระไพศาล วิสาโล. <i>การตื่นรู้คืออะไร</i>. 9 กุมภาพันธ์ 2560. สัมภาษณ์.</p> <p>Sanguansermisri, M. <i>Talk of President</i>. 3 September 2020. interviewer.</p>
บทความจากหนังสือพิมพ์	ชื่อผู้แต่ง./[วัน/เดือน/ปี]./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./:หน้า.
	<p>สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. <i>ผู้จัดการรายวัน</i> : 13.</p> <p>Schwartz, J. (30 September 1993). <i>Obesity affects economic, social status</i>. <i>The Washington Post</i> : A1.</p>

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
บทความที่อยู่ในหนังสือ/ รายงาน	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง/หน้า/ เลขหน้าที่อ้างอิง./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.
	<p>รุ่งนภา ฉิมพุด. (2545). ลิเกในจังหวัดพิษณุโลก. ใน ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และพัชรินทร์ สิริสุนทร (บรรณาธิการ), <i>ความรู้ คู่สังคม รวมผลงานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร</i> (หน้า 67-94). กรุงเทพฯ : พี. เอ. ลีฟวิง.</p> <p>Chimput, R. (2002). Musical folk drama in Phitsanulok province. In D. Pattamasirawat and P. Sirasoonthorn (Eds.). <i>Knowledge of social partners in Faculty of Humanities and Social Sciences, Naresuan University</i> (pp. 67-94). Bangkok : P. A. Living.</p> <p>หมายเหตุ : ถ้าไม่มีชื่อบรรณาธิการ ให้ระบุใน และตามด้วยชื่อเรื่อง</p>
ราชกิจจานุเบกษา	ชื่อพระราชบัญญัติ./ (วันที่/เดือน/ปีที่พิมพ์)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่./../ตอนที่./../หน้า..-...
	กฎกระทรวง การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย และการยุบเลิกวัด การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา และการยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรณา พ.ศ. 2559. (27 มกราคม 2560). <i>ราชกิจจานุเบกษา</i> . เล่มที่ 134 ตอนที่ 12 ก, หน้า 41-51.
รูปภาพ	ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อภาพ./[Image]./จาก หรือ Retrieved from/http://www.xxxxxxx
	 <p>ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐ-ตุรกีในสถานะของการช่วยชีวิต เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม ค.ศ. 2018 (Geopolitical Monitor, 2018)</p> <p>ตัวอย่างการอ้างอิงบรรณานุกรม</p> <p>Geopolitical Monitor. (2018). <i>US-Turkey Relations Placed on Life Support</i>. [Image]. Retrieved from https://www.geopoliticalmonitor.com/us-turkey-relations-placed-on-life-support/</p>

รูปแบบ	รายการอ้างอิง (ท้ายบทความ) สัญลักษณ์ / หมายถึง การเว้นวรรค
แอปพลิเคชัน	ชื่อผู้ถือสิทธิ์ หรือองค์กร./(ปีของ version แอป)./ชื่อแอปพลิเคชัน/(Version แอป)/ [Mobile application software]/จาก หรือ Retrieved from http://xxxxx
	Automattic. (2021). <i>Word Press</i> (Version 18.0) [Mobile application software]. Retrieved from https://apps.apple.com/us/app/wordpress /id335703880
ภาพ หรือ แผ่นผัง หรือแผนภูมิ	เขียนอ้างอิงในบรรณานุกรมให้สอดคล้องกับหลักการอ้างอิงประเภทต่าง ๆ ดังที่แสดง เอาไว้ข้างต้น เช่น ถ้า ภาพ หรือแผ่นผัง หรือแผนภูมิ อ้างอิงมาจากหนังสือ ก็ให้อ้างอิง ในรูปแบบของหนังสือ แต่หากอ้างอิงมาจากเว็บไซต์ ก็ให้อ้างอิงในรูปแบบของเว็บไซต์ เป็นต้น
	<div style="text-align: center;"> </div> <p>ภาพที่ 1 องค์ประกอบปรัชญของเศรษฐกิจพอเพียง (เมธา หริมเทพาธิป และคณะ, 2564)</p> <p>เมธา หริมเทพาธิป และคณะ. (2564). สังคมแห่งการแบ่งปันตามหลักปรัชญของเศรษฐกิจพอเพียง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจักษ์ และวิธาน. <i>รายงานการวิจัย</i>. กรุงเทพฯ : ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ 5 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร.</p>

SHDM
FOUNDATION

สถาบันพอดิ
SHDM Foundation

มูลนิธิสหธรรมิกชน
SAHADHAMMIKCHON FOUNDATION
WWW.SHDMFOUNDATION.ORG

